

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Veronika Vitáčková

**Úloha generálních advokátů v soudním
systému Evropské unie**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Magdaléna Svobodová, Ph.D.

Katedra: Katedra evropského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22. 08. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 195 804 znaků včetně mezer.

.....
Veronika Vitáčková
diplomantka

V Praze dne 22. 8. 2018

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní JUDr. Magdaléně Svobodové, Ph.D. za vstřícný přístup při vedení této diplomové práce i za její cenné rady a odborné připomínky. Dále děkuji své rodině a blízkým za jejich podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

Úvod	1
1. Francouzská právní úprava jako inspirační zdroj	2
1.1. Veřejný zpravodaj v právní úpravě Francie.....	2
1.1.1. Vývoj francouzského správního soudnictví.....	2
1.1.2. Postavení správních soudců.....	5
1.1.3. Vývoj institutu veřejného zpravodaje a jeho funkce.....	6
1.1.4. Význam funkce veřejného zpravodaje.....	9
1.1.5. Soudní řízení.....	11
1.2. Vliv francouzské právní úpravy na institut generálního advokáta.....	15
1.3. Dílčí závěr.....	18
2. Právní postavení generálních advokátů Soudního dvora	20
2.1. Obecně o institutu generálního advokáta.....	20
2.2. Vývoj institutu generálního advokáta.....	21
2.2.1. Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli.....	21
2.2.2. Od Římských smluv po Amsterodamskou smlouvu.....	22
2.2.3. Od Smlouvy z Nice po současnost.....	24
2.3. Postavení generálních advokátů EU v současnosti.....	26
2.3.1. Obecná úprava institutu generálního advokáta.....	26
2.3.2. Proces výběru kandidátů na pozici generálního advokáta.....	30
2.3.3. První generální advokát.....	33
2.3.4. Referendáři GA.....	34
2.3.5. Srovnání postavení generálních advokátů a soudců.....	36
2.4. Dílčí závěr.....	37
3. Úloha generálního advokáta v rámci fungování SDEU	39
3.1. Činnost generálního advokáta v závislosti na průběhu řízení.....	39
3.1.1. Obecně o řízení.....	39
3.1.2. Písemná část.....	40
3.1.3. Ústní část.....	43
3.1.4. Zvláštní typy řízení.....	46
3.2. Stanovisko generálního advokáta.....	47
3.2.1. Formální a obsahové náležitosti.....	48
3.2.2. Jazykový režim.....	50
3.3. Význam činnosti generálního advokáta.....	52

3.3.1. Hlavní funkce	53
3.3.2. Preventivní a reparační funkce	54
3.4. Dílčí závěr.....	56
4. Problematika institutu generálního advokáta ve vztahu k právu na spravedlivý proces	59
4.1. Právo na spravedlivý proces	59
4.1.1. Vztah ESLP a SDEU při výkladu základních práv	59
4.1.2. Právo na spravedlivý proces zakotvené v EÚLP	61
4.1.3. Právo na spravedlivý proces v LZPEU	63
4.1.4. Zásada kontradiktornosti a zásada rovnosti zbraní	63
4.2. Sřet institutu generálního advokáta s právem na spravedlivý proces	64
4.2.1. Názor ESLP na institut obdobný funkci generálního advokáta napříč evropskými státy	65
4.2.2. Veřejný zpravodaj a právo na spravedlivý proces	67
4.2.3. Generální advokát Soudního dvora a právo na spravedlivý proces	70
4.3. Dílčí závěr.....	72
Závěr	75
Seznam zkratk	78
Seznam použitých zdrojů	79
Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce	87
Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce	89

Úvod

Pokud bychom se pokoušeli zjistit, co je to institut generálního advokáta, v českém právním řádu bychom odpověď nenalezli. Též pro většinu evropských států je funkce generálního advokáta doslova velkou neznámou. Přitom se však jeho působení bezprostředně dotýká všech členských států Evropské unie. Právní úpravu institutu generálního advokáta tedy můžeme nalézt v právu Evropské unie, vymezení jeho činnosti pak konkrétně v procesních předpisech SDEU.

K myšlence sepsat diplomovou práci na toto téma mne přivedlo roční studium v Paříži v rámci programu Erasmus+, kde jsem absolvovala semináře evropského procesního práva. Tamější přednášející se problematice institutu generálního advokáta zevrubně věnovali, a to též s přesahem do francouzského práva. Právě francouzská právní úprava správního soudnictví, a konkrétně pak institut veřejného zpravodaje, kterou se zbývám v první části práce, je totiž inspiračním zdrojem pro vytvoření funkce generálního advokáta Soudního dvora. Považuji proto za důležité tuto právní úpravu rozebrat pro správné a především komplexní pochopení funkce generálního advokáta.

Cílem této diplomové práce je přiblížit institut generálního advokáta Soudního dvora a především vymežit, co je jeho úlohou, a v čem je spatřován jeho význam. Kromě již výše zmíněného exkurzu do inspiračního zdroje v podobě francouzského práva rozeberu právní postavení generálních advokátů v důsledku historických aspektů evropské integrace. Těžiště této práce pak tkví v části třetí, v níž hlouběji pojednávám o činnosti generálního advokáta za současného akcentování smyslu a účelu jeho činnosti. Obecně učiněné závěry se budu snažit též demonstrovat na konkrétních příkladech z praxe.

Pozornost je věnována též problematice souladu funkce generálního advokáta s právem na spravedlivý proces. Zde se nezaměřím pouze na unijní institut generálního advokáta Soudního dvora, ale též na právní úpravu funkce jemu podobných členů soudnictví zakotvených v právních řádech některých evropských států. Jsou tyto instituty v rozporu se zásadou kontradiktornosti řízení a principem rovnosti zbraní? Právě touto otázkou se již mnohokrát Evropský soud pro lidská práva zabýval. Jaký je názor Evropského soudu pro lidská práva a jak jeho judikatura ovlivnila vývoj francouzské právní úpravy veřejného zpravodaje či zda se dotkla též unijní úpravy generálního advokáta Soudního dvora, rozeberu ve čtvrté části této práce.

1. Francouzská právní úprava jako inspirační zdroj

1.1. Veřejný zpravodaj v právní úpravě Francie

Evropská integrace v 50. letech 20. století byla velmi ovlivněna státy, které stály u jejího zrodu. Vzhledem ke skutečnosti, že francouzský model správního soudnictví výrazně ovlivnil formování a podobu Soudního dvora Evropské unie¹, považuji za důležité hlouběji pojednat o problematice francouzského správního soudnictví v obecné rovině, též s přihlédnutím k historickému kontextu a vývoji. V této kapitole se zaměřím na vývoj koncepce institutu veřejného zpravodaje („*rapporteur public*“), vymezím jeho právní postavení vzhledem k pozitivnímu právu i relevantní judikatuře Státní rady.

1.1.1. Vývoj francouzského správního soudnictví

Pro správné pochopení svébytnosti francouzského správního soudnictví, jakožto i důvodu vytvoření pozice veřejného zpravodaje, je nezbytné podívat se na historický vývoj, který formoval podobu tohoto systému soudnictví jako celku.² Proto v následující kapitole stručně popíši vývoj a strukturu francouzského správního soudnictví, aby bylo srozumitelné, v rámci jakého systému veřejný zpravodaj působí. Systém správního soudnictví je ve Francii oddělený od soudnictví obecného (civilního a trestního). Kořeny francouzského správního soudnictví sahají až do doby absolutistické monarchie 17. a 18. století (tzv. „*l'ancien régime*“).³ Zásadní vývoj správního soudnictví však nastal až od doby Velké francouzské revoluce. Osamostatňování francouzského správního soudnictví bylo dlouhodobým procesem, který může být rozděleno do několika etap.⁴

První fáze probíhala mezi lety 1789 – 1872. Do revolučního období byla moc správní i soudní koncentrována, tedy vykonávána stejnými úředními osobami.⁵ Následně však byl v roce 1789 Deklarací práv člověka a občana zakotven princip oddělení moci

¹ Brown, N. L. The Influence of the Conseil d'Etat on English Administrative Law and the European Court of Justice. In: Andenas, M., Fairgrieve, D. Judicial Review in International Perspective. Liber Amicorum in Honour of Lord Slynn of Hedley. Volume II. The Hague/Londýn/Boston: Kluwer Law International, 2000, s. 296.

² Pítrová, L., Pomahač, R. Evropské správní soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 46.

³ Op. cit. Pítrová, L., Pomahač, R., s. 46.

⁴ Maslowski, S. Introduction au droit français. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. IFEC, 2008, s. 142.

⁵ Sládeček, V., Tomoszková, V. Správní soudnictví v České republice a ve vybraných státech Evropy. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 221.

jako ústavní princip.⁶ Dne 16. a 24. srpna 1790 byl vydán zákon, který stanovil, že se soudce nesmí vměšovat do věcí veřejné správy.⁷ Tak se začal objevovat princip oddělení systému správního a systému soudního. V této době však ještě neexistovalo oddělené správní soudnictví jako takové. Spory ze správního práva řešil ministr, který působil v těchto věcech v roli soudce, ale zároveň byl též představitelem státní správy – byl to princip tzv. „*l'administrateur-juge*“ nebo také „*ministre-juge*“, který vycházel z doktríny „*soudit správu znamená opět jen vykonávat státní správu*“ („*juger l'administration c'est encore administrer*“).⁸ V roce 1799 byla Ústavou 13. prosince 1799 založena Státní rada („*Conseil d'État*“), jejíž činnost ingerovala do moci výkonné, vládní i zákonodárné.⁹ Její úloha však v této době byla především hlasem poradním a spočívala hlavně v navrhování řešení správních sporů. Nicméně se v průběhu její činnosti ustálila rozhodovací praxe, která byla ve většině případů následována. Na celém systému se toho ale moc nezměnilo, o sporech se stále rozhodovalo v rámci prefekturních rad s tím, že Státní rada fungovala v rámci tvořící se hierarchie pouze jako instituce odvolací.¹⁰

Druhou fází vývoje francouzského správního soudnictví je období mezi roky 1872 - 1954, na jehož počátku se Státní rada stala institucí obdařenou rozhodovací pravomocí ohledně stížností osob proti rozhodnutím vydaným orgány veřejné správy, které je garantováno, že do její pravomoci nebude zasahovat moc výkonná. Tento zákon zakládá tzv. systém „*justice déléguée*“, kterým byly založena nezávislost správních soudců.¹¹ Původní model ministr – soudce se zdá být opuštěn, což potvrdil i rozsudek

⁶ Čl. 16 Deklarace práv člověka a občana.

⁷ Čl. 13 Loi 16 et 24 août 1790.

⁸ Guerard, S. Juge Administratif en France, Le [article]. Contemporary Readings in Law and Social Justice [online]. 2013, 5(2), [cit. 2018-03-26]. ISSN 19489137. s. 478. Dostupné též z WWW: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/conreadlsj5&div=69&id=&page=>.

⁹ Čl. 52 Constitution du 22 frimaire an VIII: „*Sous la direction des consuls, un Conseil d'Etat est chargé de rédiger les projets de lois et les règlements d'administration publique, et de résoudre les difficultés qui s'élèvent en matière administrative.*”

¹⁰ Le Conseil d'Etat et la juridiction administrative. Naissance et évolution [online]. Dostupný též z WWW: <http://www.conseil-etat.fr/Conseil-d-Etat/Histoire-Patrimoine/Histoire-d-une-institution/Ses-fonctions/Naissance-et-evolution>.

¹¹ Čl. 9 Loi du 24 mai 1872: „*le Conseil d'Etat statue souverainement sur les recours en matière contentieuse administrative et sur les demandes d'annulation pour excès de pouvoir formées contre les actes des diverses autorités administratives.*”

Státní rady „*Cadot*“ ze dne 13. prosince 1889¹², ačkoliv o skutečné nezávislosti správních soudců se vede i nadále polemika.¹³

Třetí etapa vývoje správního soudnictví probíhala od roku 1954 do roku 1989, kdy bylo nutné přijmout určitá opatření, která by napomohla eliminovat přetíženost Státní rady vyplývající z toho, že Státní rada byla po dobu padesáti let základem francouzského správního soudnictví.¹⁴ V roce 1953 proběhla reforma výnosem č. 53-934 ze dne 30. září 1953, s účinností od roku 1954, kterou byly zavedeny správní tribunály prvního stupně („*tribunaux administratifs*“), jež převzaly všechna správní řízení, a Státní rada se stala speciálním soudem rozhodujícím ve vymezených případech v prvním či posledním stupni.¹⁵

Poslední etapou vývoje je fungování správního soudnictví od roku 1989 a dále.¹⁶ Funkce správních soudů prvního stupně se nezměnila, nicméně v roce 1987 byly zákonem č. 87-1127 ze dne 31. prosince 1987, kterým se mění správní soudnictví, zavedeny odvolací správní soudy („*cours administratives d'appel*“).¹⁷ Hierarchie je tedy v rámci správního soudnictví podobná jako v soudnictví obecném, v prvním stupni rozhodují správní tribunály prvního stupně, odvolat se lze k odvolacímu správnímu soudu a úlohu nejvyššího správního soudu má tedy Státní rada, která však v taxativně vymezených otázkách rozhoduje v prvním či posledním stupni.¹⁸

Jak uvádí Stephane Guérard: „*Tato rychlá historická připomínka úlohy správního soudce dokládá, že vzhledem k vzájemnému působení jednotlivých politických mocí v období 19. století, se potřeba „zvláštního“ správního soudce pro správní spory jevila jako nepostradatelná.*“¹⁹. Toto vymezení postavení správního soudce v rámci svébytného systému francouzského správního soudnictví má potom velký význam pro definování úlohy veřejného zpravodaje, tedy jednoho ze soudců francouzského správního soudnictví.

¹² Rozsudek Conseil d'Etat ze dne 13. prosince 1889, č. 66145, Cadot. Dostupné též z WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

¹³ Op. cit. Pítrová, L., Pomahač, R., s. 53.

¹⁴ Op. cit. Maslowski, S., s. 144.

¹⁵ Décret du 30 septembre 1953, n°53-934, portant réforme du contentieux administratif. Dostupné též z WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

¹⁶ Op. cit. Maslowski, S., s. 146.

¹⁷ Čl. 6 Loi du 31 décembre 1987, n° 87-1127, portant réforme du contentieux administratif.

¹⁸ Čl. R311-1 Code de la justice administrative.

¹⁹ Op. cit. Guérard, S., s. 482: „*Ce rapide rappel historique du rôle du juge administratif démontre, s'il en était besoin, que pour les différents pouvoirs politiques, qui se sont succédé au XIXe siècle, la nécessité d'un juge administratif «spécial» pour le contentieux administratif s'avérait nécessaire voire indispensable.*“.

1.1.2. Postavení správních soudců

Je nutné si uvědomit, že postavení správních soudců se odlišuje od postavení soudců obecného soudnictví. Je sice pravdou, že dle pozitivního práva disponují členové správních tribunálů a odvolacích správních soudů všemi zárukami spojenými s postavením soudce obecného soudnictví, přesto jsou spíše státními úředníky, kteří jsou obdařeni pravomocí rozhodovat v rámci správního soudnictví.²⁰ Nezávislost a neodvolatelnost členů správních tribunálů a odvolacích správních soudů vyplývá ze zákona ze dne 11. ledna 1984 a ze zákona ze dne 6. ledna 1986.²¹ Tuto nezávislost totiž nelze odvozovat z článku 64 Ústavy, z něž pramení nezávislost soudců obecného soudnictví a který je vykládán restriktivně tak, že se vztahuje pouze na členy obecného soudnictví.²² Princip nezávislosti správního soudnictví a správních soudců tedy nevyplývá přímo z Ústavy, ale je považován za jeden ze základních principů ústavního charakteru („*principes fondamentaux reconnus par les lois de la République*“), který byl následně vepsán do ustanovení výše zmíněného zákona.²³

Též způsob výběru a okruh možných kandidátů na pozici správního soudce se liší od procesu výběru soudců obecného soudnictví.²⁴ Existuje více možností, jak splnit podmínky požadované po uchazečích o pozici správních soudců. Primárně se mohou ucházet o tuto pozici absolventi Národní školy státní správy („*École Nationale d'Administration*“) prostřednictvím výběrového řízení. Absolventi této školy se nevzdělávají přímo v právním oboru, dostává se jim všeobecného vzdělání, po jehož absolvování mohou následně pracovat v různých oborech státní správy. Kromě těchto uchazečů o post člena správního soudnictví mohou být na stejné místo rekrutováni též

²⁰ Gohin, O., Poulet, F. *Contentieux administratif*. Paris: LexisNexis Litec, 1999, s. 374.

²¹ Čl. 9 Loi du 11 janvier 1984, n°84-16, portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat: „*Toutefois, la loi fixe les règles garantissant l'indépendance des membres des tribunaux administratifs.*“ a Čl: 1, al. 2 Loi du 6 janvier 1986, n°86-14, fixant les règles garantissant l'indépendance des membres des tribunaux administratifs et cours administratives d'appel: „*Lorsqu'ils exercent leurs fonctions de magistrats dans une juridiction administrative, ils ne peuvent recevoir, sans leur consentement, une affectation nouvelle, même en avancement.*“.

²² Čl. 64 Constitution du 4 octobre 1958: „*Le Président de la République est garant de l'indépendance de l'autorité judiciaire. Il est assisté par le Conseil supérieur de la magistrature. Une loi organique porte statut des magistrats. Les magistrats du siège sont inamovibles.*“.

²³ Décision du Conseil constitutionnel du 22 juillet 1980, n° 80-119 DC, relative à la Loi portant validation d'actes a Décision du Conseil constitutionnel du 23 janvier 1987, n° 86-224 DC, relative à la Loi transférant à la juridiction judiciaire le contentieux des décisions du Conseil de la concurrence. Dostupné též z WWW: [: https://www.legifrance.gouv.fr](https://www.legifrance.gouv.fr).

²⁴ Op. cit. Maslowski, S., s. 147.

soudci obecného soudnictví a civilní, vojenští či obdobní funkcionáři.²⁵ Oproti tomu uchazeči na pozici soudce obecného soudnictví ve většině případů procházejí Státní školou pro soudce („*École nationale de la magistrature*“), kam se mohou přihlásit ve věku alespoň 31 let a za předpokladu, že absolvovali minimálně čtyřleté vysokoškolské vzdělání. Aby se z nich vstupem do této školy stali justiční posluchači, musí projít zkouškou způsobilosti pro zařazení mezi kandidáty a samotnou přijímací zkouškou (včetně psychologického testování). Justiční posluchači jsou pak posuzováni, zda jsou způsobilí pro výkon funkce soudce. Jsou-li způsobilí, vybere si na základě doporučení poroty z volných soudcovských pozic tu, kterou chce vykonávat.²⁶

Od roku 1987 je soudcovský sbor v rámci správních soudů prvního stupně a odvolacích správních soudů tvořen soudci rozdělenými dle funkce na radu („*conseiller*“), prvního radu („*premier conseiller*“), a předsedu („*président*“).²⁷ Obecně platí, že v počáteční fázi své kariéry, jako rada a poté první rada, vykonávají soudci funkci soudce zpravodaje („*rapporteur*“) či veřejného zpravodaje.²⁸ Soudce zpravodaj rozhoduje o přípustnosti žaloby, sepisuje návrh rozsudku, zastává svůj názor v průběhu porady soudu a v rámci této porady se účastní hlasování.²⁹ Předseda správního soudu má dvojí roli. Vykonává jednak funkci administrativní (např. dohlíží na dodržování pravidel organizace práce, hodnotí práci soudců, píše roční zprávu o činnosti soudu), ale také funkci soudce (může vydávat prozatímní rozhodnutí, může rozhodnout o nepřislušnosti soudu, o tom, že je podání zcela zjevně nepřípustné apod.).³⁰

1.1.3. Vývoj institutu veřejného zpravodaje a jeho funkce

Funkce veřejného zpravodaje je zcela jistě výrazným specifickým francouzského správního soudnictví a též jednou z jeho hlavních charakteristických rysů.³¹ Někteří

²⁵ Le Conseil d'État. Présentation du corps des tribunaux administratifs et des cours administratives d'appel. Devenir conseiller de tribunal administratif et de cour administrative d'appel . Tour extérieur 2013 [online]. Dostupný také z WWW: http://www.conseil-etat.fr/content/download/2923/8797/version/1/file/dossier-presentation-te-tacaa-2013_1.pdf.

²⁶ Décret du 4 mai 1972, n°72-355, relatif à l'École nationale de la magistrature.

²⁷ Loi n° 87-1127 du 31 décembre 1987 portant réforme du contentieux magistrature administratif.

²⁸ Le Conseil d'État. Présentation du corps des tribunaux administratifs et des cours administratives d'appel. Devenir conseiller de tribunal administratif et de cour administrative d'appel . Tour extérieur 2013 [online]. Dostupný také z WWW: http://www.conseil-etat.fr/content/download/2923/8797/version/1/file/dossier-presentation-te-tacaa-2013_1.pdf.

²⁹ Čl. R222-25 a čl. R222-26 Code de justice administrative.

³⁰ Čl. R231-9 Code de justice administrative.

³¹ Ait-El-Kadi, Z. Code de justice administrative: annoté et commenté. 1e édition. Paris: Dalloz, 2017, s. 16.

zástupci právní vědy dokonce veřejného zpravodaje označují jako nejznámější osobu francouzského správního soudnictví.³² Jeho funkce je vzhledem k průběhu správního řízení důležitá a jedinečná též z toho důvodu, že je jediným ze správních soudců, který je pověřen pravomocí vyjádřit veřejně svůj názor při samotném projednání věci před správním soudem.³³

Tento institut, od něhož odvozuje svoji existenci generální advokát Soudního dvora EU, vznikl již v roce 1831, konkrétně na základě nařízení ze dne 2. února 1831, jež bylo posléze změněno nařízením ze dne 12. března 1831, byl tehdy pojmenován jako „*maître des requêtes faisant fonction de ministre public*“.³⁴ Zákon ze dne 19. července 1845 pak začal tento institut označovat jako „*commissaire du roi chargé de donner des conclusions*“.³⁵ Po dlouhé období sto šedesáti let, konkrétně od roku 1849 (zákonem ze dne 3. března 1849) do roku 2009, byla tato funkce vymezena jako vládní komisař („*commissaire du gouvernement*“).³⁶

Diskuse o změně názvu institutu vládního komisaře probíhala po dlouhou dobu. Označení „vládní komisař“ bylo uvedeno ve více zákonných ustanoveních, a to konkrétně v čl. L. 7 a čl. L. 522-1 francouzského Code de justice administrative. Jednou z možností, pomocí které bylo možné docílit změny označení tohoto institutu, bylo předložení vládního návrhu zákona Parlamentu. Nicméně tato možnost byla považována za politicky riskantní, jelikož by vzhledem k projednávané modernizaci institucí V. republiky mohla vyvolat diskusi v politických kruzích o změně koncepce celého systému správního soudnictví či dokonce vést ke zpochybnění samostatné existence správního soudnictví.³⁷

Další alternativou, která by umožnila zprostředkovat změnu názvu této funkce, byl institut nazývaný „*déclassement*“. Jedná se jakési „snížení“ právní síly části příslušného ustanovení Ústavní radou („*Conseil constitutionnel*“) či Státní radou, které

³² Pacteau, B. *Traité de contentieux administratif*. Paris: Presses universitaires de France, 2008, s. 333.

³³ Op. cit. Ait-El-Kadi, Z., s. 18.

³⁴ Ordonnance du 12 mars 1831 modifiant celle du 2 février dernier sur la publicité des séances du Conseil d'Etat, et le mode de décision des affaires contentieuses et des conflits, à l'exception des appels comme d'abus, des mises en jugement des fonctionnaires, et des autorisations de plaider demandées par les communes et établissements publics, et qui crée un ministère public au sein du comité de justice administrative.

³⁵ Loi du 19 juillet 1845.

³⁶ Loi du 3 mars 1849.

³⁷ Assemblée nationale: Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République, Mercredi 14 mai 2008, Séance de 16 h 15, Compte rendu n°58, La Commission a poursuivi, sur le rapport de M. Jean-Luc Warsmann, l'examen du projet de loi constitutionnelle de modernisation des institutions de la Ve République (n° 820) [online]. Dostupné též z WWW: http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/reforme_5eme.asp.

umožní vládě použít svoji pravomoc vytvářet podzákoné předpisy a změnit díky tomu samotný text příslušného ustanovení.³⁸ Tento postup byl nakonec využit a rozhodnutím Ústavní rady č. 2006-208L ze dne 30. listopadu 2006 bylo prohlášeno, že jazykové spojení „*commissaire du gouvernement*“ má pouze podzákoný charakter.³⁹ Na základě tohoto rozhodnutí získala vláda oprávnění k tomu, aby mohla sama formou dekretu změnit označení institutu vládního komisaře. To bylo učiněno Dekretem č. 2009-14 ze dne 7. ledna 2009.⁴⁰

Hlavním důvodem změny názvu bylo zabránit svévolnému zaměňování pravé podstaty institutu vládního komisaře správního soudnictví s tím, co vyplývá pouze z tohoto slovního spojení a nijak nesouvisí s činností této osoby.⁴¹ Označení „*vládní komisař*“ a priori implikuje spojení této funkce se státní správou a je odtrženo od reálného poslání tohoto institutu. Hodnotím ho problematickým též vzhledem k laické veřejnosti, která jeho význam může snadno zaměnit. Oproti tomu slovní spojení „*veřejný zpravodaj*“, ve francouzštině „*rapporteur public*“, nejmýstižněji vyjadřuje podstatu funkce tohoto příslušníka správního soudnictví. Jeho význam se zdá být lépe propojen s touto funkcí, jelikož veřejný zpravodaj, na rozdíl od ostatních soudců, sděluje veřejně své stanovisko, ale nemůže se zapojit do závěrečné porady soudu, a má oproti ostatním příslušníkům správního soudnictví specifické poslání i postavení.

Funkce veřejného zpravodaje je v platném právu vymezena v čl. 7 Code de justice administrative jako: „*Člen soudu, který vykonává funkci veřejného zpravodaje, přednáší veřejně, ve vší nezávislosti, své stanovisko k otázkám, které vyplývají z projednávané věci, a k závěrům, které mají být v této věci učiněny.*“⁴² Jeho postavení však kromě pozitivního práva definovala i judikatura. V rozsudku Esclatine ze dne 29. července 1998 Státní rada

³⁸ Conseil constitutionnel: Service du Conseil constitutionnel. Les missions du Conseil constitutionnel, 2005 [online]. Dostupný také z WWW: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/pdf/Conseil/missions.pdf.

³⁹ Décision de Conseil constitutionnel du 30 novembre 2006, n° 2006-208 L: „*Considérant que l'appellation : „commissaire du gouvernement» devant les juridictions administratives ne met en cause aucun des principes fondamentaux, ni aucune des règles que la Constitution a placés dans le domaine de la loi ; que, par suite, elle a le caractère réglementaire*“. Dostupné též z WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

⁴⁰ Décret du 7 janvier 2009, n° 2009-14, relatif au rapporteur public des juridictions administratives et au déroulement de l'audience devant ces juridictions. In Le journal officiel de la République française.

⁴¹ Conseil constitutionnel. Commentaire de la décision du 30 novembre 2006, n° 2006-208 L [online]. Dostupné též z WWW: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank/download/2006208Lccc_208L.pdf

⁴² Čl. 7 Code de justice administrative.: „*Un membre de la juridiction, chargé des fonctions de rapporteur public, expose publiquement, et en toute indépendance, son opinion sur les questions que présentent à juger les requêtes et sur les solutions qu'elles appellent.*“.

znovu popsala roli vládního komisaře, v rámci něhož vycházela již z dikce svého předchozího rozsudku Gervaise ze dne 10. července 1957, a to následujícím způsobem: „*Jeho úkolem je informovat Státní radu o otázkách, které vyplývají z každé podané správní žaloby, a nezávisle i nestranně je posoudit s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem daného případu a k platným právním normám, jakož i vyjádřit svůj názor na řešení, která by podle jeho názoru měla být učiněna.*“⁴³ Právní postavení veřejného zpravodaje do značné míry ovlivnila též judikatura ESLP, která se problematikou tohoto institutu zabývala ve vztahu k možnému porušení práva na spravedlivý proces (viz 4. část této diplomové práce).

V veřejný zpravodaj Státní rady je jmenován rozhodnutím místopředsedy Státní rady přijatým na návrh předsedy příslušného správního soudu, přičemž vykonává tuto funkci maximálně po dobu sedmi let. Toto období může být prodlouženo o šest měsíců rozhodnutím místopředsedy Státní rady, pokud je to nezbytné.⁴⁴ Veřejnými zpravodaji správních tribunálů prvního stupně a odvolacích správních soudů jsou jmenováni příslušníci soudu, kteří dosáhli pozice rady nebo prvního rady, a to rozhodnutím místopředsedy Státní rady přijatým na návrh předsedy soudu po souhlasném vyjádření Vyšší rady správních soudů prvního stupně a odvolacích správních soudů („*Conseil supérieur des tribunaux administratifs et cours administratives d'appel*“).⁴⁵

1.1.4. Význam funkce veřejného zpravodaje

Vznik této funkce v roce 1831 proběhl v rámci snahy o reformování tehdy kritizovaného fungování Státní rady. Původní právní norma, kterou byl tento institut do francouzského správního soudnictví zaveden, nebyla příliš obsáhlá. Vystačila si kromě způsobu jmenování veřejného zpravodaje (tehdy „*maître des requêtes faisant fonction de ministre public*“) s pouhým konstatováním, že musí být slyšen v každé věci a k tomuto účelu mu musí být umožněno seznámit se s obsahem spisu.⁴⁶ Proto se v tehdejší době objevovaly odborné názory, které veřejného zpravodaje per analogiam srovnávaly s obdobným institutem „*ministère public*“ zavedeným v rámci obecného

⁴³ Arrêt du Conseil d'État du 29 Juillet 1998, 5/3 SSR, Esclatine a Arrêt du Conseil d'État du 10 juillet 1957 Gervaise: „*Il a pour mission d'exposer au Conseil les questions que présente à juger chaque recours contentieux et de faire connaître, en formulant en toute indépendance ses conclusions, son appréciation, qui doit être impartiale, sur les circonstances de fait de l'espèce et les règles de droit applicables ainsi que son opinion sur les solutions qu'appelle, suivant sa conscience, le litige soumis à la juridiction.*“. Dostupné též z WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

⁴⁴ Čl. R122-5 Code de justice administrative.

⁴⁵ Čl. R222-23 Code de justice administrative.

⁴⁶ L'ordonnance royale du 12 mars 1831.

soudnictví.⁴⁷ I sama preambule k výše zmíněnému nařízení z roku 1831 zmiňovala skutečnost, že je důležité, aby správní soudnictví disponovalo stejnými prostředky procesní ochrany jako soudnictví obecné.⁴⁸ Obecně lze konstatovat, že funkce veřejného zpravodaje byla konstituována jako prvek přispívající k posílení míry spravedlnosti v rámci správního soudnictví.⁴⁹ Pro osoby podléhající pravomoci soudu, tedy pro účastníky správního řízení, znamenal rozšíření jejich procesních práv, což bylo motivováno snahou vyrovnat přirozenou nerovnost osob podléhajících pravomoci soudu a orgánů státní správy.⁵⁰

Když zohledním, že právní úprava institutu veřejného zpravodaje vznikla již v roce 1831, hodnotím tuto úpravu jako velmi pokrokovou. Je jistě pozitivní skutečností, že se zákonodárci již v této době zasadili o změnu systému správního soudnictví, o zvyšování míry jeho transparentnosti a o poskytnutí procesní ochrany osobám podléhajícím pravomoci členů státní správy vykonávajících úlohu správních soudců. Zavedení institutu veřejného zpravodaje pak dle mého názoru přispělo i k vytvoření významné vnitřní kontroly nad osobami správních soudců, jelikož jejich rozhodování bylo od této doby konfrontováno s odborným, byť nezávazným, názorem třetí osoby, což shledávám též jako důležitý aspekt významu této funkce. Institut veřejného zpravodaje postupem času přestal být spojován s jemu podobným institutem zavedeným v rámci obecného soudnictví a pokračoval dále ve vývoji svojí svébytnou cestou.

Z dnešního pohledu lze vymezit, že úloha veřejných zpravodajů může být pojímána dvojitým způsobem: prvně z hlediska procesního a technického, za druhé z hlediska doktrinního a vědeckého.⁵¹ Perspektiva procesního a technického významu zkoumá institut veřejného zpravodaje v závislosti na celém systému fungování správních soudů. Vnímá ho jako stabilního člena správních soudů, který má v jejich rámci přesně

⁴⁷ Duvergier, J. B. Collection complète des lois, décrets, ordonnances, règlements et avis du Conseil d'État, 1er éd., Paris: A. Guyot et Scribe, 1831, s. 118.

⁴⁸ Op. cit. Duvergier, J. B., s. 71: „*La publicité des débats des séances du Conseil d'État a été prescrite par l'ordonnance du 2 février 1831*“.

⁴⁹ Lavergne, B, Mezaguer, M. Regards sur le droit au procès équitable. Nouvelle édition [en ligne]. Toulouse: Presses de l'Université Toulouse 1 Capitole, 2012. Dostupné též z WWW: <http://books.openedition.org/putc/564>.

⁵⁰ Rainaud, N. Le commissaire du gouvernement près le Conseil d'Etat. Paris: L. G. D. J., 1996, s. 28.

⁵¹ Barav, A. Le commissaire du gouvernement près le Conseil d'Etat français et l'avocat général près la Cour de justice des Communautés européennes. Revue internationale de droit comparé. Vol. 26 N°4, Octobre-décembre 1974, s. 816.

vymezené postavení a jehož funkce je realizována v průběhu veřejného jednání před soudem.

Rovina doktrinální a vědecká se může zdát být důležitější. Význam institutu veřejného zpravodaje z tohoto úhlu pohledu spočívá ve skutečnosti, že za dobu, kdy veřejný zpravodaj ve správním soudnictví existoval, byla jeho práce důležitým prvkem pro vytváření judikatury. Veřejní zpravodajové jsou osoby značných odborných kvalit a v každém případě, který jim byl předložen, zkoumají relevantní právní úpravu, jakož i dosavadní judikaturu vztahující se k řešené záležitosti. Na základě hluboké studie pak teprve píše svoje odůvodněné stanovisko, které má značný odborný význam.⁵² Bruno Genevois uvádí, že úkolem veřejného zpravodaje je pouhé vymezení pomyslné startovní čáry, protože jeho názor nemusí být následně soudem následován.⁵³ S první částí tohoto názoru si na základě výše uvedeného dovolím nesouhlasit. Práce veřejných zpravodajů dle mého názoru významně překračuje rovinu jednoho individuálního případu. Byť jejich stanovisko nemá právní sílu, působí vahou své odbornosti a znalosti dané právní problematiky. Neshledávám proto, že by skutečnost, že stanoviska veřejných zpravodajů nemusí být nutně následována, ubírala na významu této funkce.

Z charakteru funkce veřejného zpravodaje vyplývá, že její důležitost spočívá v zajišťování transparentnosti správního soudnictví, jelikož je veřejnosti zprostředkováván oficiální odborný právní názor osoby odlišné od soudce příslušného v dané věci. Lze ho též vnímat jako institut zajišťující do jisté míry vnitřní kontrolu nad činností soudce. Přestože stanovisko veřejného zpravodaje není závazné, soud ho má k dispozici před proběhnutím závěrečné porady soudu a může ho tedy v rámci jeho rozhodovací činnosti ovlivnit. Nepominutelnou rolí je pak skutečnost, že tento institut hraje významnou roli při vytváření konstantní judikatury v rámci správního soudnictví.

1.1.5. Soudní řízení

Dříve, než přejdu k samotnému průběhu soudního řízení, vymezím obecné principy, na nichž francouzské správní soudnictví jako celek stojí. Vzhledem k dualismu soustavy francouzského soudnictví, tedy jeho dělení na samostatnou soustavu obecných soudů na straně jedné a strukturu správního soudnictví na straně druhé, lze konstatovat,

⁵² Op.cit. Barav, A., s. 817.

⁵³ Genevois, B. Le commissaire du gouvernement devant le Conseil d'État statuant au contentieux ou la stratégie de la persuasion. Revue française de droit administratif, 6, 2000, Paris: Dalloz. ISSN 0763-1219, s. 1216.

že se správní řízení řídí právními předpisy odlišnými od těch, která jsou relevantní pro řízení před obecnými soudy.⁵⁴ Stěžejním právním předpisem pro správní soudnictví je Code de justice administrative. Řízení je založeno na principu kontradiktornosti, každá ze stran má tedy právo vyjádřit se ke všem skutečnostem předloženým druhou ze stran.⁵⁵ Důležitým aspektem je též zásada inkviziční – soudce je povinen aktivně vést dokazování. Žaloba, která je k správnímu soudu podána, zásadně nemá odkladný účinek.⁵⁶ Řízení probíhá ze značné části písemně a je neveřejné, rozsudky se však vyhlášují vždy veřejně.⁵⁷

Nyní se zaměřím na to, jak samotné správní řízení před prvoinstančními správními tribunály vypadá, a též na jeho průběh. Správní tribunály ve správním soudnictví zasedají v různém složení dle závažnosti a charakteru projednávané věci. Rozsudky správních soudů jsou zpravidla vydávány kolektivními útvary s výhradou výjimek týkajících se určitého předmětu sporu nebo povahy otázek, které mají být posuzovány, přičemž soudci rozhodují v lichém počtu.⁵⁸ Ve věcech uvedených v ustanovení článku R222-13 Code de justice administrative rozhoduje samosoudce, a to buď předseda správního soudu nebo soudce s hodností prvního rady či se služební praxí alespoň dva roky, kterého pro tento účel předseda správního soudu jmenuje.⁵⁹

Pokud se nejedná o věc, ve které rozhoduje samosoudce, jsou rozsudky správního tribunálu vydávány v senátu, který tvoří tři soudci – předseda, rada, který má funkci zpravodaje, a rada, přičemž zpravidla se každého jednání účastní též veřejný zpravodaj.⁶⁰ Správní tribunály, které se skládají z více, než dvou senátů, mohou zasedat v rozšířeném senátu, v jehož čele stojí předseda soudu, případně místopředseda soudu (u soudů, kde je tato funkce zavedena), dále je přítomný také předseda komory, jejímž členem je soudce zpravodaj v dané věci, a podle potřeby předseda jiné komory, jeden přisedící soudce činný v této komoře nebo předsedové dvou různých komor a dva přisedící soudci činní v těchto komorách a také soudce zpravodaj.⁶¹ Každý správní tribunál se může ve výjimečných případech usnést také v rámci plenárního zasedání.⁶²

⁵⁴ Op. cit. Sládeček, V., Tomoszková, V., s. 226.

⁵⁵ Čl. L5 Code de justice administrative.

⁵⁶ Čl. L4 Code de justice administrative.

⁵⁷ Čl. L10 Code de justice administrative.

⁵⁸ Čl. L222-1 Code de justice administrative.

⁵⁹ Čl. R222-13 Code de justice administrative.

⁶⁰ Čl. R222-18 Code de justice administrative.

⁶¹ Čl. R222-19-1 Code de justice administrative.

⁶² Čl. R222-20 Code de justice administrative.

Samotné řízení před správními tribunály je zahájeno v okamžik, kdy vedoucí soudní kanceláře zaeviduje žalobu, která byla správnímu tribunálu doručena. Předseda tribunálu určí soudce zpravodaje, který následně vede řízení v dané věci.⁶³ Žaloba je zaslána prostřednictvím soudu žalovanému, který má právo se k ní vyjádřit. Než dojde ke dni ukončení této části řízení, mohou se strany vyjadřovat a zasílat soudu písemnosti týkající se věci samé.⁶⁴ Soudce zpravodaj v průběhu řízení prostuduje veškeré zaslané dokumenty a na jejich základě připraví návrh rozsudku. Poté je spis předán veřejnému zpravodaji.⁶⁵ Následuje soudní jednání, jehož závěrem má být veřejné vyhlášení rozsudku.⁶⁶

V rámci samotného průběhu soudního jednání nejprve vystoupí soudce zpravodaj a přednese obsah správní žaloby a veškerou proběhnuvší komunikaci mezi účastníky řízení. Poté přednese veřejný zpravodaj závěry, ke kterým po prostudování dané věci dospěl. Shrne skutkové okolnosti a tvrzení předložená stranami sporu a ve vší nezávislosti navrhne řešení, které mu z právního hlediska připadá vzhledem k okolnostem případu nejvhodnější, přičemž soudci nemají povinnost následovat jeho názor.⁶⁷ Některá soudní jednání probíhají s absencí stanoviska veřejného zpravodaje z důvodu zvláštního charakteru dané věci, například řízení ve stavu nouze.⁶⁸

Následně se předseda dotáže stran, zda mají nějaké další připomínky, které by chtěly soudu sdělit, avšak při zachování zásady psaného správního řízení, tudíž není přijatelné, aby strany navrhovaly nová tvrzení, která dosud nebyla učiněna v písemné podobě s výjimkou případů, kdy strany tato svá nová tvrzení v co nejkratší době soudu předloží též písemně.⁶⁹ Pokud soudci rozhodnou o tom, že se jedná o nová tvrzení ve věci, přezkoumávání daného případu bude obnoveno.⁷⁰ Před Státní radou a odvolacím správním soudem však v průběhu řízení může za účastníky řízení přednést připomínky pouze advokát.⁷¹

⁶³ Čl. R611-9 Code de justice administrative.

⁶⁴ Čl. R613-1 Code de justice administrative.

⁶⁵ Čl. R611-13 Code de justice administrative.

⁶⁶ Čl. L10 Code de justice administrative.

⁶⁷ Čl. R732-1 Code de justice administrative.

⁶⁸ Čl. L522-1 Code de justice administrative.

⁶⁹ Čl. R732-1 Code de justice administrative.

⁷⁰ Čl. R611-7-1 Code de justice administrative.

⁷¹ Čl. R113-2 al.2 Code de justice administrative.

Poté, co jednání skončí, soudci se odeberou k závěrečné poradě soudu, která je tajná.⁷² Veřejný zpravodaj není součástí senátu správního soudu, který ve věci rozhoduje, neúčastní se závěrečné porady soudu, nesmí do ní jakkoliv zasahovat či v jejím rámci hlasovat.⁷³ Nicméně v řízení před Státní radou je situace jiná – pokud jeden z účastníků řízení výslovně nenamítá požadavek neúčasti veřejného zpravodaje, účastní se veřejný zpravodaj závěrečné porady soudu, ale není její součástí – nesmí se vyjadřovat, ani hlasovat.⁷⁴

V některých typech řízení probíhá jednání před soudem bez účasti veřejného zpravodaje, tedy i bez jeho vyjádření k dané věci, a to především vzhledem ke specifickým konkrétního typu řízení, například při prozatímních rozhodnutích ve věcech nouze.⁷⁵ V řízení před správním tribunálem prvního stupně či odvolacím správním soudem může soudní jednání probíhat bez účasti veřejného zpravodaje. Na jeho návrh ho může předseda senátu či samosoudce zprostit povinnosti vyjádřit svoje stanovisko v řízeních taxativně stanovených v článku R732-1-1 Code de justice administrative.⁷⁶

Na rozdíl od soudních rozhodnutí, která jsou právně závazná a vymahatelná, je stanovisko veřejného zpravodaje institut, který nemá právní závaznost. Původně platilo, že stanovisko veřejného zpravodaje není zveřejňováno, a to ani před, ani po průběhu soudního jednání.⁷⁷ Je však nutné postupovat v souladu s ustanovením článku R711-3, al. 1 Code de justice administrative, podle kterého mají strany právo znát obsah stanoviska veřejného zpravodaje před samotným průběhem soudního jednání, pokud má být

⁷² Čl. L8 Code de justice administrative.

⁷³ Čl. R732-2 Code de justice administrative.

⁷⁴ Čl. R733-3 Code de justice administrative.

⁷⁵ Čl. L522-1 Code de justice administrative.

⁷⁶ Čl. R732-1-1 Code de justice administrative: „*Sans préjudice de l'application des dispositions spécifiques à certains contentieux prévoyant que l'audience se déroule sans conclusions du rapporteur public, le président de la formation de jugement ou le magistrat statuant seul peut dispenser le rapporteur public, sur sa proposition, de prononcer des conclusions à l'audience sur tout litige relevant des contentieux suivants:*

1° Permis de conduire;

2° Refus de concours de la force publique pour exécuter une décision de justice;

3° Naturalisation;

4° Entrée, séjour et éloignement des étrangers, à l'exception des expulsions;

5° Taxe d'habitation et taxe foncière sur les propriétés bâties afférentes aux locaux d'habitation et à usage professionnel au sens de l'article 1496 du code général des impôts ainsi que contribution à l'audiovisuel public;

6° Prestation, allocation ou droit attribués au titre de l'aide ou de l'action sociale, du logement ou en faveur des travailleurs privés d'emploi.“

⁷⁷ Noel, J., Rapporteur public. Publicationnaire. Dictionnaire encyclopédique et critique des publics, 29 janvier 2018 [online]. Dostupné též z WWW: <http://publicationnaire.humanum.fr/notice/rapporteur-public/>.

rozsudek učiněn po přednesení tohoto stanoviska.⁷⁸ Na základě rozhodnutí Státní rady č. 352427 ze dne 21. června 2013 bylo stanoveno, že je veřejný zpravodaj povinen zveřejnit všechny prvky výroku rozhodnutí, které má v úmyslu senátu navrhnout, s výjimkou jeho odpovědí na závěry, které mají vedlejší povahu.⁷⁹ Code de justice administrative a ani žádný jiný předpis nestanovují formální požadavky, jak by mělo stanovisko veřejného zpravodaje vypadat, jakou by mělo mít strukturu či jakým způsobem by mělo být napsané.

1.2. Vliv francouzské právní úpravy na institut generálního advokáta

Abychom se mohli zabývat vlivem francouzské úpravy správního soudnictví na formování SDEU, je nutné si uvědomit, v jaké době začal Soudní dvůr ESUO na počátku evropské integrace vyvíjet svoji činnost. Jednalo se o období 50. let 20. století (více viz 2. část diplomové práce) a je proto nutné vycházet též z tehdejší francouzské právní úpravy správního soudnictví. Správní tribunály vznikly až s účinností od roku 1954 a funkce veřejného zpravodaje tehdy fungovala jen před Státní radou. V některé odborné literatuře se však objevují též názory, že se největší vliv modelu francouzské Státní rady neprojevoval pouze na úplném počátku evropské integrace, ale až do 70. let 20. století, konkrétně mezi lety 1953 a 1973.⁸⁰ Dle mého názoru této skutečnosti přispívá to, že Maurice Lagrange, významná osobnost francouzské Státní rady, vykonával svůj vliv na činnost Soudního dvora ve funkci generálního advokáta až do roku 1964 (podrobněji rozebráno ve druhé části diplomové práce).

Nejprve je důležité položit si otázku, proč funkce generálního advokáta před Soudním dvorem ESUO vůbec vznikla. Z výše uvedeného rozboru vývoje francouzského správního soudnictví je patrné, že historické i jiné důvody zavedení tohoto podobného institutu do právního řádu ESUO budou jiné, než tomu bylo v případě Francie. V případě Soudního dvora ESUO byla hlavním důvodem vzniku funkce generálního advokáta skutečnost, že hlasování a jednotlivé názory soudců ESUO měly být tajné. Zavedení tohoto institutu tak mělo být do jisté míry protipólem skutečnosti, že soudci nemohou

⁷⁸ Čl. R711-3, al. 1 Code de justice administrative: „*Si le jugement de l'affaire doit intervenir après le prononcé de conclusions du rapporteur public, les parties ou leurs mandataires sont mis en mesure de connaître, avant la tenue de l'audience, le sens de ces conclusions sur l'affaire qui les concerne.*“.

⁷⁹ Décision du Conseil d'État du 21 juin 2013, N° 352427, la Communauté d'agglomération du pays de Martigues. Dostupné též z WWW: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

⁸⁰ Slynn, G., Andenæs, M. T., a Fairgrieve, D. Judicial review in international perspective. Boston: Kluwer Law International, 2000, s. 298.

zveřejnit svoje odlišné stanovisko.⁸¹ Dalším důvodem vzniku funkce generálního advokáta pak může být nepochybně skutečnost, že proti rozhodnutí Soudního dvora není možné podat opravný prostředek. Stanovisko generálního advokáta pak tedy můžeme vnímat jako určitou další „instanci“ nebo alespoň jako určitý kontrolní mechanismus v rámci tohoto soudního systému (podrobněji viz 2. část diplomové práce). S těmito výše uvedenými fakty se tedy bylo nutné určitým způsobem vypořádat. Východisko bylo nalezeno v modelu francouzského správního soudnictví, přestože Francie byla jediným ze zakládajících členských států, kdo institutem veřejného zpravodaje disponoval.

O podobnosti funkce veřejného zpravodaje a generálního advokáta není pochyb. Jak je patrné z části první i druhé této diplomové práce, jejich funkce a úloha jsou vymezeny velmi obdobným způsobem. Na tyto paralely se proto snažím též upozorňovat výslovně již přímo v jednotlivých částech této práce. Proto se v rámci následujících odstavců omezím na rozbor dílčích skutečností, které mne při studiu tohoto tématu zaujaly, a též na další prvky tohoto institutu, jež tyto dvě právní úpravy odlišují. Prvně bych ráda zmínila skutečnost, že jak institut veřejného zpravodaje, tak generálního advokáta není dle mého názoru platným právem upraven podrobně či do úplných detailů. Je samozřejmě vymezena jejich funkce v rámci řízení, avšak reálně byly oba tyto instituty významně ovlivněny tím, jaká praxe byla veřejnými zpravodaji i generálními advokáty zavedena. Tím, že tomu tak bylo i v případě ESUO, se prvky francouzského správního soudnictví do práva ESUO proluly dle názoru autorky práce pravděpodobně mnohem více, než by tomu bylo, pokud by výkon této funkce tolik nezáležel na tom, jak se jí první generální advokáti zhostí. Vzhledem ke skutečnosti, že prvním generálním advokátem, který u Soudního dvora působil, byl bývalý veřejný zpravodaj francouzské Státní rady, je významný vliv funkce veřejného zpravodaje na institut generálního advokáta nezpochybnitelný.

Ani jeden z těchto dvou právních řádů též nevymezil žádná pravidla pro úpravu formy stanoviska generálního advokáta či veřejného zpravodaje. Opět tak záleží na osobě konkrétních příslušníků těchto dvou soudních systémů, jakým způsobem budou svá stanoviska psát. Obecně můžeme konstatovat, že byl v počátku Soudní dvůr ovlivněn francouzským stylem psaní právních dokumentů. „*Počáteční léta Soudního dvora by*

⁸¹ Lagrange, M. L'organisation, le fonctionnement et le rôle de la Cour de Justice des Communautés européennes. Bulletin de l'Association des juristes européens, 1963, č. 13-14, s. 12-13.

se dala nazvat „francouzským“ obdobím. Rozsudky jsou krátké a lakonické. Každý odstavec začíná standardní fóskulí „attendu que“ („vzhledem k“), občas proloženou prostým „que“ („že“, „tedy“). Soudní dvůr následuje tradici francouzských nejvyšších soudů, jejichž rozhodnutí toho více zatajují, než říkají.⁸³ Pokud se tedy významný vliv francouzského stylu psaní odrážel v rozsudcích, která mají konkrétně specifikovanou strukturu, pak jistě nebyl zanedbatelný v případě stanovisek generálního advokáta. Tomu totiž přispívá skutečnost, že Maurice Lagrange působil ve funkci generálního advokáta přibližně prvních jedenáct let fungování Soudního dvora a že v této době byli ve funkci pouze dva generální advokáti. Pokud tedy byla přibližně polovina stanovisek generálního advokáta psána bývalým veřejným zpravodajem Státní rady, je dle mého názoru vliv francouzského stylu psaní též na podobu stanovisek generálního advokáta v počátcích evropské integrace neoddiskutovatelný.

Kromě podobnosti, které tyto dva právní instituty vykazují, zde můžeme najít několik odlišností. Prvně se jedná o přítomnost či nepřítomnost veřejného zpravodaje či generálního advokáta na závěrečné poradě soudu. Generální advokát Soudního dvora se totiž již od počátku fungování evropského soudnictví závěrečných porad soudců neúčastnil. Naopak ve Francii se veřejný zpravodaj závěrečných porad soudu běžně účastnil a tato úprava změnila až vlivem judikatury ESLP, jak bude podrobněji uvedeno ve čtvrté části této diplomové práce. Další odlišnost se projevuje v tom, že generální advokát vystupuje ve všech typech soudního řízení, tedy i v řízení o předběžné otázce, které je svým charakterem řízením nesporným. Naopak ve Francii participuje veřejný zpravodaj v rámci řízení sporných.⁸⁴

Další procesní odchylkou v právní úpravě obou systémů je skutečnost, že generální advokát v době tvorby svého stanoviska nezná právní názor soudce zpravodaje. Oproti tomu ve Francii je veřejnému zpravodaji doručen celý spis, který obsahuje i návrh rozsudku sepsaný soudcem zpravodajem.⁸⁵ Tuto skutečnost vnímám jako faktor, který potenciálně ohrožuje nezávislost stanoviska veřejného zpravodaje. Dle názoru autorky práce je pro nezávislou tvorbu stanoviska lepší varianta, aby veřejný zpravodaj názor soudce zpravodaje neznal, jelikož ho může do jisté míry též ovlivnit.

⁸³ Bobek, M. Několik poznámek k práci s judikaturou komunitárních soudů, Soudní rozhledy 2/2006, ISSN 1211-4405, s. 44.

⁸⁴ Op. cit. Barav, A., s. 826.

⁸⁵ Op. cit. Barav, A., s. 826.

Z tohoto úhlu pohledu shledávám unijní úpravu pro nezávislost generálního advokáta přínosnější, než je tomu ve Francii. V neposlední řadě je též rozdílným prvkem skutečnost, že veřejní zpravodajové nepodléhají žádným způsobem určité hierarchii. Oproti tomu v právu EU existuje institut prvního generálního advokáta, který má mimo jiné za úkol dělbu práce mezi jednotlivé generální advokáty a který je do jisté míry obdobou institutu předsedy Soudního dvora.

1.3. Dílčí závěr

System francouzského správního soudnictví prošel v průběhu let mnohými značnými změnami a osamostatnil se ve svébytný, od struktury obecného soudnictví oddělený, systém. V kontextu tohoto vývoje lze konstatovat, že též funkce veřejného zpravodaje, jakožto specifického institutu francouzského správního soudnictví, zaznamenala mnohé změny. Ty nebyly vždy realizovány pouze v důsledku vnitrostátního kontextu, ale též v souvislosti s požadavky nastavenými na mezinárodní úrovni, především ESLP (podrobněji rozebráno ve 4. části diplomové práce). Tato francouzská právní úprava byla významným východiskem při formování nově vznikajícího Soudního dvora ESUO a především hlavním inspiračním zdrojem funkce generálního advokáta.

Úlohou veřejného zpravodaje je poskytovat nezávislé a nestranné stanovisko týkající se posouzení skutkového a právního stavu projednávané věci. Svojí rolí přispívá nejen k vyšší míře transparentnosti jednotlivých případů a tím celého správního soudnictví, ale i ke sjednocování judikatury a k vytváření důležitých odborných názorů na danou právní problematiku. Přestože jeho stanovisko nemá právní sílu, působí silou své argumentace a odbornosti.

Dovolím si závěrem této části práce zhodnotit též relevantní zdroje vztahující se k této problematice. Poté, co jsem prostudovala příslušnou dostupnou odbornou literaturu, musím zhodnotit, že bohužel jen málo autorů se zabývá institutem veřejného zpravodaje opravdu do hloubky v kontextu samotného průběhu řízení v rámci správního soudnictví. Situaci příliš nepříspěvá ani skutečnost, že Code de justice administrative nepopisuje úlohu veřejného zpravodaje příliš podrobně. Též zevrubnějších pojednání zabývajících se důležitostí této funkce není mnoho. Ve většině publikací nalezneme tvrzení, že je význam funkce veřejného zpravodaje značný. Téměř nikde však už nejsou uvedeny konkrétní důvody, proč by tomu tak mělo být. Ten samý problém spatřuji též v rámci pojednání o vývoji funkce generálního advokáta s přihlédnutím k jeho hlavnímu

inspiračnímu zdroji – veřejnému zpravodaji. Velmi málo zdrojů se zabývá hlubším rozbořením celkové provázanosti či rozdílnosti obou těchto institutů. Tuto skutečnost nehodnotím pozitivně, jelikož se domnívám, že by si tato právní problematika zasloužila hlubší zájem ze strany odborníků.

2. Právní postavení generálních advokátů Soudního dvora

V této části diplomové práce popíši změny, kterými prošel institut generálního advokáta od počátku evropské integrace až po současnou právní úpravu, jíž se budu zabývat v druhé polovině této části. Vzhledem ke specifikaci tématu této diplomové práce se budu detailně zabývat výhradně funkcí generálního advokáta za současného přihlídnutí k okolnostem týkajícím se celého soudního systému EU.

2.1. Obecně o institutu generálního advokáta

Vzhledem ke skutečnosti, že institut generálního advokáta v českém právním řádu nenalezneme, ráda bych nejprve v obecné rovině vymezila, co je podstatou institutu, o kterém tato diplomová práce pojednává. Institut generálního advokáta je typickým prvkem unijního soudnictví, který byl v rámci Soudního dvora Společenství zaveden již od samotného počátku evropské integrace. Jak již bylo v první části diplomové práce uvedeno, tento institut vznikl na základě inspiračního zdroje pocházejícího z francouzského správního práva, konkrétně vychází z právní úpravy funkce vládního komisaře (dnes veřejného zástupce) Státní rady. Není to však institut známý pouze na území Francie. Též některé další členské státy (např. Belgie či Nizozemí) disponují osobou, která v rámci civilního či trestního řízení vykonává funkci svým obsahem obdobnou úloze generálního advokáta.

Generálním advokátem je osoba, která je po formální stránce svým postavením srovnatelná s postavením soudce. Nicméně se nejedná o soudce, ale o člena Soudního dvora EU, který napomáhá k tomu, aby řízení bylo co možná nejvíce transparentní. Jedná se o osobu, jež ve spojení se svým kabinetem po celou dobu jí přiděleného případu participuje na prostudování spisu či objasňování skutkového stavu pomocí nejrůznějších procesních úkonů. Jeho nejdůležitější pravomoc však spočívá v tom, že vydává na závěr ústní části řízení nezávislá stanoviska, jak by měl být podle jeho názoru, v závislosti na právní úpravě, ustálené judikatuře a dalších relevantních skutečnostech, případ rozhodnut.

Zvláštní charakteristikou institutu generálního advokáta je skutečnost, že jeho právní stanovisko nemá právní závaznost. Soud se jím nemusí nechat inspirovat, nicméně už jen skutečnost, že další osoba detailně prostudovala celý spis a vytvořila nezávislý právní názor, přispívá k transparentnosti celého řízení. Působením generálního advokáta

při Soudním dvoře též dochází ke zvyšování kvality soudního rozhodování, jelikož nezávislé stanovisko může vyjádřit myšlenky, kterými by se příslušný senát ze své iniciativy nemusel vůbec zabývat. Generální advokáti navíc bývají velmi zkušenými právníky, kteří procházejí výběrovým řízením jak na vnitrostátní, tak na unijní úrovni, a následně musí být rozhodnuto všemi členskými státy o jejich jmenování.

Stejně jako celé unijní soudnictví a Evropská unie sama, též institut generálního advokáta procházel v průběhu let určitým vývojem. Vývojem ne tak dynamickým, jak bychom mohli v souvislosti s evropskou integrací očekávat, nicméně přesto nepochybně důležitým. Po tomto krátkém obecném vymezení funkce generálního advokáta se v následující kapitole tento vývoj pokusím blíže představit.

2.2. Vývoj institutu generálního advokáta

2.2.1. Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli

Počátek existence soudního orgánu sahá do roku 1951, kdy byla podepsána tzv. Pařížská smlouva, tedy Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (dále jen „ESUO“), která vstoupila v platnost dne 23. 7. 1952. Úlohou Soudního dvora ESUO bylo zajišťovat respektování práva při výkladu a aplikaci Smlouvy o založení ESUO.⁸⁶

Vzhledem ke skutečnosti, že u zrodu ESUO stálo 6 států (Belgie, Nizozemsko, Francie, Itálie, Lucembursko a Německo), nebylo praktické, aby byl použit model, kdy každý členský stát disponuje jedním soudcem. Smlouvou o ESUO byl stanoven počet sedmi soudců Soudního dvora ESUO.⁸⁷ O generálních advokátech (či tzv. „*advokátech Soudního dvora*“⁸⁸) se Pařížská smlouva zmiňovala pouze v čl. 29 v souvislosti se stanovením platu či důchodu soudcům, generálním advokátům, členům Komise či Kanceláři Soudního dvora.⁸⁹ Institut generálního advokáta byl blíže upraven Protokolem ke statutu Soudního dvora ESUO (dále jen „*Statut Soudního dvora ESUO*“), který upřesnil, že Soudnímu dvoru jsou nápomocni dva generální advokáti.⁹⁰ Kromě

⁸⁶ Čl. 31 Smlouvy o založení ESUO.

⁸⁷ Čl. 32 Smlouvy o založení ESUO.

⁸⁸ Smlouva o založení ESUO i Statut Soudního dvora ESUO používá terminologii „*Court advocates*“.

⁸⁹ Čl. 29 Smlouvy o založení ESUO: „*Rada kvalifikovanou většinou stanoví platy, náhrady a důchody předsedovi a členům Komise, předsedovi, soudcům, generálním advokátům a kancléři Soudního dvora. Stejnou většinou stanoví náhrady poskytované místo odměny za práci.*“

⁹⁰ Čl. 10 Statutu Soudního dvora ESUO.

dalších procesních záležitostí též zakotvil funkci generálních advokátů veřejně přednést nezávislé a nestranné odůvodněné stanovisko ve věcech, které Soudní dvůr posuzuje (více viz 3. část diplomové práce).⁹¹ Historicky prvním generálním advokátem byl Maurice Lagrange (Francie), konkrétně v letech 1953 – 1964, který byl ustaven do funkce v prosinci 1952. Druhý generální advokát tohoto období, Karl Roemer (Německo), se ujal úřadu v únoru 1953.⁹²

V této době, kdy se Soudní systém ESUO postupně formoval, měli zástupci členských států jmenovaní do funkce generálních advokátů (samozřejmě též soudců) a samotné zakládající státy podstatný vliv na to, jakým směrem se bude podoba soudního systému ESUO ubírat, jelikož společně pokládali základy nového systému. Konkrétně Maurice Lagrange byl bývalým vládním komisařem francouzské Státní rady, zastával tedy funkci, podle jejíhož vzoru se vytvořila funkce generálního advokáta Soudního dvora, a současně byl osobností, která se charakteristicky podepsala na utváření tohoto institutu.⁹³ Někteří autoři dokonce tvrdí, že soudní orgán ESUO je věrnou replikou francouzského správního soudnictví⁹⁴, byť Německo zmírnilo absolutní vliv Francie na tento nadnárodní soudní orgán.⁹⁵ Sám Maurice Lagrange se domnívá, že „*vliv francouzského správního práva a především žaloby na porušení povinnosti byl převládající při vytváření Pařížské smlouvy.*“⁹⁶ Podobnost těchto dvou soudních systémů je akcentována velmi podobnou právní úpravou specifického institutu, kterým je právě funkce generálního advokáta a francouzského veřejného zpravodaje, bývalého vládního komisaře.

2.2.2. Od Římských smluv po Amsterodamskou smlouvu

Podpisem tzv. „Římských smluv“ v roce 1957, tedy Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen „EHS“) a Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen „Euratom“) nastává další krok

⁹¹ Čl. 11 Statutu Soudního dvora ESUO.

⁹² Sharpston, E. The changing role of the Advocate General. In: Arnall, A., Eeckhout, P., Tridimas, T. Continuity and Change in EU Law: Essays in Honour of Sir Francis Jacobs. Oxford: Oxford Scholarship, 2008. ISBN-13: 9780199219032, s. 21.

⁹³ Op. cit. Sharpston, E., s. 22.

⁹⁴ L'Huillier, J. Une conquête du droit administratif français: le contentieux de la Communauté européenne du charbon et de l'acier, Paris: Dalloz, 1953, s. 63-66.

⁹⁵ Léger, P. Law in the European Union: The Role of the Advocate General. The Journal of Legislative Studies, 10(1), 2004. ISSN 1357-2334, s. 1.

⁹⁶ Stanovisko generálního advokáta ve věci 3.4/54, Rec. I, s. 143.

evropské integrace, který však z perspektivy institutu generálního advokáta⁹⁷ nepřináší žádné změny. Tyto smlouvy již nezmiňují institut generálního advokáta pouze v souvislosti s platem, ale vymezují jeho funkci, zakotvují počet generálních advokátů, délku funkčního období, podmínky kladené na osoby ucházející se o funkci generálního advokáta a další podrobnosti.⁹⁸ Soudní dvůr ESUO se, nyní již jako Soudní dvůr Evropských společenství, stává na základě Úmluvy o některých společných orgánech Evropských společenství společným orgánem též pro EHS a Euratom.⁹⁹ I nadále svoji funkci vykonávají dva generální advokáti jmenováni na dobu šesti let, přičemž každé tři roky dochází k jejich částečné obměně.¹⁰⁰

Ke změně počtu generálních advokátů dochází až v důsledku přístupových smluv. V roce 1973 se zvýšil počet generálních advokátů na tři (počet soudců na jedenáct).¹⁰¹ Přistoupením Řecka v roce 1981 se počet generálních advokátů nezměnil (přibyl jeden soudce).¹⁰² K navýšení počtu generálních advokátů však došlo přibližně tři měsíce po přistoupení Řecka, a sice v březnu 1981, na základě Rozhodnutí Rady o zvýšení počtu soudců a generálních advokátů Soudního dvora.¹⁰³ V roce 1986 při přistoupení Španělska a Portugalska vzrostl počet generálních advokátů na šest (počet soudců na třináct).¹⁰⁴ V tomtéž roce došlo k revizi Smlouvy o EHS, a to přijetím Jednotného evropského aktu, jenž vstoupil v platnost ke dni 1. 7. 1987. Tento dokument předvídá vznik Soudu prvního stupně, který byl ustaven Rozhodnutím Rady ze dne 24. října 1988, o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství, přičemž výše zmíněné rozhodnutí Rady zakotvuje možnost zřízení funkce generálního advokáta ze soudců tohoto soudu.¹⁰⁵ Maastrichtskou smlouvou (1992) došlo k revizi Smlouvy o EHS, nově přejmenované na Smlouvu o ES, a ke vzniku Smlouvy o EU. Ve Smlouvě o ES však byla pouze doplněna ustanovení týkající se platu, náhrad a důchodů generálních advokátů a totéž bylo zakotveno i Smlouvou o EU.¹⁰⁶ V roce 1995 se v důsledku přistoupení Rakouska, Finska

⁹⁷ Smlouvou o založení EHS a Smlouvou o založení Euratom již v angličtině nazývaný jako „*advocate-general*“.

⁹⁸ Čl. 166 a násl. Smlouvy o založení EHS a čl. 138 a násl. Smlouvy o založení Euratom.

⁹⁹ Čl. 3 Úmluvy o některých společných orgánech Evropských společenství.

¹⁰⁰ Čl. 167 Smlouvy o založení EHS a čl. 4 Úmluvy o některých společných orgánech Evropských společenství.

¹⁰¹ Čl. 17 a čl. 18 Smlouvy o přistoupení Spojeného království, Dánska a Irska k EHS a Euratom.

¹⁰² Čl. 16 Smlouvy o přistoupení Řecka k Evropským společenstvím.

¹⁰³ Rozhodnutí Rady o zvýšení počtu soudců a generálních advokátů Soudního dvora ze dne 30. března 1981.

¹⁰⁴ Čl. 17 a čl. 18 Smlouvy o přistoupení Španělska a Portugalska k Evropským společenstvím.

¹⁰⁵ Čl. 2 Rozhodnutí rady ze dne 24. října 1988 o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství.

¹⁰⁶ Čl. 154 Smlouvy o EU, čl. 29 a čl. 123 Smlouvy o ES.

a Švédska zvýšil počet generálních advokátů na osm (počet soudců na sedmnáct).¹⁰⁷ V roce 1997 došlo Amsterodamskou smlouvou k další revizi Smlouvy o ES, což se však institutu generálního advokáta nedotklo, a Smlouvy o EU, v níž se jediná relevantní změna týkala toho, že bylo nově stanoveno, že se články Smlouvy o EU, týkající se výsad a vynětí úředníků a jiných zaměstnanců Společenství, jejich příjmů, dále ustanovení o zamezení dvojího zdanění či o sociálních dávkách určených pro úředníky a jiné zaměstnance Společenství, vztahují i na generální advokáty.¹⁰⁸

2.2.3. Od Smlouvy z Nice po současnost

Výraznou reformu unijních orgánů přinesla smlouva z Nice přijatá v roce 2001 (v platnost vstoupila v roce 2003). Vzhledem k perspektivě dosud největšího budoucího rozšíření bylo nutné zrevidovat Smlouvy tak, aby bylo fungování Soudního dvora životaschopné i po přistoupení deseti nových států k Evropské unii. Smlouva o ES po revizi stanoví, že „*Soudnímu dvoru je nápomocno osm generálních advokátů.*“¹⁰⁹ Od této doby je počet soudců odvozen od počtu členských států.¹¹⁰ Je důležité si uvědomit, že ještě v roce 2003 bylo u Soudního dvora činných 15 soudců a 8 generálních advokátů. Během následujících čtyř let se však počet soudců vyšplhá až k číslu 27, přičemž se však počet generálních advokátů nezmění. Je proto logické, že bylo nutné učinit určitá systémová opatření, která byla zajišťována právě Smlouvou z Nice, aby institut generálního advokáta neztratil na významu. Též stále větší vytíženost soudního systému EU byla jedním z důvodů systémových změn v oblasti unijního soudnictví.¹¹¹

Významným opatřením byla v tomto směru skutečnost, že generální advokát již nevyhotovuje své stanovisko ve všech věcech, které soud řeší, ale naopak jen „*ve věcech, které podle statutu Soudního dvora vyžadují jeho přispění.*“¹¹² (blíže viz 3. část diplomové práce). Další změnou, kterou přinesla Smlouva z Nice, je skutečnost, že některá rozhodnutí Soudu prvního stupně mohou být přezkoumána Soudním dvorem.¹¹³ Statut soudního dvora pak specifikuje, že oprávněným k podání návrhu na přezkum rozhodnutí Soudu prvního stupně je první generální advokát ve lhůtě jednoho měsíce od vydání rozhodnutí Soudem prvního stupně tehdy, domnívá-li se, že může dojít

¹⁰⁷ Čl. 17 a čl. 20 Smlouvy o přistoupení Rakouska, Finska a Švédska k EU.

¹⁰⁸ Čl. 21 Smlouvy o ES ve znění Amsterodamské smlouvy.

¹⁰⁹ Čl. 222 Smlouvy o ES ve znění Niceské smlouvy.

¹¹⁰ Čl. 221 Smlouvy o ES ve znění Niceské smlouvy.

¹¹¹ Op. cit. Sharpston, E., s. 24.

¹¹² Čl. 222 Smlouvy o ES ve znění Niceské smlouvy.

¹¹³ Čl. 225 Smlouvy o ES ve znění Niceské smlouvy.

k narušení jednoty nebo spojitosti unijního práva.¹¹⁴ Pro Soud pro veřejnou službu nebyl zaveden institut generálního advokáta.¹¹⁵

Tímto se dostáváme až k současné podobě institutu generálního advokáta zakotvené v primárním právu Smlouvou o EU a Smlouvou o fungování Evropské unie v té podobě, v jaké zakládající smlouvy změnila Lisabonská smlouva. V současném uspořádání institutu generálního advokáta se odráží i reforma soudního systému EU, kdy zrušením Soudu pro veřejnou službu, navýšením počtu soudců Tribunálu a též ustavením tří dalších generálních advokátů do funkce můžeme sledovat snahu představitelů EU vypořádat se s přetížeností Soudního dvora i Tribunálu a zefektivnit tak celý systém evropského soudnictví. Lisabonská smlouva zavedla výbor podle čl. 255 SFEU pro výběr kandidátů na pozici generálního advokáta. Tato současná právní úprava bude podrobněji rozebrána v následující kapitole.

Z výše uvedených informací vyplývá, že vývoj institutu generálního advokáta lze zhodnotit jako málo dynamický. Proto se domnívám, že je důležité zdůraznit, jak podstatný vliv měli generální advokáti Lagrange a Roemer, když stáli u zrodu Soudního dvora, a především u zrodu funkce generálního advokáta, která až do současnosti zůstala bez výrazných změn. Je otázkou, zda se bude institut generálního advokáta zásadním způsobem měnit v budoucnu, například v důsledku přetížení generálních advokátů a celého systému unijní justice. Autorka práce se však přiklání k názoru, že vzhledem ke skutečnosti, že za uplynulých 65 let fungování Soudního dvora k žádné značné změně v institutu generálního advokáta nedošlo, není moc pravděpodobné, že by k ní mělo dojít v průběhu následujících let. Domnívám se, že za dobu fungování Soudního dvora se již prokázala přínosnost funkce generálního advokáta a není proto důvod tento institut výrazně měnit. Z mého pohledu se tedy jako reálné jeví změny v počtu generálních advokátů, případně v úpravě dělby práce či v další specifikaci případů, k nimž mají generální advokáti předkládat svoje stanovisko.

¹¹⁴ Čl. 62 Protokolu připojeném ke Smlouvě o EU, ke Smlouvě o založení ES a ke Smlouvě o založení Euratom o statutu soudního dvora.

¹¹⁵ Statut Soudního dvora, Příloha I: Soud pro veřejnou službu.

2.3. Postavení generálních advokátů EU v současnosti

2.3.1. Obecná úprava institutu generálního advokáta

Právní úprava funkce generálního advokáta Soudního dvora je na obecné úrovni zakotvena v ustanovení čl. 19 SEU¹¹⁶, jakož i v ustanoveních části šesté (Institucionální a finanční ustanovení), hlavy první (Institucionální ustanovení), kapitole první (Orgány), oddílu pátém (SDEU) SFEU. Konkrétněji je pak jejich postavení upraveno Protokolem č. 3 o Statutu Soudního dvora EU.¹¹⁷ O generálních advokátech hovoří též Protokol č. 7 o výsadách a imunitách EU¹¹⁸ či Prohlášení připojená k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007,¹¹⁹ a v neposlední řadě též jednací řád Soudního dvora.

„Soudnímu dvoru je nápomocno osm generálních advokátů. Na žádost Soudního dvora může Rada jednomyslným rozhodnutím zvýšit počet generálních advokátů.“¹²⁰ V současné době je ve funkci jedenáct generálních advokátů, přičemž k poslednímu navýšení počtu došlo s účinností ke dni 7. 10. 2015 v souladu s Prohlášením k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007.¹²¹ Rozhodnutím Rady 2013/336/EU ze dne 25. června 2013, o zvýšení počtu generálních advokátů Soudního dvora Evropské unie, bylo stanoveno, že k navýšení počtu generálních advokátů dojde ve dvou vlnách. Od 1. 7. 2013 bude Soudnímu dvoru nápomocno devět generálních advokátů, jelikož se ujme funkce stálý generální advokát Polska. S účinností ke dni 7. 10. 2015 poté dojde k navýšení o další dva generální advokáty, přičemž tito se začlení do systému „rotace“ generálních advokátů (viz níže).

Generální advokáti jsou jmenováni do funkce na dobu šesti let s možností znovuzvolení. SFEU zakotvuje též institut částečné obměny, podle něhož dochází každé

¹¹⁶ „Soudní dvůr se skládá z jednoho soudce z každého členského státu. Jsou mu nápomocni generální advokáti. Tribunál se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu. Soudci a generální advokáti Soudního dvora a soudci Tribunálu jsou vybíráni z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti a které splňují požadavky článků 253 a 254 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jsou jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států na dobu šesti let. Soudci a generální advokáti mohou být jmenováni opakovaně“.

¹¹⁷ Protokol (č.3) o statutu Soudního dvora Evropské unie.

¹¹⁸ Čl. 20 Protokolu č. 7 o výsadách a imunitách EU.

¹¹⁹ Bod 38 Prohlášení připojená k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007.

¹²⁰ Čl. 252 Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹²¹ Bod 38 Prohlášení připojená k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu podepsanou dne 13. prosince 2007.

tři roky k částečné personální výměně generálních advokátů. Vedle stálých generálních advokátů Německa, Francie, Itálie, Španělska, Spojeného království a Polska dochází k obměně pěti generálních advokátů ostatních členských států.¹²² Tento rotační model je disproporční na úkor států, které nemají stálého generálního advokáta a pouze se co do obsazení tohoto postu střídají na základě abecedního pořadí zemí v mateřském jazyce.

Stejně jako na soudce, i na generální advokáty je kladen požadavek nezávislosti.¹²³ Již před nástupem do funkce skládají přísahu, v níž se zavazují k nestrannosti i k zachování tajnosti porad Soudního dvora.¹²⁴ V rámci své činnosti tedy nesmí být vázáni názory či pokyny členských států, ze kterých pochází.¹²⁵ Statutem Soudního dvora je jim též zakázáno být účastníky rozhodování ve věci, na níž již v minulosti určitým způsobem participovali, ať už vystupovali v pozici advokáta, zmocněnce či poradce některého z účastníků řízení nebo v této věci sami rozhodovali.¹²⁶ Kromě toho nesmějí generální advokáti „vykonávat žádnou politickou nebo správní funkci. Neudělí-li Rada prostou většinou mimořádně výjimku z tohoto pravidla, nesmějí během funkčního období vykonávat žádnou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost.“¹²⁷

Jejich nezávislost je zaručena také skutečností, že požívají imunity. Jsou tedy, stejně jako soudci, vyňati z pravomoci soudů a této imunity požívají co do úkonů spojených s výkonem funkce i po skončení funkčního období.¹²⁸ Nezávislost generálních advokátů se projevuje též skutečností, že mohou být zbaveni svého úřadu jednomyslným rozhodnutím soudců a generálních advokátů pouze v případě, kdy neplní své povinnosti či nesplňují podmínky pro řádný výkon funkce.¹²⁹ Vyjma těchto případů zaniká funkce generálního advokáta smrtí, odstoupením či pravidelnou obměnou.¹³⁰

Generální advokáti jsou v praxi ustavováni pouze u Soudního dvora. SFEU předvídá možnost zřídit funkci generálního advokáta též u Tribunálu, přičemž odkazuje

¹²² Čl. 253 SFEU.

¹²³ Čl. 253 SFEU.

¹²⁴ Čl. 2 a čl. 8 Statutu Soudního dvora.

¹²⁵ Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges), s. 374.

¹²⁶ Čl. 18 Statutu Soudního dvora.

¹²⁷ Čl. 4 a čl. 8 Statutu Soudního dvora.

¹²⁸ Čl. 3 a čl. 8 Statutu Soudního dvora.

¹²⁹ Čl. 6 a čl. 8 Statutu Soudního dvora.

¹³⁰ Čl. 5 a čl. 8 Statutu Soudního dvora.

na Statut Soudního dvora.¹³¹ Ten stanoví, že „členové Tribunálu mohou být povoláni, aby plnili úkoly generálního advokáta.“¹³² Generální advokáti potenciálně působící u Tribunálu na základě Statutu Soudního dvora mohou, na rozdíl od řízení u Soudního dvora, předkládat svá stanoviska písemně.¹³³ Generálním advokátem se v určité věci může stát každý soudce Tribunálu s výjimkou předsedy, jenž určuje soudce, který bude funkci generálního advokáta vykonávat.¹³⁴ Generálním advokátem je některý ze soudců Tribunálu pověřen, pokud to vyžaduje právní nebo skutková obtížnost projednávané věci, nebo zasedá-li Tribunál v plénu.¹³⁵

Skutečnost, že by generálním advokátem Tribunálu měl být některý z jeho soudců, se mi nezdá být ideálním východiskem. Je pravdou, že na osoby soudců i generálních advokátů jsou kladeny stejné požadavky, oba mají být nezávislí a nestranní a jejich postavení si je obecně velmi podobné (podrobněji podkapitola 2.3.5. této diplomové práce). Avšak právě v požadavku nezávislosti spatřuji jistý nedostatek. Nemám na mysli nezávislost na členském státě, ve vztahu k předmětu či k účastníkům řízení, ale spíše nezávislost vyplývající z jasného oddělení těchto dvou funkcí. Činnost soudců a generálních advokátů je ze své podstaty odlišná, stejně tak jejich poslání, a v neposlední řadě se liší též výsledek jejich práce vzhledem k závaznosti, kterou má (či nemá). Každý generální advokát, stejně tak každý soudce, si během svého funkčního období vybuduje v rámci svého kabinetu určitý systém práce. Avšak též práce kabinetů soudců a generálních advokátů během celého řízení je odlišná. Nejsm proto přesvědčena, že by soudce povolaný být v určitém případě generálním advokátem i jeho kabinet vykonávali funkci se stejnou efektivitou a přínosem jako osoba, které je výhradně svěřena funkce generálního advokáta. Též z pohledu laické veřejnosti je dle názoru autorky práce zamyšlení hodné, zda pro účastníka řízení před Tribunálem, představuje osoba, která standardně zasedá v senátu, účastní se tajných porad soudu a běžně vykonává činnost soudce, stejnou garanci nezávislosti, nestrannosti a transparentnosti jako osoba jmenovaná do funkce generálního advokáta. Nedomnívám se, že by tomu tak mohlo být.

Nabízí se též položit si otázku, z jakého důvodu se v praxi institut generálního advokáta u Tribunálu nevyužívá. Dle mého názoru je tato skutečnost závislá na tom,

¹³¹ Čl. 254 SFEU.

¹³² Čl. 49 Statutu Soudního dvora.

¹³³ Čl. 53 Statutu Soudního dvora.

¹³⁴ Čl. 2 jednacího řádu Tribunálu.

¹³⁵ Čl. 17 a čl. 18 jednacího řádu Tribunálu.

jak soustava unijních soudů vypadá a jaký charakter tyto unijní soudy mají. Z toho, jak je systém unijních soudů nastaven, včetně věcné příslušnosti obou orgánů, se zdá být Soudní dvůr charakterově podobným soudu ústavnímu, ke kterému mají přístup pouze členské státy, unijní orgány či vnitrostátní soudy, kdežto Tribunál nám může připomínat spíše správní soud, na nějž se mohou obracet též jednotlivci.¹³⁶ Podstatným prvkem v této problematice (který souvisí s uspořádáním unijní soudní soustavy) je dle mého názoru možnost podat proti rozhodnutí Tribunálu v prvním stupni kasační opravný prostředek k Soudnímu dvoru. Jak již bylo výše uvedeno, proti rozhodnutí Soudního dvora není podání řádného opravného prostředku možné. Proto generální advokát do jisté míry „supluje“ tuto nepřítomnost další instance a zároveň svojí funkcí přispívá k vytvoření určitého vnitřního kontrolního mechanismu v rámci Soudního dvora. Též z tohoto důvodu se domnívám, že u Tribunálu, proti jehož rozhodnutím se lze bránit, není institut generálního advokáta v praxi využíván.

Tato problematika mě též nutí zamyslet se nad úlohou generálního advokáta s přihlédnutím k institutu separátního vota (dále také viz 3. část diplomové práce). Tento institut má totiž též za cíl přispět transparentnosti, zprůhlednění justice a je snahou o uplatnění kontrolního mechanismu důležitého též pro veřejnost. Ve skutečnosti, že je institut generálního advokáta reálně funkční pouze u Soudního dvora, spatřuji určitou paralelu také s tím, že v České republice mají pouze soudci Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu možnost uvést své disentní stanovisko v protokolu o jednání a využít svého práva, aby bylo toto stanovisko připojeno k rozhodnutí.¹³⁷ Oproti tomu u obecného soudnictví v trestních věcech nesmí být odlišné stanovisko, ani výsledek hlasování senátu zveřejňován.¹³⁸ V případě separátního vota je skutečnost, že nižší instance nemají možnost veřejně připojit svůj názor, pravděpodobně spíše důsledkem snahy chránit soudce před vnějšími vlivy a přispět k jejich nezávislosti.¹³⁹ Tento důvod samozřejmě se stanoviskem generálního advokáta příliš nekoresponduje, avšak v důsledku jsou oba tyto instituty v České republice i v EU používány u soudů nejvyšších instancí. U nich totiž dle mého názoru můžeme předpokládat, že snaha o transparentnost bude vzhledem k jejich

¹³⁶ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 378.

¹³⁷ § 14 a § 22 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu a § 55a zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

¹³⁸ § 58 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

¹³⁹ K tomu více Wagnerová, E. Tajnosti soudní. Jiné právo [online], 2007, [cit. 11.6.2018]. Dostupné též z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2007/11/tajnosti-soudn.html>.

úloze a možnosti změnit rozhodnutí soudů nižší instance či vzhledem k důležitosti věcí, které jsou jim svěřeny, vyšší, než u soudů nižších stupňů.

2.3.2. Proces výběru kandidátů na pozici generálního advokáta

*„Stejně jako soudci, rovněž generální advokáti jsou vybíráni z absolutně nezávislých osob s nejvyšším profesionálním kreditem, jež splňují všechny požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich členských státech.“*¹⁴⁰ Generální advokáti jsou v souladu s ustanovením čl. 253 SFEU jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států po konzultaci s výborem uvedeným v článku 255 téže smlouvy.¹⁴¹

Unijní právo ponechává možnost i způsob výběru kandidáta na funkci generálního advokáta, který následně bude členským státem navržen, zcela v diskreci tohoto státu. Některé členské státy tak zavedly vnitrostátní pravidla upravující proces výběru kandidátů na národní úrovni.¹⁴² Tento postup zvolila i Česká republika. Kandidáta na funkci generálního advokáta (obdobně též soudce) vybírá devítičlenná komise, kterou tvoří předsedové Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, ministr spravedlnosti a ministr zahraničních věcí i další příslušné osoby.¹⁴³ K výběru kandidáta se následně vyjádří Poslanecká sněmovna, resp. Výbor Poslanecké sněmovny pro evropské záležitosti, a vláda je poté oprávněna schválit navrženého kandidáta.¹⁴⁴ V České republice byl doposud vybírán kandidát na funkci generálního advokáta pouze jednou, a to v roce 2014, schválen vládou byl následně v lednu 2015. V říjnu 2015 se pak Michal Bobek stal prvním českým generálním advokátem Soudního dvora.

Pokud kandidát prošel vnitrostátní procedurou a návrh na jeho jmenování je vládou schválen, musí být tato skutečnost oznámena unijním orgánům. To činí ministr zahraničních věcí vůči generálnímu sekretariátu Rady EU.¹⁴⁵ Návrh na jmenování kandidáta je následně předložen výboru zřízenému čl. 255 SFEU. Výbor podle článku

¹⁴⁰ KARZEL, Daniel. Evropský soudní dvůr: praktický průvodce. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. Právní rukověť, s. 242.

¹⁴¹ Čl. 253 odst. 1 SFEU: *„Soudci a generální advokáti Soudního dvora jsou vybíráni z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti a které splňují všechny požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí v jejich zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva; jsou jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států na dobu šesti let po konzultaci s výborem uvedeným v článku 255.“*

¹⁴² Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 374.

¹⁴³ Čl. 3 a čl. 9 Přílohy k usnesení vlády č. 525 ze dne 13. července 2011 stanovující pravidla pro výběr kandidáta na funkci soudce soudního dvora EU.

¹⁴⁴ Čl. 7, čl. 8 a čl. 9 Přílohy k usnesení vlády č. 525 ze dne 13. července 2011 stanovující pravidla pro výběr kandidáta na funkci soudce soudního dvora EU.

¹⁴⁵ Příloha k usnesení vlády č. 525 ze dne 13. července 2011 stanovující pravidla pro výběr kandidáta na funkci soudce soudního dvora EU.

255 SFEU (dále jen „Výbor“) byl zřízen Lisabonskou smlouvou za účelem vydání stanoviska k vhodnosti kandidátů na pozici soudce a generálního advokáta Soudního dvora a Tribunálu před jmenováním vládami členských států podle článků 253 a 254 SFEU. „*Tento výbor se skládá ze sedmi osob vybraných mezi bývalými členy Soudního dvora a Tribunálu, členy nejvyšších vnitrostátních soudů a obecně uznávanými právníky, z nichž jedna bude navržena Evropským parlamentem. Rada přijme rozhodnutí, kterým se stanoví pravidla fungování tohoto výboru, a rozhodnutí o jmenování jeho členů. Rada rozhoduje z podnětu předsedy Soudního dvora.*“¹⁴⁶

Jak již bylo výše zmíněno, požadavky kladené na kandidáty jsou obecně vzato stanoveny SFEU.¹⁴⁷ Výbor musí jednat v souladu s Rozhodnutím Rady ze dne 25. února 2010, v jehož příloze jsou zakotvena pravidla jeho fungování.¹⁴⁸ Konkrétní kritéria, k nimž Výbor přihlíží, jsou však nastaveny jím samým.¹⁴⁹ Přihlíží k národnímu procesu výběru, přezkoumává kandidátovu složku, která mu je zaslána, přičemž může zkoumat i všechny veřejně dostupné informace. Hodnotí především odborné právnické znalosti (znalosti evropského práva a přehled v aktuálních otázkách Evropské unie), profesní zkušenosti (dvacet let praxe v nejvyšších soudních funkcích či v obdobně důležitých funkcích v právní oblasti v případě, že se kandidát uchází o pozici na Soudním dvoře, případně dvanáct až patnáct roků v případě Tribunálu), schopnost vykonávat mandát soudce (zkoumá se, zda je schopen vykonávat mandát nestranně, nezávisle, zvládat značné pracovní zatížení, schopnost zaujímat jasná a odůvodněná stanoviska), jazykové schopnosti (vyžaduje se výborná znalost francouzštiny). Nejprve se vždy posuzují písemné dokumenty nezbytné pro posouzení způsobilosti kandidáta (životopis, publikace, důvody, na základě kterých ho vláda členského státu nominovala, informace o procesu výběru v daném členském státě), poté následuje ústní fáze, kdy jsou kandidátovi Výborem kladeny otázky ve francouzském i anglickém jazyce za účelem ověření schopnosti analytického myšlení kandidáta.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Čl. 255 SFEU.

¹⁴⁷ Čl. 253 a 254 SFEU.

¹⁴⁸ Rozhodnutí Rady a Příloha k Rozhodnutí Rady ze dne 25. února 2010, o pravidlech fungování výboru stanoveného v článku 255 Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁴⁹ Dumbrovský, T., Petkova, B., Van der Sluis, M. Judicial appointments: The article 255 TFEU advisory panel and selection procedures in the member states, *Common Market Law Review*, 51(2), Kluwer Law International, 2014. ISSN: 0165-0750; 1875-8320, s. 461.

¹⁵⁰ Activity report of the panel provided for by Article 255 of the Treaty on the Functioning of the European Union, n. 6509/11, 17. 2. 2011.

Skutečnost, že Výbor sám upřesňuje podmínky, za kterých schvaluje či odmítá jednotlivé kandidáty, hodnotím jako do značné míry alarmující, a to i s přihlédnutím k formě, kterou k tomuto postupu využil. Je samozřejmě nesporné, že má Výbor ke své činnosti dostatek legitimacy a pravomoci, což je garantováno primárním právem, a též jsou již výše zmíněným Rozhodnutím Rady stanovujícím pravidla pro fungování Výboru dle čl. 255 SFEU vymezeny určité mantinely, v rámci kterých se jeho činnost pohybuje. Avšak tyto mantinely se mi zdají být velmi obecně formulované a ani kritéria výběru kandidátů nejsou v žádném oficiálním právním dokumentu konkrétně specifikována. To, že Výbor v roce 2010 zakotvil ve své první zprávě o činnosti Výboru dle článku 255 SFEU tyto podmínky, které pak v roce 2014 stejným způsobem modifikoval, neshledávám jako vhodnou formou toho, na jaké úrovni by takováto pravidla měla být určována. Přestože jsou členy Výboru významní odborníci a jistě osoby, které poskytují záruky řádného plnění své funkce, neshledávám neexistenci kontrolního mechanismu přespříliš šťastnou.

Stanovisko Výboru je poté, co Výbor ukončí svoji činnost, zasláno vládě příslušného členského státu.¹⁵¹ Výbor poprvé vydával stanovisko na jaře roku 2010 v případě kandidátky na soudkyni Soudního dvora Sachy Prechal. Vydal-li Výbor stanovisko, může být o jmenování generálního advokáta rozhodnuto zástupci vlád všech členských států.¹⁵² Zástupci vlád při tomto rozhodování nejsou vázáni stanoviskem Výboru, avšak dosud rozhodnutí Výboru vždy respektovali, a to jak v případě kladného stanoviska, tak i záporného. Generální advokát je jmenován společnou dohodou všech zástupců vlád členských států, musí tedy být rozhodnuto jednomyslně.¹⁵³

O transparentnosti výběru kandidátů prostřednictvím Výboru se v odborných kruzích vede široká debata.¹⁵⁴ Na první pohled se zdá být celý proces výběru kandidátů transparentním - jedná se o výběr na dvou úrovních, vnitrostátní, následně unijní prostřednictvím Výboru, což je poté schváleno konsensem všech členských států. Pokud by tedy selhal výběr na vnitrostátní úrovni, existuje vzhledem k autoritě stanoviska

¹⁵¹ Bod 8 Přílohy k Rozhodnutí Rady ze dne 25. února 2010 o pravidlech fungování výboru stanoveného v článku 255 Smlouvy o fungování Evropské unie stanovující pravidla fungování výboru stanoveného v čl. 255 SFEU.

¹⁵² Čl. 253 SFEU.

¹⁵³ Čl. 253 SFEU.

¹⁵⁴ Bobek, M. Tajné zuby Výboru podle čl. 255 SFEU. Jiné právo [online], 2010, [cit. 08.06.2018]. Dostupné též z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2010/10/tajne-zuby-vyboru-podle-clanku-255-sfeu.html>.

Výboru možnost jeho prostřednictvím kandidaturu nevyhovujícího uchazeče zvrátit. Bez tohoto systému by tedy chyběla vnější kontrola výběru. Činnost Výboru bezpochyby směřuje ke zkvalitňování unijní justice, jelikož veto některého ze zástupců členského státu je vždy značně problematickým po diplomatické stránce. Kromě skutečnosti, že má Výbor velmi širokou pravomoc, která není přespříliš limitována, jak již bylo výše uvedeno, je dalším z problémů fakt, že stanovisko Výboru není veřejně přístupné. Je zasíláno pouze vládě příslušného členského státu, avšak nikdo jiný nemá možnost se s ním seznámit. To Výbor odůvodňuje ochranou osobních údajů kandidátů.¹⁵⁵ Činnost Výboru však z těchto důvodů není transparentní a nedá se vyloučit, že by jistý kandidát neprošel systémem výběru z politických důvodů.¹⁵⁶ Jediné, k čemu má z činnosti Výboru veřejnost přístup, jsou oficiální zprávy o činnosti tohoto Výboru za určité období.

Podle čtvrté zprávy o činnosti Výboru dle čl. 255 SFEU ze dne 10. února 2017 vydal za období mezi roky 2014 až 2016 Výbor 64 stanovisek pro uchazeče na pozici soudce nebo generálního advokáta, 22 kandidatur směřovalo k Soudnímu dvoru, 42 uchazečů k Tribunálu. Pouze 36 stanovisek se však týkalo prvních období soudců či generálních advokátů, z čehož bylo 30 souhlasných a 6 zamítavých stanovisek.¹⁵⁷ V roce 2013 neprošel procedurou výběru nastavenou Výborem též český kandidát na soudce Tribunálu - Petr Mlsna. Českému kandidátovi na post generálního advokáta, Michalu Bobkovi, Výbor prominul požadavek již výše zmíněné dvacetileté praxe s přihlédnutím k veškeré odborné činnosti, již uchazeč o post generálního advokáta doposud vykonal, a ke zkušenostem a k odbornosti Michala Bobka, kterými i přes relativně nízký věk nepochybně disponuje.

2.3.3. První generální advokát

První generální advokát je jmenován Soudním dvorem na dobu jednoho roku, volí ho jak soudci Soudního dvora, tak i generální advokáti.¹⁵⁸ Volební systém je shodný jako

¹⁵⁵ Op. cit. Dumbrovský, T., Petkova, B., Van der Sluis, M., s. 63: *Výbor svoje rozhodnutí zakládá na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o veřejném přístupu k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů a Rozhodnutí Soudního dvora č. C-28/08, Komise proti Bavarian Lager Co. Ltd., ze dne 29. června 2010.*

¹⁵⁶ Bobek, M. Tajné zuby Výboru podle čl. 255 SFEU. Jiné právo [online], 2010, [cit. 08.06.2018]. Dostupné též z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2010/10/tajne-zuby-vyboru-podle-clanku-255-sfeu.html>.

¹⁵⁷ Čtvrtá zpráva o činnosti Výboru dle čl. 255 SFEU ze dne 10. února 2017.

¹⁵⁸ Čl. 10 jednacího řádu Soudního dvora.

v případě volby předsedy Soudního dvora, tedy pro zvolení musí být získány hlasy více než poloviny soudců v prvním kole volby, případně v dalších kolech volby až do dosažení většiny hlasů.¹⁵⁹ Volba je však v tomto případě ovlivněna systémem rotace. Po zvolení prvního generálního advokáta je jeho jméno uveřejněno v Úředním věstníku Evropské unie. Pokud se funkce prvního generálního advokáta uvolní před řádným uplynutím funkčního období, bude Soudním dvorem zvolen nástupce, který bude funkci prvního generálního advokáta vykonávat po zbývající část tohoto období.¹⁶⁰

Hlavní činností funkce prvního generálního advokáta je rozhodování o přidělení věci ostatním generálním advokátům, a to poté, co je předsedou Soudního dvora určen soudce zpravodaj.¹⁶¹ Obecně platí, že první generální advokát přiděluje obdobné „technické“ věci témuž generálnímu advokátovi pro zefektivnění jeho práce. Též se přihlíží k tomu, aby generální advokát nebyl přidělen k takovým řízením, jejichž stranou je stát jeho původu (podrobněji viz 3. část diplomové práce). Přihlíží se též k jazykové vybavenosti generálního advokáta. První generální advokát má též v kompetenci řešit případy nepřítomnosti či překážky na straně generálního advokáta.¹⁶²

Smlouva o fungování Evropské unie též zmocňuje prvního generálního advokáta k tomu, aby učinil návrh Soudnímu dvoru na přezkoumání rozhodnutí Tribunálu, pokud se domnívá, že existuje vážné nebezpečí narušení jednoty nebo souladu práva Unie. Tento návrh musí být podán ve lhůtě jednoho měsíce od vyhlášení rozhodnutí Tribunálu. Soudní dvůr rozhodne ve lhůtě jednoho měsíce ode dne podání návrhu prvním generálním advokátem.¹⁶³

2.3.4. Referendáři GA

Generální advokát nečiní veškerou práci, která je v jeho gesci, sám. Má k dispozici vlastní kabinet, který mu je dle jeho vlastních pokynů nápomocný. Takovýto kabinet generálního advokáta se skládá ze tří asistentů, neboli tzv. referendářů (z francouzského slova „*référéndaires*“), a tří administrativních sil. Jejich funkce je zcela odvozena od osoby generálního advokáta, pro kterého tuto práci vykonávají.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Čl. 10 jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁶⁰ Čl. 7 jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁶¹ Čl. 10, bod 2 jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁶² Čl. 10, bod 2 jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁶³ Čl. 62 SFEU.

¹⁶⁴ Bobek, M. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde, 2005, s. 283.

Referendáři jsou v pracovněprávním vztahu, který je závislý na generálním advokátovi, pro kterého pracují. Nepodléhají tedy standardnímu procesu výběru úředníků pracujících v některé z institucí EU.¹⁶⁵ Generální ředitelství pro administrativu vypisuje výběrové řízení. Pokud se pozice referendáře uvolní, nabídky jsou zveřejňovány elektronicky na webové stránce Soudního dvora EU.¹⁶⁶ Požadavky na uchazeče jsou stanoveny rozdílně dle toho, co ten který generální advokát vyžaduje. Typicky je požadováno magisterské právnické vzdělání, hluboká znalost evropského práva, určité jazykové požadavky (zpravidla znalost angličtiny, francouzštiny a jazyka původu generálního advokáta).¹⁶⁷ Právě státní příslušnost generálního advokáta hraje často roli při výběru referendáře, jelikož se často dodržuje úzus, podle kterého je jeden referendář ze stejné země původu jako generální advokát, druhý je frankofonní, přičemž obecné pravidlo pro charakterizování třetího asistenta generálních advokátů neexistuje, záleží tedy na výběru toho kterého generálního advokáta.¹⁶⁸

Referendáři generálních advokátů pracují na případech, které byly přiděleny „jejich“ generálnímu advokátovi. Přípravují generálním advokátům dokumenty, které jsou potřebné v průběhu řízení, a podílejí se na vypracování stanovisek generálních advokátů. Jejich práce je oproti referendářům soudců volnější, investigativnější, mohou být kritičtí k ustálené judikatuře a nejsou tolik sešněrováni formálními požadavky, jelikož oproti rozsudkům nemají stanoviska striktní formu, kterou musí následovat (viz výše).¹⁶⁹ Jejich význam se s přibývajícím prací a vytížeností generálních advokátů zvyšuje. I proto jsou do funkce referendářů často nabíráni uchazeči, kteří mají již určité zkušenosti či již dosáhli určitého postavení v rámci právnické profese, nikoliv začínající absolventi vysokých škol.¹⁷⁰

¹⁶⁵ Více informací o výběru uchazečů na místo úředního aparátu EU viz https://epso.europa.eu/how-to-apply_cs.

¹⁶⁶ Více informací viz https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_10298/postes-vacants.

¹⁶⁷ Srov. Generální ředitelství pro administrativu. Vypsání výběrového řízení na pozici referendáře soudce č. 5/18 ze dne 14. března 2018. Dostupné též z WWW: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-03/appel-oberg.pdf> a Generální ředitelství pro administrativu. Vypsání výběrového řízení na pozici referendáře soudce č. 16/18 ze dne 8. června 2018. Dostupné též z WWW: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/com_16_18.pdf.

¹⁶⁸ Op. cit. Bobek, M., str. 284.

¹⁶⁹ Tiersma, P. M. a Solan L. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012, s. 207.

¹⁷⁰ Op. cit. Bobek, M., str. 284.

2.3.5. Srovnání postavení generálních advokátů a soudců

O postavení generálních advokátů již bylo dostatečně pojednáno, avšak pokusím se ho v následující kapitole vymežit vzhledem k postavení soudců. Přestože se činnost soudců a generálních advokátů liší, jejich postavení je z formálního hlediska velice podobné, a to hned od samého počátku. Procházejí totiž stejným výběrem, po vnitrostátní proceduře následuje schválení prostřednictvím výše zmíněného Výboru dle čl. 255 SFEU a následně jsou oba jmenováni konsenzem vlád členských států. Stejně jako v případě generálních advokátů, též na osoby soudců je primárním právem zakotven požadavek, že mají poskytovat záruky nezávislosti, a jsou kladeny stejné nároky na jejich odbornost.¹⁷¹

Oba tyto členové Soudního dvora mohou být po skončení svého funkčního období zvoleni opakovaně a každé tři roky dochází k jejich částečné obměně. Předseda Soudního dvora, jehož obdobou je první generální advokát, je volen soudci na dobu tří let.¹⁷² První generální advokát je však jmenován pouze na dobu jednoho roku.¹⁷³ Také požadavek složit slib, ustanovení o požívání výsad a imunity, podmínky neslučitelnosti funkcí, ustanovení o důchodech a případy zániku či zbavení funkce jsou totožné pro soudce i generální advokáty.¹⁷⁴ Bydliště musí mít oba tyto členové Soudního dvora v místě, kde je jeho sídlo.¹⁷⁵ Generální advokáti i soudci mají během soudního jednání též stejně vypadající taláry. Jejich kabinet je tvořen stejným počtem referendářů, které má soudce a generální advokát k dispozici.

Z výše uvedeného lze učinit závěr, že primární právo po formální stránce mezi postavením soudce a generálního advokáta nečiní žádný rozdíl. Lze proto ještě uvažovat, že by se mohlo lišit jejich platové ohodnocení. Konkrétní platy jednotlivých soudců a generálních advokátů nejsou veřejnosti dostupné vzhledem k ochraně osobních údajů. Přístupné jsou tedy jen informace o tom, že platové poměry v Evropské unii jsou upraveny pomocí šestnácti platových tříd a pěti stupňů. Soudci i generální advokáti oba spadají do 16. platové třídy a v rámci této třídy jsou zařazeni do určitého stupně podle služebních let. V této nejvyšší platové třídě jsou pouze tři stupně, nikoliv pět. Základní plat soudců a generálních advokátů se pohybuje mezi 18 310,61 euro ve stupni prvním

¹⁷¹ Čl. 253 a 254 SFEU.

¹⁷² Čl. 253 odst. 3 SFEU.

¹⁷³ čl. 10 odst. 1 pododst. 3 Jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁷⁴¹⁷⁴ Čl. 2-8 Statutu Soudního dvora.

¹⁷⁵ Čl. 14 Statutu soudního dvora.

a 19 881,81 euro ve stupni třetím. Tato částka je však pouze základním platem, který může být ovlivněn započtením určitého koeficientu a dalšími příplatky, které mají za následek změnu výše základního platu.¹⁷⁶

Když se v roce 2013 novináři publikující pro český týdeník Ekonom tázali institucí Evropské unie na platy jednotlivých unijních funkcionářů pocházejících z České republiky, nedostali samozřejmě vzhledem k ochraně osobních údajů konkrétní odpověď. Avšak Soudní dvůr jim poskytl relativně přesné informace ohledně platů dvou českých soudců Soudního dvora, Jiřího Malenovského a Ireny Pelikánové, kteří před pěti lety měli základní měsíční plat 17 114 euro s tím, že se jejich plat násobil koeficientem 1,125 u soudce Malenovského a 1,04 u soudkyně Pelikánové. Oba výše uvedení soudci jsou dle informací poskytnutých Soudním dvorem zařazeni v 16. platové třídě ve třetím stupni této třídy. K tomu jim dále náleží běžné příplatky na reprezentaci či rodinné příplatky.¹⁷⁷ Soudci i generální advokáti mají též po dovršení 65 let nárok na doživotní rentu.¹⁷⁸

2.4. Dílčí závěr

Institut generálního advokáta byl ustaven již od samého počátku evropské integrace. Vzhledem k velkému vlivu zakládajících členských států bylo postavení generálního advokáta velmi podobné francouzské úpravě institutu veřejného zpravodaje, dříve pojmenovaného též vládní komisař. Právní úprava funkce generálního advokáta prošla za dobu své existence určitým, nikoliv však radikálním vývojem. Úloha a hlavní rysy této funkce zůstaly upraveny tak, jak byly v primárním právu zakotveny již při vzniku ESUO. V průběhu let se měnil počet generálních advokátů vzhledem k prohlubující se evropské integraci. Jelikož agenda Soudního dvora začala být velmi přetížená, omezilo se vydávání stanoviska generálního advokáta pouze na případy, jejichž charakter to vyžaduje. Tato změna se zdá být logickou vzhledem k počtu obdobných případů, které Soudní dvůr řeší. Další případný vývoj a změna právní úpravy institutu generálního advokáta závisí na tom, jak se změní podoba EU, zda dojde k další

¹⁷⁶ Každoroční aktualizace odměn a důchodů úředníků a ostatních zaměstnanců Evropské unie a koeficientů použitelných na tyto odměny a důchody v roce 2017, č. C 429/06, ze dne 14. prosince 2017.

¹⁷⁷ Břečfan, R.: Bruselské tajnosti s platy, Ekonom [online], 2013 [cit. 10.7.2018]. Dostupný též z WWW: <https://ekonom.ihned.cz/c1-59797730-bruselske-tajnosti-s-platy>.

¹⁷⁸ Každoroční aktualizace odměn a důchodů úředníků a ostatních zaměstnanců Evropské unie a koeficientů použitelných na tyto odměny a důchody v roce 2017, č. C 429/06, ze dne 14. prosince 2017.

integraci států do EU či zda bude aktuální právní úprava soudního systému EU natolik dostatečná, aby zajistila životaschopnost SDEU.

Institut generálního advokáta je po formální stránce stejný s postavením soudce Soudního dvora v mnoha aspektech, které byly výše detailně rozebrány, a to včetně výše platu. Generální advokáti jsou jmenováni na dobu šesti let s možností znovuzvolení, přičemž dělbu práce mezi jednotlivé advokáty určuje první generální advokát. Práci vykonává nejen generální advokát sám, ale využívá k tomu též svůj kabinet, v němž má k dispozici referendáře. Referendáře je možné přirovnat k asistentovi soudce v ČR. Těž je přidělen k určitému generálnímu advokátovi, stejně tak jako asistent soudce, a vykonává v závislosti na jeho pokynech práci ve věcech, které byly „jeho“ generálnímu advokátovi, v případě asistentů soudci, svěřeny. Vymezení postavení generálního advokáta je nutným předpokladem pro pojednání o činnosti, kterou vykonává, o jeho přínosnosti a úloze v rámci unijního soudního systému. To vše bude podrobně rozvedeno v následující části práce.

3. Úloha generálního advokáta v rámci fungování SDEU

3.1. Činnost generálního advokáta v závislosti na průběhu řízení

3.1.1. Obecně o řízení

Vzhledem k tomu, že reálně existuje institut generálního advokáta pouze u Soudního dvora, budu se zabývat průběhem soudního řízení pouze před Soudním dvorem, nikoliv před Tribunálem. Následující část práce je psána s cílem demonstrovat, jak přesně generální advokát v řízení vystupuje. Stručně pojednám též o celkovém průběhu řízení před Soudním dvorem, jelikož je tento kontext stěžejní pro správné pochopení funkce generálního advokáta. Závěrem si dovoluji přiblížit různá hlediska významu a přínosu jeho role.

SFEU stanoví, že Soudní dvůr zasedá v senátech, ve velkém senátu, popřípadě též v plénu.¹⁷⁹ Senáty jsou tvořeny třemi nebo pěti soudci, jimž předsedá soudce volený z jejich středu. Patnáct soudců (vždy místopředseda Soudního dvora a tři předsedové pětičlenných senátů) zasedá ve velkém senátu, jehož předsedou je předseda Soudního dvora, na žádost členského státu, popřípadě orgánu Unie, je-li účastníkem řízení. Soudní dvůr zasedá v plénu ve věcech vymezených Statutem Soudního dvora, jakými jsou: odvolání veřejného ochránce práv z důvodu jeho závažného pochybení (či pozbyde-li schopnost splnit podmínky pro výkon funkce na návrh Evropského parlamentu)¹⁸⁰, odvolání členů Komise při nedodržení povinností týkajících se jejich postavení¹⁸¹, odvolání člena Komise při pozbytí schopnosti splňovat podmínky nezbytné pro výkon funkce¹⁸² či v případě odvolání člena Účetního dvora, pokud neplní či přestane splňovat podmínky nutné pro výkon funkce.¹⁸³ Sám Soudní dvůr může poté, co vyslechne

¹⁷⁹ Čl. 251 SFEU.

¹⁸⁰ Čl. 228 odst. 2 SFEU: „Veřejný ochránce práv může být odvolán z funkce Soudním dvorem na návrh Evropského parlamentu, přestane-li splňovat podmínky nezbytné k výkonu své funkce nebo se dopustí závažného pochybení.“

¹⁸¹ Čl. 245 pododst. 2 SFEU: „Během funkčního období nesmějí členové Komise vykonávat žádnou jinou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost. Při svém nástupu se slavnostně zavazují dodržovat během výkonu své funkce i po jeho ukončení povinnosti vyplývající z jejich postavení, zejména povinnost čestného a zdrženlivého jednání při přijímání některých funkcí nebo některých výhod po uplynutí funkčního období. V případě porušení těchto povinností může Soudní dvůr na návrh Rady rozhodující prostou většinou nebo Komise rozhodnout podle okolností o odvolání člena podle článku 247 nebo o odnětí jeho nároku na důchod nebo jej nahrazující požitky.“

¹⁸² Čl. 247 SFEU: „Přestane-li kterýkoli člen Komise splňovat podmínky nezbytné k výkonu své funkce nebo se dopustí vážného pochybení, může být odvolán Soudním dvorem na návrh Rady rozhodující prostou většinou nebo Komise.“

¹⁸³ Čl. 286 odst. 6 SFEU: „Člen Účetního dvora může být odvolán ze své funkce nebo zbaven nároku na důchod nebo jej

generálního advokáta, rozhodnout, že věc bude projednána v plénu, domnívá-li se, že daný případ má mimořádný význam.¹⁸⁴

V praxi je většina případů řešena senáty složenými z pěti soudců a podstatnou část věcí rozhodují též tříčlenné senáty. Mnohem méně případů je pak projednáváno velkým senátem (v porovnání s pětičlenným senátem je to přibližně sedmina případů, které Soudní dvůr řeší). V plénu Soudní dvůr zasedá jen ve zcela výjimečných věcech. Konkrétně pak ze statistiky učiněné Soudním dvorem vyplývá, že v roce 2017 bylo rozhodnuto (jedná se tedy o ukončené věci) přibližně 51% pětičlenným senátem, 41% senátem složeným ze tří soudců a 7% velkým senátem. Plénum Soudního dvora rozhodlo v tomtéž roce v jedné věci, konkrétně vydalo posudek k otázce potřebné pravomoci EU k podpisu a uzavření dohody o volném obchodu se Singapurem^{185, 186}

Konkrétní podoba řízení je pak závislá na tom, o jaký typ řízení se jedná, zda o přímé žaloby či kasační opravné prostředky, které vykazují podobné rysy, nebo o řízení o předběžné otázce, jež je ze své podstaty odlišné.¹⁸⁷ Vzhledem k tomu, že se průběhem soudního řízení zabývám především z důvodu, aby bylo akcentováno, jakým způsobem a v jaké fázi řízení se generální advokáti do řízení zapojují, nebudu blíže popisovat rozdíly mezi sporným typem řízení a řízení o předběžné otázce, jelikož se od sebe liší především co do průběhu písemné části či účastníků řízení, nicméně z hlediska činnosti generálního advokáta nejsou rozdíly markantní.

3.1.2. Písemná část

„Řízení před Soudním dvorem má dvě části: písemnou a ústní.“¹⁸⁸ Nejprve probíhá část písemná, řízení je zahájeno doručením žaloby vedoucímu soudní kanceláře.¹⁸⁹ Následně ustanoví předseda Soudního dvora soudce zpravodaje, který se bude věcí zabývat¹⁹⁰, a první generální advokát určí některého z generálních advokátů,

nahrazující požitky jen v případě, že Soudní dvůr na žádost Účetního dvora shledá, že přestal splňovat podmínky nezbytné k výkonu jeho funkce nebo neplní povinnosti vyplývající z jeho funkce.“

¹⁸⁴ Čl. 16 Statutu Soudního dvora.

¹⁸⁵ Posudek Soudního dvora ze dne 16. května 2017, č. 2/15. Dostupný též z WWW: <https://eur-lex.europa.eu>.

¹⁸⁶ Soudní dvůr Evropské unie. Výroční zpráva 2017. Soudní činnost: Přehled činnosti Soudního dvora a Tribunálu. Lucemburk 2018, str. 103. Dostupný též z WWW: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/ra_jur_2017_cs_web.pdf.

¹⁸⁷ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 447.

¹⁸⁸ Čl. 20 Statutu Soudního dvora.

¹⁸⁹ Čl. 21 Statutu Soudního dvora.

¹⁹⁰ Čl. 15 jednacího řádu Soudního dvora.

kterému bude tento případ přidělen.¹⁹¹ V rámci písemné fáze řízení mohou být zaslány žalobní odpovědi (vyjádření žalovaného k žalobě), repliky a dupliky, jakožto následná komunikace mezi žalobcem a žalovaným.¹⁹²

Při přidělování věci jednotlivým generálním advokátům se vytvořila praxe, že se nikdy nepřiděluje případ týkající se určitého členského státu generálnímu advokátovi, který z tohoto členského státu pochází. Neexistuje žádné psané pravidlo pro rozdělování případů generálním advokátům v závislosti na tom, jaké věci se tyto případy týkají, ale je snaha se vyhnout tomu, aby docházelo ke specializaci tzv. „kabinetů“. Jde tedy o snahu zabránit tomu, aby byli titíž generální advokáti přidělováni ke stále stejným kolegiím a docházelo z důvodu dlouhodobě shodného personálního obsazení k ustrnutí vývoje právního uvažování, které je ovlivněno osobami soudců a generálních advokátů. Existuje však několik výjimek z tohoto pravidla, především, týká-li se případ technických otázek. Za takových okolností je věc přidělena generálnímu advokátovi, který se již obdobnou věcí zabýval. K tomu dochází obecně vzato v případech, jako jsou kvóty, nebo ve věcech vzájemného uznání řídicího oprávnění v rámci volného pohybu osob. Toto opatření je zavedeno především z důvodu úspory času a zefektivnění řízení vzhledem k množství práce, kterou Soudní dvůr má.¹⁹³ Jako konkrétní příklad z nedávné doby, kdy věc týkající se obdobného předmětu řešil tentýž generální advokát, lze uvést stanoviska generálního advokáta M. Szpunara, který řešil případy týkající se společnosti Uber.¹⁹⁴

Přirozeným důsledkem tohoto postupu při přidělování věcí generálním advokátům je skutečnost, že dochází k protichůdným stanoviskům týkajícím se stejné právní otázky.¹⁹⁵ Je zavedenou praxí, že generální advokát, který se v určité problematice vyjadřuje jako druhý, odkazuje na stanovisko svého kolegy a vypořádává se s ním. Protichůdná stanoviska však mohou vznikat též zcela souběžně, pokud právě Soudní dvůr řeší více případů týkající se stejné problematiky.¹⁹⁶ Příkladem takovéto situace může být případ týkající se veřejných podpor, který dal vzniknout odlišným stanoviskům

¹⁹¹ Čl. 16 jednacího řádu Soudního dvora.

¹⁹² Čl. 20 Statutu Soudního dvora.

¹⁹³ Op. cit. Léger, P., s. 3.

¹⁹⁴ Stanovisko generálního advokáta ve věci C-434/15 ze dne 11. května 2017, Asociación Profesional Elite Taxi v. Uber Systems Spain, SL a stanovisko generálního advokáta ve věci C-320/16 ze dne 4. července 2017, Uber France SAS. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

¹⁹⁵ Op. Cit. Léger, P., s. 3.

¹⁹⁶ Bobek, M. Několik poznámek k práci s judikaturou komunitárních soudů, Soudní rozhledy 2/2006, ISSN 1211-4405, s. 46.

generálních advokátů Légera a Jacobse.¹⁹⁷ Dne 19. března 2002 vydal generální advokát Léger svoje stanovisko ve věci *Altmark Trans GmbH*.¹⁹⁸ O měsíc později, dne 30. dubna 2002, však v obdobné věci vydal opačné stanovisko generální advokát Jacobs.¹⁹⁹ Soudní dvůr následně požádal generálního advokáta Légera, aby vydal nové stanovisko ve věci *Altmark*. Toto stanovisko bylo vydáno dne 14. ledna 2003 a vyjadřovalo se ke skutečnostem, proč by mělo být následováno Légerovo první stanovisko v daném případě, a odpovídalo na závěry stanoviska generálního advokáta Jacobse.²⁰⁰

Postup přidělování případů generálním advokátům se může jevit z pohledu českého práva jako neobvyklý. V českém právu je totiž stěžejním aspektem právo na zákonného soudce, jehož východiskem je skutečnost, že jsou jednotlivé věci přidělovány soudním senátům na základě rozvrhu práce. O přidělení tedy nerozhoduje předseda soudu či jiná osoba, ale postupuje se na základě předem stanovených pravidel, která musí být následována.²⁰¹ Oproti tomu v právu EU je práce jednotlivým soudcům i generálním advokátům přidělována osobou, tedy předsedou Soudního dvora či prvním generálním advokátem, a to na základě vytvořené praxe, nikoliv psaných pravidel. Tuto praxi Soudního dvora hodnotím ve vztahu k právu na spravedlivý proces jako problematickou a neshledávám ji příliš transparentní. Objektivitu postupu dle názoru autorky práce jistě snižuje fakt, že člověk je vždy nižší garancí záruky spravedlnosti a nezávislosti než předem sestavený a následovaný systém rozvrhu práce. Tato praxe vytvořená u SDEU je velmi blízká francouzskému správnímu soudnictví, kde je rozvrh práce řízen předsedou příslušného tribunálu či soudu. I v tomto ohledu tedy lze vnímat francouzské právo jako inspirační zdroj fungování Soudního dvora.

Soudce zpravodaj a generální advokát mají za úkol detailně prostudovat spis v dané věci. Mohou též vyzvat účastníky řízení či osoby zúčastněné v řízení o předběžné otázce k předložení všech údajů o rozhodných skutečnostech či jiných dokumentů, které

¹⁹⁷ Op. cit. Bobek, M., str. 52.

¹⁹⁸ Stanovisko generálního advokáta ze dne 19. března 2002 ve věci č. C-280/00, *Altmark Trans GmbH a Regierungspräsidium Magdeburg* proti *Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

¹⁹⁹ Stanovisko generálního advokáta soudního dvora ze dne 30. dubna 2002 ve věci č. C-126/01, *Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie* proti *GEMO SA*. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁰⁰ Op. cit. Bobek, M., str. 52.

²⁰¹ § 40 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) a § 1 – 3 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti České republiky 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

jsou podle nich stěžejní pro rozhodnutí ve věci. Soudce zpravodaj i generální advokát též mohou vyzvat výše uvedené osoby k odpovědi na dotazy, kterou učiní při jednání.²⁰² Po ukončení písemné části řízení je předsedou Soudního dvora určen den, k němuž soudce zpravodaj odevzdá předběžnou zprávu všeobecné schůzi Soudního dvora. V ní vyjádří návrhy na provedení určitého specifického procesního opatření, dokazování či na upuštění od jednání a též, zda je možné, aby bylo upuštěno od stanoviska generálního advokáta. Poté, co Soudní dvůr vyslechne generálního advokáta zabývajícího se tímto případem, rozhodne o návrzích předložených soudcem zpravodajem.²⁰³

Jak již vyplývá z výše uvedeného, je generální advokát zapojen též do procesu dokazování. O provedení důkazů se rozhoduje na všeobecné schůzi, popřípadě o tom může rozhodnout soudní kolegium, pokud mu konkrétní případ již byl přidělen.²⁰⁴ Skutečnosti, které mají být dokázány, i důkazní prostředky jsou Soudním dvorem určeny až po vyslechnutí generálního advokáta, který se poté též účastní provádění důkazů.²⁰⁵

Generální advokát je tedy v rámci písemné fáze řízení aktivně činný již od jejího samotného počátku. Tato unijní úprava se odlišuje od modelu francouzské koncepce, kde veřejný zpravodaj začíná svoji činnost teprve poté, co uplynula lhůta stanovená pro zasílání písemností účastníků řízení, a poté, co mu soudce zpravodaj zaslal veškeré dostupné podklady. Činnost veřejného zpravodaje se tedy v rámci řízení limituje na vytvoření svého stanoviska, které má být následně předneseno. Generální advokát oproti tomu vykonává vliv na řízení již v průběhu písemné části a je kromě soudce zpravodaje další osobou, která již od počátku případ sleduje a může ovlivnit jeho průběh. To dle názoru autorky práce přispívá k vyšší míře transparentnosti řízení před Soudním dvorem a podtrhává celkový přínos úlohy generálního advokáta.

3.1.3. Ústní část

*Ústní část řízení zahrnuje slyšení zmocněnců, poradců a advokátů, jakož i vyslechnutí stanoviska generálního advokáta a podle potřeby i výslech svědků a znalců.*²⁰⁶ Jednání se však nemusí konat vždy. Může od něj být upuštěno, ledaže účastník řízení, popřípadě osoba zúčastněná na řízení o předběžné otázce, podá

²⁰² Čl. 62 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁰³ Čl. 59 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁰⁴ Čl. 63 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁰⁵ Čl. 64 a čl. 65 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁰⁶ Čl. 20 Statutu Soudního dvora.

odůvodněnou žádost o konání jednání ve lhůtě tří týdnů od doručení sdělení o ukončení písemné části řízení. Soudní dvůr však může na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout, že bude upuštěno od jednání, jsou-li podklady shromážděné v průběhu písemné části řízení dostatečným podkladem pro rozhodnutí. Tato možnost je vyloučena v řízení o předběžné otázce, kterého se zúčastněný neúčastnil v písemné části řízení, ale poté podal odůvodněnou žádost, aby se jednání konalo.²⁰⁷ Pokud se má za to, že rozhodné skutečnosti nejsou dostatečně objasněny, či z jiného důvodu uvedeného v čl. 83 jednacího řádu Soudního dvora, může Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta kdykoliv nařídít zahájení, popřípadě znovuotevření ústní části řízení.²⁰⁸

Jednání řídí i zahajuje předseda, který je odpovědný za jeho průběh.²⁰⁹ Jednání je zpravidla veřejné, nejsou-li vážné důvody²¹⁰, pro které by Soudní dvůr na návrh i ex officio rozhodl jinak.²¹¹ Hned na začátku jednání přednáší účastníci, resp. jejich zástupci²¹² své úvodní řeči, v nichž shrnují, o co v dané věci jde, doplňují a vyjasňují nejasnosti, odpovídají na otázky, které jim byly již předem položeny.²¹³ Poté pokládají členové soudního kolegia či generální advokáti dotazy účastníkům řízení ohledně doposud ne zcela vyjasněných okolností.²¹⁴ Poté mají účastníci právo závěrečných replik,

²⁰⁷ Čl. 76 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁰⁸ Čl. 83 jednacího řádu Soudního dvora: „Soudní dvůr může kdykoli po vyslechnutí generálního advokáta nařídít zahájení nebo znovuotevření ústní části řízení, zejména má-li za to, že věc není dostatečně objasněna, nebo předložil-li některý z účastníků řízení po ukončení této části řízení novou skutečnost, která může mít rozhodující vliv na rozhodnutí Soudního dvora, anebo má-li být věc rozhodnuta na základě argumentu, který nebyl mezi účastníky řízení nebo zúčastněnými uvedenými v článku 23 statutu projednán.“

²⁰⁹ Čl. 78 jednacího řádu Soudního dvora.

²¹⁰ Čl. 79 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora: „Z vážných důvodů souvisejících zejména s bezpečností členských států nebo ochranou nezletilých dětí může Soudní dvůr rozhodnout, že se jednání bude konat s vyloučením veřejnosti.“

²¹¹ Čl. 31 Statutu Soudního dvora.

²¹² Čl. 19 Statutu Soudního dvora: „Členské státy a orgány Unie zastupuje před Soudním dvorem zmocněnec jmenovaný pro každou jednotlivou věc; zmocněnci může být nápomocen poradce nebo advokát. Stejným způsobem jsou zastupovány státy, které jsou stranami Dohody o Evropském hospodářském prostoru a nejsou členskými státy, jakož i Kontrolní úřad ESVO uvedený ve zmíněné dohodě. Jiní účastníci řízení musí být zastoupeni advokátem.

Zastupovat některého účastníka řízení před Soudním dvorem nebo mu být nápomocen může pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru.

Zmocněnci, poradci a advokáti vystupující před Soudním dvorem požívají práv a záruk nezbytných k nezávislému výkonu svých funkcí za podmínek, které určí jednací řád.

Soudní dvůr má vůči poradcům a advokátům, kteří před ním vystupují, pravomoci obvykle přiznávané soudům, a to za podmínek, které určí jednací řád.

Vysokoškolské učitelé, kteří jsou státními příslušníky členských států, jejichž právní řád jim přiznává právo vystupovat před soudy, požívají u Soudního dvora práv, která tento článek přiznává advokátům.“

²¹³ Op. Cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský J., et al., s. 456.

²¹⁴ Čl. 80 jednacího řádu Soudního dvora.

kterými se mohou vyjádřit k tvrzením jiných účastníků.²¹⁵ Po vyslechnutí řeči účastníků je jednání skončeno.²¹⁶

Stanovisko generálního advokáta je předneseno po ukončení jednání.²¹⁷ Zpravidla však není předneseno bezprostředně po ukončení jednání. Předseda senátu v závěru jednání požádá generálního advokáta, aby byl stanoven termín přednesení jeho stanoviska. K tomu dochází během několika týdnů po skončení jednání, zpravidla se tato doba pohybuje mezi šesti až osmi týdny ode dne jednání.²¹⁸ Poté, co je stanovisko generálního advokáta předneseno, je ústní část řízení ukončena.²¹⁹ Následuje tajná porada soudu, jíž se mohou účastnit pouze soudci přítomní na jednání, případně pomocný zpravodaj.²²⁰ Generální advokát se porady soudu neúčastní (blíže viz 4. část diplomové práce). Ke stanovisku generálního advokáta nemají účastníci možnost se vyjádřit, což je předmětem značné kontroverze. Generální advokát totiž není nijak limitován co do obsahu svého stanoviska, tudíž může dojít k případům, kdy jsou obsahem stanoviska skutečnosti, ke kterým by se účastníci vyjádřit chtěli. Tento problém může být řešen formou znovuotevření řízení, kdy je účastníkům dána možnost se ke stanovisku generálního advokáta vyjádřit (blíže viz 4. část diplomové práce).²²¹

Stanovisko generálního advokáta však nemusí být vyžadováno v každém případě. Soudní dvůr může rozhodnout, že bude věc projednána bez tohoto stanoviska, pokud se domnívá, že případ neobsahuje žádnou novou právní otázku.²²² Pokud se ve věci bude rozhodovat bez stanoviska generálního advokáta, koná se porada soudu po ukončení jednání. Tento procesní institut napomáhá Soudnímu dvoru v urychlení určitých řízení. V roce 2008 se rozhodovalo bez stanoviska generálního advokáta v 41% případů, v roce 2009 přibližně v 52% případů²²³ a v posledních letech se množství případů rozhodnutých bez stanoviska generálního advokáta stále pohybuje okolo 50%.²²⁴ Konkrétním příkladem

²¹⁵ Op. Cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský J., et al., s. 456.

²¹⁶ Čl. 81 jednacího řádu Soudního dvora.

²¹⁷ Čl. 82 jednacího řádu Soudního dvora.

²¹⁸ Viz Soudní dvůr Evropské unie, prosinec 2010, dostupné též z WWW: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjue_cs.pdf.

²¹⁹ Čl. 82 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora.

²²⁰ Čl. 32 jednacího řádu Soudního dvora.

²²¹ Op. cit. Bobek, M., s. 46.

²²² Čl. 20 Statutu Soudního dvora.

²²³ Soudní dvůr Evropské unie. Tisková zpráva č. 29/10: Soudní statistiky 2009. Lucemburk, 15. března 2010. Dostupný též z WWW: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-03/cp100029cs.pdf>.

²²⁴ Soudní dvůr Evropské unie. Výroční zpráva 2017. Soudní činnost: Přehled činnosti Soudního dvora a Tribunálu. Lucemburk 2018, str. 103.

z tohoto roku, kdy bylo rozhodováno bez stanoviska generálního advokáta, je rozsudek *Guigo*. Na tomto příkladu týkajícím se sociální politiky, konkrétně pak ochrany zaměstnanců v případě platební neschopnosti zaměstnavatele a výkladu směrnice 2008/94/ES, lze demonstrovat, že se skutečně jedná o případ, který neobsahuje žádnou novou právní otázku.²²⁵ Opačnou skutečností, kdy bylo v tomtéž roce rozhodováno s vyhlášením stanoviska generálního advokáta, je případ *Forêt de Bialowieza* týkající se porušení povinnosti Polskou republikou v oblasti ochrany životního prostředí.²²⁶

3.1.4 Zvláštní typy řízení

Generální advokát má svoji roli též v případě zvláštních typů řízení. Průběh řízení totiž nemusí být vždy standardní, v závislosti na povaze věci lze vést též zrychlené řízení ve věci samé, a to na žádost žalobce, případně žalovaného, po vyslechnutí druhého z účastníků, soudce zpravodaje i generálního advokáta nebo výjimečně též *ex officio*.²²⁷ V případě takového postupu je zjednodušeno písemné řízení, na žalobu a žalobní odpověď lze navázat replikou a duplikou jedině tehdy, je-li to považováno za nezbytné po vyslechnutí soudce zpravodaje a generálního advokáta.²²⁸ V případě zrychleného řízení mohou účastníci doplňovat své argumenty a předkládat či navrhnout důkazy i v průběhu ústní části řízení.²²⁹ Po vyslechnutí generálního advokáta je rozhodováno ve věci samé.²³⁰ Bez výrazných rozdílů od sporného zrychleného řízení probíhá i zrychlené řízení o předběžné otázce.²³¹

²²⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. července 2018 ve věci č. C-338/17, Virginie Marie Gabrielle Guigo proti Fond „Garantirani vzemanija na rabotnicite i služitelite“. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²²⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. dubna 2018 ve věci C-441/17, Evropská komise proti Polské republice, a stanovisko generálního advokáta ze dne 20. února 2018 ve věci C-441/17, Evropská komise proti Polské republice. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²²⁷ Čl. 133 jednacího řádu Soudního dvora.

²²⁸ Čl. 134 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

²²⁹ Čl. 135 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora.

²³⁰ Čl. 136 jednacího řádu Soudního dvora.

²³¹ Čl. 105 jednacího řádu Soudního dvora:

„1. K žádosti předkládajícího soudu, nebo výjimečně i bez návrhu může předseda Soudního dvora po vyslechnutí soudce zpravodaje a generálního advokáta rozhodnout o projednání předběžné otázky ve zrychleném řízení odchylně od ustanovení tohoto jednacího řádu, pokud povaha věci vyžaduje, aby byla projednána bez zbytečného odkladu.

2. V takovém případě předseda neprodleně určí den jednání, který musí být sdělen zúčastněným uvedeným v článku 23 statutu společně s doručením žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

3. Zúčastnění uvedení v předchozím odstavci mohou ve lhůtě určené předsedou, která nesmí být kratší než patnáct dnů, předložit své spisy nebo písemná vyjádření. Předseda může vyzvat tyto zúčastněné, aby své spisy nebo písemná vyjádření omezili na podstatné právní aspekty žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

4. Případné spisy nebo písemná vyjádření se předají všem zúčastněným uvedeným v článku 23 statutu před jednáním.

5. Soudní dvůr rozhodne po vyslechnutí generálního advokáta.“

V rámci řízení o předběžné otázce lze rozhodovat též v řízení naléhavém, týkajícím se určitých otázek ve věcech prostoru svobody, bezpečnosti a práva.²³² Rozhodnutí, že bude věc projednána v naléhavém řízení, činí příslušný senát na návrh soudce zpravodaje po vyslechnutí generálního advokáta.²³³ Ten také ve věci po vyslechnutí generálního advokáta rozhoduje.²³⁴

Z hlediska těchto zvláštních typů soudního řízení můžeme zhodnotit, že též v těchto případech překračuje význam funkce generálního advokáta tradiční francouzské pojetí veřejného zpravodaje. Zde je jeho role čistě procesní, jelikož má možnost svým názorem ovlivnit, zda má v dané věci řízení proběhnout standardně, či v rámci zvláštních procesních pravidel. Tato jeho role vyplývá již z výše uvedené skutečnosti, že je vedle soudce zpravodaje osobou, která řízení ovlivňuje již od samého počátku.

3.2. Stanovisko generálního advokáta

Čl. 252 SFEU stanoví, že „*úlohou generálních advokátů je předkládat veřejně, zcela nestranně a nezávisle odůvodněná stanoviska ve věcech, které podle statutu Soudního dvora Evropské unie vyžadují jeho účast.*“ Pokud se podíváme na dikci právní úpravy stanoviska generálního advokáta v historickém kontextu, dojdeme k tomu, že úloha generálního advokáta byla Statutem Soudního dvora ESUO vymezena velmi podobně jako v současné době v čl. 252 SFEU. Jedinou odchylkou je, že současná právní úprava stanoví, že generální advokát podává své stanovisko pouze v případech, jejichž charakter to vyžaduje. Oproti tomu čl. 11 Statutu Soudního dvora ESUO pravomoc generálního advokáta vydávat svá stanoviska nikterak nelimituje a vztahuje ji ke všem věcem, v nichž Soudní dvůr ESUO jedná.²³⁵ To vyplývá ze skutečnosti, že v počátku existence Soudního dvora ESUO nebyla jeho agenda vytížená, jako je tomu v dnešní době. Například v roce 1953 řešil Soudní dvůr ESUO pouze čtyři případy.²³⁶ Je tedy zřejmé, že v této počáteční fázi byl každý případ příležitostí, díky níž mohli generální

²³² Čl. 107 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

²³³ Čl. 108 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

²³⁴ Čl. 112 jednacího řádu Soudního dvora.

²³⁵ Čl. 11 Statutu Soudního dvora ESUO: „*Úlohou generálních advokátů je předkládat veřejně, s veškerou nestranností a v plné nezávislosti odůvodněné závěry o všech věcech předložených Soudnímu dvoru, a napomáhat tak Soudnímu dvoru při výkonu jeho poslání vymezeného článkem 31.*“ A čl. 252 SFEU: „*Úlohou generálních advokátů je předkládat veřejně, zcela nestranně a nezávisle odůvodněná stanoviska ve věcech, které podle statutu Soudního dvora Evropské unie vyžadují jeho účast.*“

²³⁶ Statistické údaje zabývající se aktivitou SDEU dostupné též z WWW: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-06/ra2011_statistiques_cour_en.pdf.

advokáti a soudci udávat směr vývoji evropského práva a formovat samotné fungování Soudního dvora.²³⁷

Jak bylo demonstrováno výše, generální advokát je činný v průběhu celého řízení, jeho činnost se tedy neomezuje pouze na předkládání stanoviska. Nicméně je nezpochybnitelné, že předložení nezávislého a nestranného stanoviska je těžištěm jeho činnosti, ke které směřuje veškerá jeho činnost v průběhu řízení a v níž spočívá důležitost jeho funkce. Je tedy důležité specifikovat, jakou formální a obsahovou podobu stanoviska generálních advokátů mají.

3.2.1. Formální a obsahové náležitosti

Na rozdíl od rozsudků, jejichž podstatné náležitosti jsou vymezeny v čl. 87 jednacího řádu Soudního dvora²³⁸, neexistuje žádné psané pravidlo, kterým by se norma struktury stanoviska generálního advokáta určila. Jednotlivá stanoviska se tedy po formální stránce liší v závislosti na tom, který generální advokát je v určité věci ustanoven. Když však čteme stanoviska generálních advokátů Soudního dvora, můžeme zaznamenat, že většina z nich obsahuje tyto části: úvod, právní rámec, skutkové okolnosti či skutečnosti předcházející sporu, řízení před Soudním dvorem, posouzení věci a závěr.²³⁹

V úvodu generální advokáti nastíní, co je předmětem dané věci. Stručně vymezí skutkový stav, relevantní právní úpravu, v čem spočívá předmět sporu, popřípadě, co je předmětem řízení o předběžné otázce, a čím se bude ve stanovisku zabývat. Někdy

²³⁷ Op. cit. Sharpston, E., s. 21.

²³⁸ Čl. 87 jednacího řádu Soudního dvora:

„Rozsudek obsahuje:

- údaj o tom, že byl vydán Soudním dvorem,
- datum vyhlášení,
- jména předsedy a zúčastněných soudců,
- jméno generálního advokáta,
- jméno vedoucího soudní kanceláře,
- označení účastníků řízení,
- jména zmocněnců, poradců a advokátů účastníků řízení,
- návrhové žádání účastníků řízení,
- údaj o vyslechnutí generálního advokáta,
- stručný popis skutkového stavu,
- odůvodnění,
- výrok včetně rozhodnutí o nákladech řízení.“

²³⁹ V této části práce pracuji se stanovisky generálních advokátů, z čehož také vychází poznatky týkající se jejich formy a obsahu. U jednotlivých formálních částí stanoviska jsou pak uvedeny příklady konkrétních stanovisek, z nichž se daná informace může vyvodit. Srov. též Prokhorchuk, V. Rozhodnutí Soudního dvora EU - druhy, povaha a účinky. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta, s. 36-37.

generální advokáti též zmiňují přínos dané problematiky a význam úlohy Soudního dvora, který bude v této věci svým rozhodnutím hrát podstatnou roli v daném případě.²⁴⁰ Po úvodu většinou následuje část nazvaná „Právní rámec“, v rámci níž generální advokáti citují příslušná ustanovení relevantních předpisů, a to jak mezinárodní, unijní, tak i vnitrostátní.²⁴¹ V rámci části „Skutkové okolnosti“ či „Skutečnosti předcházející sporu“ generální advokáti stručně popisují, v čem skutkově tkví jádro případu, a z důvodu jakých skutečností bylo řízení u Soudního dvora zahájeno.²⁴²

V sekci nadepsané „Řízení před Soudním dvorem“ generální advokát shrnuje dosavadní průběh řízení, a to jak přes Soudním dvorem, tak případně před Tribunálem či u vnitrostátních orgánů. Jsou zde zmíněny všechny relevantní procesní úkony, které byly ve věci učiněny.²⁴³ Právní posouzení je stěžejní částí stanoviska generálního advokáta. Zde generální advokát na základě předchozích uvedených informací vyjadřuje svůj právní názor na danou problematiku, hodnotí jednotlivé argumenty účastníků a vypořádává se s nimi, navrhuje, jak by měl být případ na základě právních předpisů a judikatury Soudního dvora řešen. Právní posouzení je zpravidla velmi podrobné, generální advokát zde rozebírá žalobní důvod jeden po druhém (či každou předběžnou otázku zvlášť) a zpravidla též uvádí dílčí závěry dané problematiky.²⁴⁴ V závěru generální advokát navrhuje Soudnímu dvoru, aby v dané věci rozhodl jím navrženým způsobem, přičemž sepíše jak závěr v meritu věci, tak i závěr týkající se nákladů řízení. Přestože to není pravidlem, může být závěr formulován tak, aby mohl být Soudním dvorem přímo převzat jako výrok rozsudku.²⁴⁵

²⁴⁰ Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 20. února 2018, Evropská komise proti Polsku, sp. zn. C-441/17. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁴¹ Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 14. června 2018, Evropská komise proti Maďarsku, sp. zn. C-171/17. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁴² Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka ze dne 14. června 2018, Openbaar Ministerie proti Sławomiru Andrzejowi Zdźiaszekovi, sp. zn. C-271/17 PPU. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁴³ Stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 11. dubna 2018, spojené věci Scuola Elementare Maria Montessori Srl proti Evropské komisi (C-622/16 P) a Evropská komise proti Scuola Elementare Maria Montessori Srl (C-623/16 P) a Evropská komise proti Pietrovi Ferraccimu (C-624/16 P), sp. zn. C-622/16 P až C-624/16 P. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁴⁴ Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka ze dne 14. června 2018, Openbaar Ministerie proti Sławomiru Andrzejowi Zdźiaszekovi, sp. zn. C-271/17 PPU. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁴⁵ Srov. Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ze dne 14. dubna 2015, ClientEarth Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) proti Evropskému úřadu pro bezpečnost potravin, sp. zn. C-615/13 P a Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 20. února 2018, Evropská komise proti Polsku, sp. zn. C-441/17. Dostupné též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

3.2.2. Jazykový režim

Obecně je jazykový režim vztahující se na Soudní dvůr upraven ustanovením čl. 342 SFEU²⁴⁶, nařízením č. 1/58, o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství²⁴⁷, ustanovení čl. 64 Statutu Soudního dvora²⁴⁸ a ustanoveními čl. 36 – 42 jednacího řádu Soudního dvora. Čl. 36 jednacího řádu Soudního dvora stanoví, že „*jednacími jazyky jsou angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, irština, italština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalská, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština.*“ Pokud neplatí žádná z výjimek²⁴⁹, je v případě přímých žalob volba jednacího jazyka na žalobci.²⁵⁰ V jednacím jazyce jsou vedeny spisy, řeči účastníků řízení i protokoly a rozhodnutí Soudního dvora. Pokud existuje dokument vyhotovený v jiném jazyce, musí být do jednacího jazyka přeložen.²⁵¹ Pracovním jazykem Soudního dvora je francouzština, jak bylo vzhledem k dominanci francouzského jazyka v zakládajících státech ESUO již v roce 1952 těmito státy rozhodnuto.²⁵²

Generální advokáti mohou při pokládání dotazů a při sepisování svého stanoviska používat kterýkoliv jazyk uvedený v čl. 36 jednacího řádu Soudního dvora lišící se od jednacího jazyka, přičemž následně bude obsah těchto sdělení přeložen do jazyka jednacího.²⁵³ Tato skutečnost se projevuje též v tom, jak kanceláře generálních advokátů v praxi fungují. Oproti kabinetům soudců, kteří běžně vyhotovují rozsudky

²⁴⁶ Čl. 342 SFEU: „*Pravidla pro používání úředních jazyků v orgánech Unie stanoví Rada jednomyslně formou nařízení; pravidla obsažená ve statutu Soudního dvora Evropské unie tím nejsou dotčena.*“

²⁴⁷ Čl. 7 nařízení č. 1/58 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství: „*Užívání jazyků v řízení před Soudním dvorem stanoví jeho jednací řád.*“

²⁴⁸ Čl. 63 Statutu Soudního dvora: „*Pravidla o užívání jazyků vztahující se na Soudní dvůr Evropské unie stanoví Rada jednomyslně nařízením. Toto nařízení se přijme buď na žádost Soudního dvora a po konzultaci s Komisí a Evropským parlamentem, nebo na návrh Komise a po konzultaci se Soudním dvorem a Evropským parlamentem. Až do přijetí těchto pravidel zůstávají v účinnosti ustanovení jednacího řádu Soudního dvora a jednacího řádu Tribunálu týkající se užívání jazyků. Odchylně od článků 253 a 254 Smlouvy o fungování Evropské unie mohou být tato ustanovení změněna nebo zrušena pouze s jednomyslným souhlasem Rady.*“

²⁴⁹ Čl. 37 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora stanoví následující výjimky:

„*a) směřuje-li žaloba proti členskému státu, je jednacím jazykem úřední jazyk uvedeného státu; má-li takový stát více úředních jazyků, může žalobce zvolit ten z nich, jenž mu vyhovuje;*

b) na základě společné žádosti účastníků řízení lze povolit, aby byl zcela nebo částečně používán některý jiný z jazyků uvedených v článku 36 tohoto jednacího řádu;

c) na žádost účastníka řízení a po vyslechnutí druhého účastníka řízení a generálního advokáta lze odchylně od ustanovení písmen a) a b) povolit, aby byl zcela nebo částečně používán jako jednací jazyk jiný z jazyků uvedených v článku 36 tohoto jednacího řádu; takovou žádost nemůže podat žádný orgán Evropské unie.“

²⁵⁰ Čl. 37 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁵¹ Čl. 38 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora.

²⁵² Op. cit. Tiersma, P. M., Solan L., s. 203.

²⁵³ Čl. 38 odst. 8 jednacího řádu Soudního dvora.

ve francouzštině (a ty jsou následně překládány do jednacího jazyka), mohou generální advokáti (a tedy i jejich referendáři) pracovat ve svém mateřském jazyce, kterým nemusí být nutně francouzština.²⁵⁴ Je však typické, že generální advokáti z členských států, jejichž úředním jazykem není pracovní jazyk či jiný z rozšířených jazyků na území EU (například angličtina), pracují právě v jazyce francouzském. Díky tomu se zefektivňuje práce Soudního dvora, jelikož by se v opačném případě muselo z jazyka generálního advokáta přeložit stanovisko nejprve do francouzštiny, a z ní, jakožto z pivočního jazyka, potom do jazyka jednacího (následně se stanovisko překládá do všech jednacích jazyků).²⁵⁵ Tuto skutečnost můžeme demonstrovat na příkladu generálních advokátů, kteří již nepíší ve svém rodném jazyce, ale svá stanoviska sepisují rovnou ve francouzštině. Jsou jimi například M. Poiares Maduro (původně portugalština) nebo J. Mazák (původně slovenština).²⁵⁶ Též český generální advokát Michal Bobek sepisuje často svá stanoviska v anglickém či francouzském jazyce.

Ať již kabinet generálního advokáta pracuje v jakémkoliv jazyce, znalost francouzštiny je pro referendáře generálních advokátů (a obecně řečeno nejen pro referendáře, ale i jiné pracovníky a členy Soudního dvora) velmi důležitá, byť možná o něco méně než pro referendáře soudců Soudního dvora. Veškerá interní pracovní jednání členů Soudního dvora probíhají právě ve francouzštině. Vzhledem k výše uvedenému proto není překvapivým důsledkem, že velký počet referendářů Soudního dvora tvoří právě příslušníci frankofonních zemí, jelikož perfektní znalost francouzského jazyka je při přijímání značnou konkurenční výhodou. Pro referendáře generálního advokáta je pak nejvýhodnější kombinace jazyků: mateřský jazyk generálního advokáta, francouzština, angličtina.²⁵⁷

Skutečnost, že je pracovním jazykem Soudního dvora francouzština, bývá předmětem kritiky napříč evropskými státy (snad s výjimkou států frankofonních). Francouzština jako pracovní jazyk byla vzhledem k zakládajícím státům ESÚO celkem vzato logickým východiskem při vzniku Soudního dvora. Ve třech zakládajících státech byla francouzština úředním jazykem. Od té doby se sice mnohé změnilo, avšak francouzština se po více než šedesáti letech fungování SDEU jako pracovní jazyk SDEU

²⁵⁴ Čl. 38 odst. 8 Jednacího řádu Soudního dvora.

²⁵⁵ Op. cit. Tiersma, P. M., Solan L., s. 208.

²⁵⁶ Lovriř, M. O touze právníka pracovat s „originálem“. Jiné právo [online]. 2013 [Cit. 14.7.2018]. Dostupné též z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2013/02/o-touze-pravnika-pracovat-s-originalem.html>.

²⁵⁷ Srov. Op. cit. Tiersma, P. M. a Solan L., s. 208.

udržela. Soudní dvůr je přitom jediným orgánem EU, jehož pracovním jazykem francouzština je.²⁵⁸ Kritika Soudního dvora se mi v tomto ohledu zdá být zcela pochopitelná. V současné době, kdy je nerozšířenějším jazykem na území EU angličtina, jeví se mi být používání francouzštiny u Soudního dvora pouze důsledkem konzervatismu tohoto orgánu a též důležitého postavení Francie v rámci EU, která by jistě změnu pracovního jazyka SDEU nechtěla dopustit. Dle názoru autorky práce však může v důsledku jazykové bariéry SDEU přicházet o řadu erudovaných odborníků, kteří, ačkoliv jazykově dobře vybaveni, nemusejí ovládat konkrétně francouzštinu. Je otázkou, zda v budoucnosti v tomto ohledu u SDEU proběhne nějaká změna, nebo i nadále zůstane francouzština pracovním jazykem. V současné době se nezdá být otázka změny pracovního jazyka SDEU aktuální.

3.3. Význam činnosti generálního advokáta

Jak již vyplývá z toho, co bylo výše uvedeno, význam funkce generálního advokáta nelze spatřovat pouze v předkládání odůvodněných a nezávislých stanovisek, přestože je nesporné, že právě vytvoření tohoto stanoviska je vrcholem celé jejich činnosti a jejich klíčovým úkolem. Podstatu důležitosti jejich funkce a jejich vliv na Soudní dvůr je však možné vnímat po celou dobu řízení, a to již od jeho zahájení.

Jak bylo již výše nastíněno, od samého počátku řízení, kdy je generálnímu advokátovi případ přidělen a kdy začne studovat spis, komunikovat s účastníky řízení a vyzývat je k předložení podle jeho názoru potřebných dokumentů či vyličení rozhodných skutečností, počíná generální advokát uplatňovat svůj vliv na řízení. Je vedle soudce zpravodaje druhou obou, která bude mít spis, jakož i právní oblast, které se projednávána věc týká, důkladně prostudované. Pokud by byl případ detailně prozkoumán pouze soudcem zpravodajem, nepochybně by bylo následné rozhodování Soudního dvora mnohem méně transparentní než ve chvíli, kdy prokazuje hlubokou znalost případu ještě další nezávislá osoba, která nakonec poskytne Soudnímu dvoru své stanovisko, jak by mělo být v dané věci rozhodnuto. Generální advokát může upozornit na chyby, které se v řízení staly, či se v průběhu písemné i ústní fáze snažit, aby došlo k vyjasnění skutkových okolností a k takovému doplnění spisu, které je podle něho nezbytné k rozhodnutí ve věci.

²⁵⁸ Matoušek, M. Jazykový režim Evropské unie. Brno, 2014. Rigorózní práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra mezinárodního a evropského práva.

Když se poté přesuneme k fázi samotného vytváření i přednesení stanoviska generálního advokáta a zamyslíme se nad jeho významem, lze tuto jeho úlohu shrnout tak, že je v ní možné spatřovat význam trojího druhu. Hlavní funkce stanoviska generálního advokáta spočívá v navržení možného řešení Soudnímu dvoru nezávislým a k tomu zmocněným členem Soudního dvora. Kromě toho má též preventivní i reparační funkci.²⁵⁹

Než přejdu k následnému rozebrání těchto vymezených funkcí stanoviska generálního advokáta, dovolím si ještě upozornit na skutečnost, že funkce generálního advokáta s sebou nese pouze výhody. Jejich přínos je do určité míry kompenzován faktem, že se jejich moc zdá být ve velké míře nekontrolovatelná.²⁶⁰ Kromě skutečnosti, že nejsme schopni přesně statisticky zhodnotit, do jaké míry jsou jejich názory Soudním dvorem následovány (viz níže), se tento negativní aspekt projevuje směrem k účastníkům řízení. Generální advokát totiž může v rámci svého stanoviska uvádět vše, co sám uzná za vhodné. Účastníci řízení však nemají možnost se k tomuto stanovisku vyjádřit, což je v rozporu s právem na spravedlivý proces (podrobněji viz 4. část diplomové práce). Přestože je funkce generálního advokáta pro účastníky řízení pozitivním institutem zajišťujícím transparentnost řízení a jistou vnitřní kontrolu soudců, přináší jim také tyto výše uvedené negativa.

3.3.1. Hlavní funkce

Velkou výhodou institutu generálního advokáta je skutečnost, že není v rámci vytváření svého stanoviska sešněrován přísnými formálními pravidly. Naopak, jak již bylo zmíněno výše, přestože se vytvořil za dobu fungování Soudního dvora určitý model, který je mnoha generálními advokáty následován, může generální advokát sepsat své stanovisko způsobem, který sám uzná za vhodný. V některých případech může být vnímáno více jako publikace akademika než jako procesní úkon člena Soudního dvora.²⁶¹ Je též nepochybné, že vzhledem ke komplexnosti stanovisek a k míře erudice osob generálních advokátů mají jejich stanoviska vliv též na diskurs probíhající mezi odbornou veřejností. V rámci odborných publikací jsou často stanoviska generálních advokátů

²⁵⁹ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 386.

²⁶⁰ Op. cit. Bobek, M., s. 46.

²⁶¹ Op. cit. Tiersma, P. M. a Solan L., s. 207.

srovnávána s rozhodnutími Soudního dvora. I tyto publikace odborníků pak též mohou mít zpětně na činnost Soudního dvora vliv.

Výše popsanou formální volnost je tedy možné vnímat jako stěžejní prvek pro naplnění hlavního cíle generálního advokáta, a sice pro sepsání stanoviska generálního advokáta Soudnímu dvoru, jak by mělo být ve věci rozhodnuto. Generálnímu advokátovi se zákonitě lépe vyjadřuje, pokud může psát dle vlastního uvážení, nemusí se kontrolovat, může uvádět veškeré skutečnosti, které mu přijdou pro řešení případu relevantní, může též dokonce kritizovat dosavadní judikaturu i nastínit, jakým způsobem a z jakého důvodu by se měl Soudní dvůr začít ubírat jiným směrem (viz níže).

Tomu, aby bylo stanovisko precizní a plnilo tak svoji hlavní funkci, napomáhá také skutečnost, že generální advokáti mohou svá stanoviska psát ve svém mateřském jazyce. Je možné předpokládat, že se generální advokáti v mateřském jazyce budou schopni přesněji vyjádřit k danému problému a poskytnout tak Soudnímu dvoru jasný a přesný názor na danou právní problematiku. Tato skutečnost však může být do jisté míry relativizována tím, že tato přesnost a jasnost může být poněkud rozostřena v důsledku překladů přes pivotní jazyky. Je velmi těžké citlivě pracovat s právní terminologií v jiných jazycích, jelikož může nastat situace, kdy pro konkrétní právní termín neexistuje úplně přesný ekvivalent v jazyce jiném.²⁶² Z logiky věci bude pro rychlost a především přesnost, díky které se lépe naplní hlavní funkce stanovisek, příhodnější, pokud generální advokát sepiše stanovisko přímo v některém z pivotních jazyků, aby nedocházelo k násobení překladů. Pokud by se tedy například český generální advokát rozhodl sepsat stanovisko v českém jazyce, bude nejprve přeloženo do francouzštiny a teprve poté do jednacního jazyka (a následně do všech dalších jazyků).²⁶³

3.3.2. Preventivní a reparační funkce

Preventivní funkcí rozumíme skutečnost, že se Soudní dvůr musí vypořádat se závěry generálního advokáta. Přestože stanovisko generálního advokáta nemá právní závaznost, působí silou své odbornosti a komplexnosti, v důsledku čehož je kladen na soudce pomyslný tlak, aby se se závěry generálních advokátů vypořádali. Stanovisko tak

²⁶² Lovriš, M. O touze právníka pracovat s „originálem“. Jiné právo [online]. 2013 [Cit. 14.7.2018]. Dostupné též z WWW: <http://jinepravo.blogspot.com/2013/02/o-touze-pravnika-pracovat-s-originalem.html>.

²⁶³ Op. cit. Op. cit. Tiersma, P. M. a Solan L., s. 207.

přispívá k vyšší transparentnosti řízení a pečlivému odůvodněnému rozhodování Soudního dvora. Tato funkce institutu generálního advokáta je jednou z možností, na základě které se musí Soudní dvůr v některých případech určitým způsobem konfrontovat s opačným názorem odborníka, než k jakému sám dospěje.²⁶⁴

V České republice tento systém u žádného ze soudů nemáme, nicméně v případě Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu je zaveden systém tzv. „*separátního vota*“.²⁶⁵ Tento model má podobný účel jako případný rozdílný názor generálního advokáta, jelikož v rámci něho dochází ke zveřejňování disentních stanovisek soudců Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu. Pokud soudce nesouhlasí se závěrem, který na závěrečné poradě soudu převládne, může sepsat separátní votum, v němž vylíčí skutečnosti, které ho vedou k rozdílnému rozhodnutí ve věci (viz 2. část diplomové práce). Institut separátního vota však vychází z anglické právní kultury, kdežto Soudní dvůr ESUO, jak již bylo mnohokrát uvedeno, byl v padesátých letech významně inspirován fungováním francouzské Státní rady.²⁶⁶ Nemůžeme se však domnívat, že k neshodě mezi závěrem generálního advokáta a rozhodnutím Soudního dvora dochází ve všech případech. Naopak, uvádí se, že přibližně v 80% případů Soudní dvůr následuje stanovisko generálního advokáta. Ve věcech, ve kterých rozhodoval velký senát je však tato cifra podstatně nižší, ke shodnému rozhodnutí došlo v 65% případů.²⁶⁷ Jak však relativizuje M. Bobek, podobná čísla jsou vždy pouze odhady, ve skutečnosti tuto statistiku nelze v praxi přesně určit.²⁶⁸

Poslední výše zmíněnou funkcí je funkce reparační. Generální advokáti v rámci své činnosti upozorňovat na nekoherentní judikaturu Soudního dvora. Vzhledem k právní jistotě občanů EU je důležité, aby bylo v obdobných případech rozhodováno podobně, aby vše bylo řádně odůvodněno a aby panovala víra ve spravedlivé řešení případů Soudním dvorem, k čemuž by měla napomoci právě ustálená judikatura. To však neznamená, že by nemohlo dojít k přejudikování určitého právního problému, zejména pokud se změní určité okolnosti, například dojde k prudkému vývoji v určité oblasti, (např. technologie) a nebude již možné určitou skutečnost posuzovat stejně. Problém by však byl, pokud by soudci judikatury nedbali a rozhodovali ve stejných případech odlišně.

²⁶⁴ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 387.

²⁶⁵ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 387.

²⁶⁶ Op. cit. Léger, s. 1.

²⁶⁷ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 387.

²⁶⁸ Op. cit. Bobek, M., s. 51.

Této reparační funkci přispívá též již výše zmíněná skutečnost, že stále stejné obsazení soudců a generálních advokátů zásadně nerozhodují pouze jeden typ skutkově podobných případů (nejedná-li se o určitou technickou problematiku, jak bylo výše uvedeno). V takovém případě by totiž mohlo docházet k opomíjení aspektů prolínajících se s jinou právní oblastí, na jejíž úkor by se mohla vytvořit judikatura, která by sice z pohledu jednoho odvětví dávala smysl, avšak z pohledu příbuzného odvětví by byla zcela selhávala.

Právě vzhledem k této funkci, tedy z důvodu polemiky nad recentní judikaturou Soudního dvora i z důvodu upozorňování na její problémy v rámci některých oblastí, se staly velmi známými stanoviska generálního advokáta Francise Jacobse.²⁶⁹ Jako konkrétní případ lze uvést jeho názor na problematiku zákazu televizní reklamy na určitý produkt v členském státě. Tento zákaz podle jeho názoru není opatřením majícím rovnocenný účinek množstevnímu omezení dovozu, což Soudnímu dvoru opakoval v mnoha případech.²⁷⁰

3.4. Dílčí závěr

Činnost generálních advokátů je upravena především statutem a jednacím řádem Soudního dvora. Nicméně tyto právní předpisy ji upravují pouze ve velmi hrubých obrysech. Mnoho nepsaných pravidel se vytvořilo až v průběhu fungování Soudního dvora, tedy ustálenou praxí. To lze demonstrovat například na tom, jak jsou generálním advokátům přidělovány konkrétní případy. Jak bylo již výše uvedeno, spátrují v tomto východisku vliv právní úpravy francouzského správního soudnictví. Generální advokáti jsou činní v průběhu celého řízení, a to jak během písemné, tak i ústní části, v rámci kterých mohou činit různé procesní úkony. Jejich vrcholným úkolem v průběhu řízení je přednesení svého stanoviska v dané věci, které představuje určitý mantinel pro Soudní dvůr. V každé věci však nemusí být rozhodováno s přednesením stanoviska generálního advokáta. Stanovisko je nutné pouze v případech, kdy se v dané věci řeší nová právní otázka.

²⁶⁹ Op. cit., Bobek, M., s. 46.

²⁷⁰ Stanovisko generálního advokáta ve věci C-412/93 ze dne 23. listopadu 1994, Leclerc-Siplec proti TFI Publicité a Stanovisko generálního advokáta ve spojených věcech č. C-34/95, C-35/95 a C-36/95 ze dne 17. září 1996, Konsumentombudsmannen proti De Agostini a TV-Shop. Dostupné též z WWW: a Stanovisko generálního advokáta ve věci č. C-405/98 ze dne 14. prosince 2000, Konsumentombudsmannen (KO) proti Gourmet International Products AB. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

Po formální a obsahové stránce na generální advokáty nejsou kladeny žádné požadavky, které by generální advokáti museli, na rozdíl od soudců sepisujících velmi formalizovaný rozsudek, dodržovat. To přispívá k tomu, že mohou volnější formou vyjádřit svůj názor, důsledně ho odůvodnit a nemusejí se vypořádávat s formalistickými překážkami. Své stanovisko mohou též sepsat ve svém mateřském jazyce. Kromě generálních advokátů se na výkonu činnosti příslušející generálním advokátům podílí též jejich kabinet. Ten se skládá ze tří referendářů a administrativních pracovníků.

Pokud se zamyslíme nad úlohou a významem institutu generálního advokáta, je zřejmé, že vyplývá ze samotného popisu činnosti, kterou je povinen vykonávat. Je však zajímavé, že ve většině literatury se vždy uvádí, že význam úlohy generálního advokáta je „zřejmý a značný“, nicméně téměř žádná publikace si již nedává práci s tím, aby této význam hlouběji rozebrala, a to s přihlédnutím ke všem činnostem, které má generální advokát ve své kompetenci. Přestože situace v tomto ohledu není přespříliš pozitivní ani v případě francouzského institutu veřejného zpravodaje, jak jsem uváděla výše, v případě generálního advokáta je publikací ještě o mnoho méně. Bohužel je funkce generálního advokáta ve většině případů pouze povrchně a okrajově rozebrána v rámci fungování Soudního dvora, přestože by si vzhledem ke své důležitosti a vzhledem ke specifičnosti tohoto institutu zasloužila výrazně vyšší pozornost. Proto jsem po prostudování odborné literatury a právních předpisů přikročila k výše uvedené analýze významu institutu generálního advokáta.

Obecně lze shrnout, že těžiště úlohy generálního advokáta spočívá v předkládání nezávislých odborných stanovisek v dané věci, ačkoliv to zdaleka není jeho jedinou činností. Toto stanovisko samo o sobě má potom význam z hlediska transparentnosti, jelikož je generální advokát druhou osobou vedle soudce zpravodaje, který důsledně prostudoval spis, utvořil si na věc nějaký názor a ten poté soudu sdělí. Kromě toho má ještě preventivní funkci, jelikož se Soudní dvůr musí vypořádat s případným opačným názorem generálního advokáta, a funkci reparační, kdy v případě potřeby upozorňují generální advokáti na nekoherentní judikaturu Soudního dvora. Význam stanoviska generálního advokáta je tedy značný, navzdory skutečnosti, že se nejedná o závazný právní dokument. Nepůsobí tedy v důsledku právní síly, ale silou argumentace a osobnosti generálního advokáta i jeho znalostí.

Philippe Léger sděluje, že je velmi těžké určit, jaký přesně vliv má generální advokát na fungování Soudního dvora. Jejich význam je vyzdvihnout též skutečností, že protokol z jednání není překládán do všech úředních jazyků a není nikde publikován. Alespoň stanovisko generálního advokáta pak může napomoci s objasněním toho kterého rozhodnutí Soudního dvora. Dalo by se tedy říct, že díky stanovisku generálního advokáta dostává následný rozsudek Soudního dvora hlubší, koherentnější a jasnější pozici co do právní perspektivy.²⁷¹

²⁷¹ Op. cit. Léger, P., s. 5.

4. Problematika institutu generálního advokáta ve vztahu k právu na spravedlivý proces

Vzhledem ke skutečnosti, že je právo na spravedlivý proces jedním ze základních lidských práv, považuji za důležité zkraje čtvrté části diplomové práce v hrubých rysech nastínit, jaký byl vývoj ochrany lidských práv na úrovni EU. Následně rozeberu právo na spravedlivý soudní proces a práva s ním spjatá v obecné rovině, především se zaměřím na jeho úpravu v EÚLP a v LZPEU. Poté rozeberu judikaturu ESLP týkající se postavení generálních advokátů (resp. institutů podobných generálním advokátům napříč evropskými státy) a též východiska jednotlivých členských států v reakci na právní názor ESLP.

4.1. Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je jedním z nejdéle zakotvených lidských práv. Bylo předmětem zájmu již v době 17. a 18. století a je spjato hlavně s oblastí anglosaské právní kultury, zejména s Velkou Británií.²⁷² V rámci tohoto teoretického úvodu vymezím v obecné rovině úpravu práva na spravedlivý proces tak, jak jej zakotvuje EÚLP a LZPEU a jak je v rámci EU a Rady Evropy vykládáno. Přiblížím též ty jednotlivé složky tohoto základního práva, které jsou stěžejní pro problematiku institutu generálního advokáta či institutům obdobným napříč jednotlivými evropskými státy. Těmito složkami jsou zejména zásada kontradiktornosti řízení a princip rovnosti zbraní.

4.1.1. Vztah ESLP a SDEU při výkladu základních práv

Právo na spravedlivý proces je jedním ze základních lidských práv, které je upraveno jak prostřednictvím EÚLP, tak LZPEU. Vzhledem k tomu, že v rámci této části práce budu pracovat s judikaturou SDEU i ESLP, považuji za nezbytné pouze ve velmi hrubých rysech naznačit, jaký je vztah mezi těmito dvěma odlišnými soudními systémy, které se však často zabývají stejnou právní problematikou. Též velmi obecně popíši, jaká jsou východiska v případě, kdy je totéž základní právo předmětem úpravy LZPEU i EÚLP, jak je tomu též u práva na spravedlivý proces.

ESLP je instituce Rady Evropy (1949), tedy mezinárodní organizace zahrnující 47 členských států, které se sdružily za účelem ochrany lidských práv, což je hlavním

²⁷² Molek, P. Právo na spravedlivý proces. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 18.

účelem této organizace. ESLP byl založen v roce 1959 a sídlí ve Štrasburku. Je to instituce zabývající se stížnostmi namítajícími porušení lidských práv garantovaných v EÚLP.²⁷³ Naproti tomu je SDEU institucí Evropské unie se sídlem v Lucemburku, byl založen v roce 1952 v rámci ESUO. Jeho úkolem je přezkoumávat zákonnost aktů EU, dbát na jednotnost výkladu unijního práva i na dodržování povinností členských států. Je tvořen Soudním dvorem a Tribunálem.²⁷⁴

Podle čl. 6 odst. 3 SEU jsou základní práva zaručená EÚLP a ústavními tradicemi jednotlivých členských států součástí obecných zásad práva Unie, a tedy pramenem práva EU.²⁷⁵ LZPEU vychází z EÚLP a práva zde zaručená mají stejný smysl a rozsah jako práva podle EÚLP.²⁷⁶ Všeobecně je přijímán názor, že odkaz na EÚLP znamená odkaz na EÚLP tak, jak je vykládána ESLP.²⁷⁷ Též ESLP v případě Bosphorus vyjádřil, že záruky ochrany základních práv dle unijního práva jsou srovnatelné se zárukami ochrany základních práv dle EÚLP a konstatuje vzájemný respekt unijnímu systému ochrany práv.²⁷⁸ Nicméně dle LZPEU je možné, aby právo EU poskytovalo širší ochranu, pojímá tedy EÚLP jako minimální standard ochrany.²⁷⁹

Lze předpokládat, že současná podoba vztahu SDEU a ESLP není podobou definitivní. Čl. 6 odst. 2 SEU zakotvuje závazek EU přistoupit k EÚLP. Ve věci přistoupení EU k EÚLP však doposud byly vydány dva posudky Soudního dvora, přičemž oba tuto možnost odmítly.²⁸⁰ Přistoupení by mělo mimo jiné za důsledek posílení ochrany lidských práv, jelikož EU by byla podřízena vnější kontrole v oblasti dodržování lidských práv vykonávané ESLP. Jednotlivci by též měli možnost podat stížnost pro porušení práv v důsledku unijního aktu k ESLP. EU by tedy v důsledku přistoupení k EÚLP mohla být stranou řízení před ESLP.²⁸¹ Je tedy otázkou, zda k přistoupení EU

²⁷³ Více informací viz https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_CES.pdf.

²⁷⁴ Čl. 19 SEU.

²⁷⁵ Srov. Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969 ve věci č. 26/69, Stauder proti městu Ulm, Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. prosince 1970, č. 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Rozsudek č. 4/73 ze dne 14. května 1974, J. Nold, Kohlen und Baustoffgroßhandlung proti Komise. Dostupné též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

²⁷⁶ čl. 52 odst. 3 LZPEU.

²⁷⁷ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 340.

²⁷⁸ Rozsudek ESLP ze dne 30. června 2005 ve věci č. 45036/98, Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland [GC]. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁷⁹ Čl. 52 odst. 3 LZPEU.

²⁸⁰ Posudek Soudního dvora č.2/94 ze dne 28. března 1996 a Posudek Soudního dvora č. 2/13 ze dne 18. prosince 2014. Dostupné též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

²⁸¹ Op. cit. Tomášek, M., Týč, V., Malenovský, J., et al., s. 345.

k EÚLP v budoucnu dojde, a jak to změní vzájemný vztah obou těchto svébytných soudních institucí.

4.1.2. Právo na spravedlivý proces zakotvené v EÚLP

Jak již bylo výše uvedeno, významným pramenem mezinárodního práva, který upravuje právo na spravedlivý proces, je v rámci Rady Evropy EÚLP. V samotném textu jednotlivých ustanovení EÚLP se sice pojem „*spravedlivý proces*“ (v angličtině „*fair trial*“, ve francouzštině „*procès équitable*“) nevyskytuje, nicméně obsahově vyplývá z jediného ustanovení EÚLP, a sice z ustanovení čl. 6 EÚLP. V neposlední řadě se právem na spravedlivý proces zabývá též judikatura ESLP.²⁸²

Výše uvedené ustanovení EÚLP v odstavci prvním stanoví, že: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“* Odstavec druhý čl. 6 EÚLP zakotvuje zásadu presumpce nevinny a odstavec třetí téhož ustanovení obsahuje seznam tzv. „minimálních práv“, které náleží obviněnému z trestného činu.

Z dikce ustanovení čl. 6 EÚLP tedy vyplývá, že jsou zde zakotvena jednotlivá procesní práva, která je nutné dodržet vždy bez ohledu na to, o jaký druh řízení jde (zda o civilní či trestní řízení). Těmito jednotlivými složkami, které tvoří právo na spravedlivý proces, tedy jsou: právo na přístup k soudu, právo na nezávislý, nestranný a zákonný soud, právo na veřejné projednání věci v přiměřené lhůtě a právo na spravedlivé projednání věci. S tím souvisí též pojmy jako zásada rovnosti zbraní nebo zásada kontradiktornosti řízení, které bezprostředně souvisí s problematikou funkce generálního advokáta (podrobně rozebráno níže).²⁸³

²⁸² Šimáčková, K., Koláčková J., Právo na spravedlivý proces v prostoru Evropských společenství, Právní fórum 11/2005, s. 421.

²⁸³ *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře, s. 570-571.

Práva uvedená v odstavci druhém a třetím se vztahují na obviněného v řízení trestním. Pojem řízení trestního a civilního však nesmíme vnímat tak, jak je vykládáno českým právním řádem, ale v kontextu toho, jak je vnímá ESLP.²⁸⁴ V případě vymezení pojmu trestního řízení vytvořil ESLP tzv. „*Engelova kritéria*“, podle kterých zkoumá, zda ta která věc náleží do věcné působnosti čl. 6 EÚLP. Těmito kritérii jsou kvalifikace deliktu ve vnitrostátním právu, povaha deliktu, druh a stupeň závažnosti sankce.²⁸⁵ Též pro to, co všechno vnímáme jako civilní spor, se vytvořila judikaturou stanovená kritéria: Musí se jednat o závazek nebo spor o právo²⁸⁶, takový spor musí být opravdový a vážný²⁸⁷, výsledek sporu musí mít přímý vliv na právo nebo závazek²⁸⁸ a toto právo nebo závazek má civilní charakter²⁸⁹. Tato problematika vyplývající z odstavce druhého a třetího čl. 6 EÚLP však není pro problematiku institutu generálního advokáta v souvislosti s právem na spravedlivý proces důležitá, proto ji nebudu rozpracovávat podrobněji a budu se zabývat níže tím, co je pro tuto tematiku stěžejní.

ESLP ve svém rozsudku č. 6694/74 ze dne 13. května 1980, *Artico proti Itálii*, konstatoval, že právo na spravedlivý proces, jakožto stěžejní základní právo v demokratické společnosti, nesmí být pouze iluzorní a teoreticky dodržované, ale praktické a účinné tak, jak garantuje ESLP a EÚLP. „*Podstatou tohoto práva je možnost domáhat se svého práva u nestranného a nezávislého orgánu, kterým je soud, rozhodující podle pravidel zaručujících spravedlivé posouzení věci.*“²⁹⁰ Právo na spravedlivý proces zaručuje osobám dodržování určitých pravidel procesu, tedy postupu před orgány rozhodujícími v dané věci. Neznamena to, že je účastníkovi takového řízení zajištěn konkrétní výsledek, který by byl podle jeho názoru spravedlivý. Toto základní právo

²⁸⁴ Op. cit. Bartoň, M., Kratochvíl, J., Kopa, M., Tomoszek, M., Jirásek, J., Svaček, s. 513.

²⁸⁵ Rozsudek ESLP ze dne 8. června 1976 ve věci Engel a další proti Nizozemí. Dostupné též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁸⁶ Rozsudek ESLP ze dne 23.6.198 ve věci č. 6878/75 a 7238/75, Le Compte, Van Leuven a de Meyere proti Belgii. Dostupné též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁸⁷ Srov. Rozsudek ESLP ze dne 23. ledna 2003 ve věci č. 23379/94, Kienast proti Rakousku nebo Rozsudek ESLP ze dne 1. července 1997 ve věci č. 23196/94, Rolf Gustafson proti Švédsku. Dostupné též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁸⁸ Rozsudek ESLP ze dne 23.6.198 ve věci č. 6878/75 a 7238/75, Le Compte, Van Leuven a de Meyere proti Belgii. Dostupné též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁸⁹ Srov. Rozsudek ESLP ze dne 23. září 1982 ve věci č. 7151/75 a 7152/75, Sporrang a Lönnroth proti Švédsku nebo Rozsudek ESLP ze dne 28. června 1978 ve věci č. 6232/73, König proti Německu. Dostupné též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁹⁰ Op. cit. Šimáčková, K., Kolářková J., s. 421.

nikterak nezasahuje do roviny hmotněprávní v tom smyslu, že by zajišťovalo právo na hmotněprávní výsledek.²⁹¹

4.1.3. Právo na spravedlivý proces v LZPEU

Hlava šestá LZPEU, tedy ustanovení čl. 47 – 50, se zabývá soudnictvím. Ustanovení čl. 47 LZPEU upravuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces. Pododstavec první článku 47 LZPEU stanoví, že *„každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.“*, čímž v podstatě navazuje na čl. 13 EÚLP²⁹². Toto právo již bylo dříve formulováno judikaturou jako obecná zásada právní.²⁹³

Pododstavec druhý téhož ustanovení, který stanoví, že *„každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován“*, koreluje s odstavcem prvním čl. 6 EÚLP. Na rozdíl od EÚLP neomezuje LZPEU toto právo pouze na postup v civilním nebo trestním řízení, což je též důsledek charakteru EU jako právního společenství, jak bylo již dříve konstatováno judikaturou.²⁹⁴ Třetí pododstavec se týká poskytnutí bezplatné právní pomoci těm, kdo ji potřebují, tak, aby se nestala situace, že by byl některé osobě odepřen přístup k soudu z důvodu nedostatku prostředků pro iniciování řízení.

4.1.4. Zásada kontradiktornosti a zásada rovnosti zbraní

Dle judikatury ESLP je zásada kontradiktornosti řízení esenciální složkou práva na spravedlivý proces.²⁹⁵ A to spolu se zásadou rovnosti zbraní. Právo být přítomen

²⁹¹ Bartoň, M., Kratochvíl, J., Kopa, M., Tomoszek, M., Jirásek, J., Svaček, O. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 509-510.

²⁹² Čl. 13 EÚLP - Právo na účinné opravné prostředky: *„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“*

²⁹³ Srov. Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. května 1986 ve věci č. 222/84, Marguerite Johnston proti Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary nebo Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. října 1987 ve věci č. 222/86, Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) proti Georges Heylens, Jacques Dewailly, Jacques Amyot, Roger Deschod dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

²⁹⁴ Vysvětlení k Listině základních práv č. C 303/02 ze dne 14. prosince 2007 dostupné též z WWW: <https://eur-lex.europa.eu> viz Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. dubna 1986 ve věci č. 294/83, Parti écologiste „Les Verts“ proti Evropskému parlamentu. Dostupné též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

²⁹⁵ Rozsudek ESLP ze dne 6. 12. 1988 ve věci č. 10590/83, Barberà, Messegué a Jabardo proti Španělsku. Dostupný též z: <https://hudoc.echr.coe.int>.

soudnímu jednání a zásady týkající se dokazování (např. možnost předkládat důkazy, vyjadřovat se k důkazům předloženým druhou stranou) jsou zárukami spravedlivého projednání ve věci. Tato zásada vychází již z římského „*audiatur et altera pars*“, tedy „*budiž slyšena i druhá strana*“.²⁹⁶ Tento výše uvedený princip pocházející z římského práva vyplývá ze skutečnosti, že obě strany řízení musí mít možnost seznámit se se všemi dokumenty i důkazy, které byly soudu v dané věci předloženy. Strany musí mít možnost se k těmto předkládaným materiálům vyjádřit. Přitom není předmětné, zda tyto dokumenty a důkazy navrhuje protistrana či třetí osoba.²⁹⁷

Zásada rovnosti zbraní je dle ESLP naplněna tehdy, má-li každá ze stran řízení možnost obhajovat se či prosazovat svůj zájem za podmínek, které ji podstatným způsobem nediskriminují proti druhé straně.²⁹⁸ Tato zásada však nemůže být pojímána absolutně. Je možné, aby byly různým účastníkům svěřeny různá procesní práva a povinnosti, vždy však za předpokladu, že ve stejném druhu řízení bude postupováno stejně. Pokud bude v rámci téhož řízení postupováno vůči stranám rozdílně, nesmí to mít vliv na jejich postavení v této věci, jinak dojde k porušení zásady rovnosti zbraní.²⁹⁹

4.2. Střet institutu generálního advokáta s právem na spravedlivý proces

V rámci této kapitoly se zaměřím na problematiku střetu institutu generálního advokáta (institutů obdobných funkcí generálního advokáta) s právem na spravedlivý proces. Budu se věnovat především právnímu názoru ESLP, který v souvislosti s danou problematikou řešil již mnoho případů, kdy bylo namítáno porušení práva na spravedlivý soudní proces ve vztahu k výše zmíněnému institutu. Nejprve popíši judikaturu týkající se procesní úpravy funkce obdobné generálnímu advokátovi v různých evropských státech, ve kterých byla tamější úprava napadána pro rozpor s právem na spravedlivý proces. Vymezím, v jakých případech tomu tak bylo, jaké byly namítané skutečnosti a jakým způsobem se s nimi ESLP vypořádal.

²⁹⁶ Op. cit. Bartoň, M., Kratochvíl, J., Kopa, M., Tomoszek, M., Jirásek, J., Svaček, O., s. 538-541.

²⁹⁷ Srov. např. Rozsudek ESLP ze dne 28. 8. 1991 ve věci č. 11170/84, *Brandstetter proti Rakousku* nebo Rozsudek ESLP ze dne 20. 2. 1996 ve věci č. 19075/91, *Vermeulen proti Belgii*, dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁹⁸ Rozsudek ESLP ze dne 18. února 1997 ve věci č. 18990/91, *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

²⁹⁹ Rozsudek ESLP ze dne 6. března 1991 ve věci č. 13251/87, *Berns a Ewert proti Lucembursku*, dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

Následně se zaměřím na judikaturu ESLP, která ovlivnila francouzský institut veřejného zástupce. V případě sporů týkajících se Francie popíši též skutečnost, jakým způsobem následně judikatura ESLP ovlivnila francouzskou právní úpravu, tedy jak se Francie vypořádala s konkrétními rozsudky ESLP. Právní úpravě institutu obdobnému funkci generálního advokáta v rámci dalších evropských států se vzhledem k zaměření a rozsahu této práce nevěnuji a nebudu tedy ani rozebírat konsekvence judikatury ESLP, které má v rámci těchto vnitrostátních právních řádů. Toto uvedu pouze v případě Francie, jelikož je její právní úprava stěžejním inspiračním zdrojem pro pozici generálního advokáta Soudního dvora a byla v rámci první části této práce rozebrána detailně. V jejím případě je tedy možné v souvislosti s problematikou práva na spravedlivý proces navázat na již vymezený právní základ.

4.2.1. Názor ESLP na institut obdobný funkci generálního advokáta napříč evropskými státy

Jak bylo již naznačeno v úvodu kapitoly, ESLP řešil již velké množství případů týkajících se kolize institutu obdobného funkci generálního advokáta s čl. 6 odst. 1 EÚLP, konkrétně se zásadou kontradiktornosti a principem rovnosti zbraní. Zpočátku v těchto věcech neshledával porušení příslušného ustanovení.³⁰⁰ Konkrétně lze uvést, že v šedesátých letech dvacátého století byl před ESLP řešen známý případ *Delcourt*, kdy byl namítán soulad institutu belgického generálního prokurátora („*Procureur Général*“) s čl. 6 odst. 1 EÚLP. Stěžovatel namítal, že je v rozporu s výše uvedeným ustanovením EÚLP skutečnost, že není možné se vyjádřit ke stanovisku generálního prokurátora, jakož i skutečnost, že je generální prokurátor přítomen závěrečné poradě soudu (bez možnosti hlasování). ESLP však konstatoval, že neshledává porušení příslušného ustanovení EÚLP. Generální prokurátor, jakožto osoba nezávislá na stranách řízení, dle jeho posouzení napomáhá, aby soudci došli k zákonnému a spravedlivému rozhodnutí. Tuto svoji roli pak činí v souladu s belgickým právním řádem. Porušením čl. 6 odst. 1 EÚLP tedy dle ESLP není nemožnost vyjádřit se ke stanovisku generálního prokurátora, ani situace, že je generální prokurátor přítomen poradě soudu.³⁰¹

³⁰⁰ Fedorova, M. The principle of equality of arms in international criminal proceedings. Portland: Intersentia, 2012. School of Human Rights Research series, s. 43-44.

³⁰¹ Rozsudek ESLP ze dne č. 17. ledna 1970 ve věci č. 2689/65, *Delcourt* proti Belgii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

Přelom v judikatuře ESLP v této věci nastal až na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století. ESLP doposud zastával názor, že spravedlnost řízení je závislá na dodržování konkrétního procesního uspořádání v rámci stávajících vnitrostátních postupů. Na počátku 90. let však tento svůj názor přehodnotil. V případě, že stěžovatel namítá porušení práva na spravedlivý proces, pak ale musí prokázat, že to byla sama vnitrostátní praxe, která dala vzniknout nespravedlnosti v určitém řízení.³⁰² Konkrétně došlo k přehodnocení názoru ESLP týkajícího se institutu obdobného funkci generálního advokáta v říjnu roku 1991 ve věci *Borgers*. Námitce stěžovatele, že bylo účastí generálního advokáta³⁰³ na poradě soudu a neposkytnutím možnosti vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta porušeno ustanovení čl. 6 odst. 1 EÚLP, ESLP vyhověl. Ve své argumentaci ESLP sdělil, že tím, že se svým názorem vyjádřeným ve stanovisku generální advokát přiklání na jednu či druhou stranu sporu, stává se „spojencem“ vždy jedné ze stran, čímž při současné nemožnosti vyjádřit se k jeho stanovisku a při jeho účasti na poradě soudu dochází k porušení principu kontradiktornosti a rovnosti zbraní.³⁰⁴

Tento právní názor ESLP potvrdil i v dalších rozsudcích. Konkrétně tomu tak bylo například v rozsudku ESLP *Vermeulen* ze dne 20. února 1996, *Van Orshoven* ze dne 25. června 1997 či *Reinhardt a Slimane-Kaïd* ze dne 31. března 1998.³⁰⁵ Poslední jmenovaný případ se týká francouzské právní úpravy „*ministère public*“ v trestních věcech³⁰⁶, kdy byla Francii vyčítána skutečnost, že se tato osoba účastní závěrečné porady soudu, a též skutečnost, že není možné se k jejímu stanovisku vyjádřit. Vzhledem k tomu, že následně bude samostatně rozebrán názor ESLP co do právního postavení veřejného zpravodaje, je nutné akcentovat, že výše uvedená judikatura ESLP se vztahuje k institutu obdobnému generálnímu advokátovi ve věcech civilních a trestních, nikoli ve věcech správního soudnictví, jako je tomu v případě vládního komisaře, resp. veřejného zpravodaje (oba pojmy budou následně používány *ad promisquite*).

³⁰² Op. cit. Fedorova, M., str. 34-35.

³⁰³ Generální advokát Belgie (avocat général) je členem generální prokuratury (procureur général's department)

³⁰⁴ Rozsudek ESLP ze dne č. 30. října 1991 ve věci č. 12005/86, *Borgers* proti Belgii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³⁰⁵ Srov. např. Rozsudek ESLP ze dne 20. února 1996 ve věci č. 19075/91, *Vermeulen* proti Belgii a Rozsudek ESLP ze dne 25. června 1997 ve věci č. 20122/92, *Van Orshoven* proti Belgii. Dostupný též z WWW: a Rozsudek ESLP ze dne 31. března 1998 ve věci č. 21/1997/805/1008 a 22/1997/806/1009, *Reinhardt a Slimane-Kaïd* proti Francii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³⁰⁶ Státní zástupce v rámci francouzského obecného soudnictví v trestních věcech.

4.2.2. Veřejný zpravodaj a právo na spravedlivý proces

V reakci na výše uvedenou judikaturu ESLP týkající se konfrontace práva na spravedlivý proces s institutem obdobným generálnímu advokátovi napříč evropskými státy, vydala francouzská Státní rada dne 29. července 1998 rozsudek č. 179635 ve věci *Esclatine*. V 90. letech totiž ESLP potvrdil svůj názor na výše uvedenou problematiku v rámci více rozsudků. Rozhodujícím stimulem, na základě kterého se rozhodla francouzská Státní rada k této právní problematice vyjádřit s ohledem na institut veřejného zpravodaje, byl velice pravděpodobně výše zmíněný rozsudek *Reinhardt a Slimane-Kaïd*. Rozsudek ve věci *Esclatine* byl totiž vydán již 4 měsíce poté, co byla francouzská úprava „*ministère public*“ v rámci obecného soudnictví předmětem kritiky ze strany ESLP. Státní rada v rámci případu *Esclatine* kromě definování funkce veřejného zpravodaje vymezila též skutečnost, že výkon jeho funkce nemůže být vzhledem k jeho specifickému postavení, coby příslušníka správního soudu, konfrontován s principem kontradiktornosti, ani zásadou rovnosti zbraní. Tento počin Státní rady je v teoretické rovině možná přínosný v rámci francouzského práva, nicméně z hlediska perspektivy úpravy lidských práv na úrovni Rady Evropy nemá dle mého názoru značného významu.

Institut veřejného zpravodaje byl však brzy poté konfrontován s ustanovením čl. 6 odst. 1 EÚLP. 7. června 2001 byl vynesen rozsudek ESLP ve věci *Kress*, kdy francouzská občanka dovolávajíc se čl. 6 odst. 1 EÚLP namítala před ESLP skutečnost, že jí předběžně nebylo sděleno stanovisko vládního komisaře a ani neměla možnost se k němu vyjádřit. Stěžovatelka dále napadala skutečnost, že se vládní komisař, který zastával názor, aby byla věc rozhodnutá v neprospěch stěžovatelky, odebral na závěrečnou poradu soudu a měl tedy možnost hájit svůj názor před soudci. Odkazovala v rámci těchto tvrzení na výše uvedené rozsudky ESLP *Vermeulen, Borgers* či *Reinhardt et Slimane-Kaïd*, které se týkaly podobných skutkových okolností.³⁰⁷

Francie se proti argumentům stěžovatelky bránila poukázáním na skutečnost, že institut vládního komisaře je významným specifickým francouzského správního soudnictví. Má též významný historický základ lišící se od vývoje jednotlivých institutů obecného soudnictví. Podle Francie tedy vládní komisař nemůže být přirovnáván

³⁰⁷ Rozsudek ESLP ze dne 7. června 2001 ve věci č. 39594/98, *Kress* proti Francii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

k obdobné funkci existující v rámci obecného soudnictví. Je to totiž příslušník správního soudnictví, který má postavení soudce („*magistrat*“), a není tedy důvodné, aby se vzhledem k těmto skutečnostem nemohl účastnit závěrečné porady soudu za předpokladu, že zde nehlasuje a aktivně se jí neúčastní ve smyslu rozhodovací činnosti. Francie též dodala, že všechny rozsudky ESLP, které již byly dříve v obdobných věcech vydány, avšak netýkaly se oblasti správního soudnictví, ale obecného soudnictví, se nemohou vztahovat na fungování Státní rady, jelikož je její postavení v rámci správního soudnictví Francie velmi specifické.³⁰⁸

ESLP se s právními argumenty Francie neztotožnil. Přestože potvrdil, že se projevuje určitá specifičnost správního soudnictví, neznamená to, že by Francie mohla ignorovat vliv evropského práva. ESLP však nepřijal námitku stěžovatelky ohledně nemožnosti vyjádřit se ke stanovisku veřejného zpravodaje. Strany si mohou dopředu vyžádat sdělení generálního advokáta, jaké bude jeho sdělení v rámci stanoviska. Následně se k němu mohou vyjádřit prostřednictvím „*note en délibéré*“³⁰⁹, což je dle ESLP dostatečnou garancí práva na spravedlivý proces. V případě námitky týkající se přítomnosti vládního komisaře na závěrečné poradě soudu však ESLP shledal porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP. Veřejného zpravodaje neshledává vzhledem k jeho postavení plnohodnotným soudcem. Je proto dle jeho názoru zjevné, že svojí účastí na závěrečné poradě soudu nepřispívá veřejný zástupce tomu, aby strany řízení věřily v jeho nezávislost a v to, že se porad účastní, aniž by je ovlivňoval.³¹⁰

V důsledku tohoto rozsudku Francie postupně podnikla několik kroků, aby uvedla institut vládního komisaře do souladu s názorem ESLP. V první řadě začlenila institut „*note en délibéré*“ do ustanovení Zákoníku správního soudnictví³¹¹, jelikož byl doposud pouze výsledkem zavedené praxe a nebyl nikterak písemně specifikován.³¹² Výše uvedená judikatura ovlivnila postavení francouzského veřejného zpravodaje též

³⁰⁸ Rozsudek ESLP ze dne 7. června 2001 ve věci č. 39594/98, Kress proti Francii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³⁰⁹ Procesní institut, pomocí něhož se účastníci řízení před francouzskými správními soudy mohou po proběhnutí ústního jednání před soudem vyjádřit ke skutečnostem, které v jeho průběhu byly uvedeny, tedy též ke stanovisku generálního advokáta. Soud může na základě skutečností uvedených „*v note en délibéré*“ znovu otevřít řízení a podrobit tyto skutečnosti debatě účastníků.

³¹⁰ Rozsudek ESLP ze dne 7. června 2001 ve věci č. 39594/98, Kress proti Francii. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³¹¹ Čl. 733-1 Code de justice administrative.

³¹² Matter, A. Le rapporteur public, conteur d'histoires administratives en sursis. Un peu de droit [online]. 2014 [cit. 17.7.2018]. Dostupné též z WWW: <http://www.unpeuedroit.fr/droits-de-lhomme/le-rapporteur-public-conteur-dhistoires-administratives-en-sursis/>.

v souvislosti s jeho účastí na poradě soudců. V období od 20. prosince 2005 do 1. září 2006 byl změněn čl. R731-7 Code de justice administrative v následujícím znění: „*Vládni komisař se účastní porad soudců. Nepodílí se však na nich*“ (ve smyslu, že se jich aktivně neúčastní).³¹³ To však pro ESLP nebylo dostatečným řešením.³¹⁴ V rozsudku *Martinie proti Francii* ze dne 12. dubna 2006 znovu vyjádřil názor, že vládní komisař se nesmí závěrečných porad soudu účastnit, a to bez ohledu na to, zda je přítomný aktivně či pasivně.³¹⁵ Francie následně reagovala tak, že od 1. září 2006 závěrečná porada soudu v případě správních tribunálů a odvolacích správních soudů probíhá bez přítomnosti veřejného zpravodaje.³¹⁶ V případě Státní rady je však veřejný zpravodaj, pokud jedna ze stran řízení nepožádá o opak, přítomný závěrečné poradě Soudu (na které se však nepodílí).³¹⁷

Z výše uvedených informací vyplývá, že Francie na judikaturu ESLP, týkající se úpravy veřejného zpravodaje a jejího souladu s právem na spravedlivý proces, reagovala a vytýkané skutečnosti se snažila změnit. U požadavku neúčasti veřejného zpravodaje na poradě soudu shledávám názor ESLP, který vyžadoval absolutní absenci veřejného zpravodaje při těchto poradách, zcela legitimním. Z pohledu laické veřejnosti přispívá k obrazu nezávislosti veřejného zpravodaje mnohem markantněji skutečnost, že se porad nebude účastnit vůbec. Pokud se po skončení jednání přesune s ostatními soudci na poradu příslušného senátu, je logickým důsledkem, že účastníci řízení pochybují o jeho nezávislosti.

Dle názoru autorky je hodné zamyšlení, proč francouzský zákonodárce zvolil v rámci právní úpravy účasti veřejného zpravodaje na poradě soudu dvě odlišná východiska v závislosti na tom, zda se jedná o řízení před správními tribunály a odvolacími správními soudy či řízení před Státní radou. Toto řešení hodnotím jako snahu Francie vyhovět rozsudkům ESLP, ale zároveň nerezignovat na specifický charakter Státní rady a institutu veřejného zpravodaje, na který je náležitě hrdá. Vnímám

³¹³ Čl. R731-7 Code de justice administrative: „*Le commissaire du Gouvernement assiste au délibéré. Il n'y prend pas part.*“.

³¹⁴ Matter, A. Le rapporteur public, conteur d'histoires administratives en sursis. Un peu de droit [online]. 2014 [cit. 17.7.2018]. Dostupné též z WWW: <http://www.unpeuedroit.fr/droits-de-lhomme/le-rapporteur-public-conteur-dhistoires-administratives-en-sursis/>.

³¹⁵ Rozsudek ESLP ze dne 12. dubna 2006, č. 58675/00, *Martinie proti Francii*. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³¹⁶ Čl. R732-2 Code de justice administrative.

³¹⁷ Čl. R732-3 Code de justice administrative.

tento postoj Francie tak, jako by cestou nejmenšího možného odporu chtěla ESLP naznačit, že postavení Státní rady je nedotknutelné a nebude tedy zásadně měněno (v dikci Code de justice administrative zůstává, že je veřejný zpravodaj přítomný závěrečné poradě), ale za současného poskytnutí ústupku či kompromisu v podobě možnosti, že strany mohou samy sdělit, že si účast veřejného zpravodaje na závěrečné poradě soudu nepřejí.

4.2.3. Generální advokát Soudního dvora a právo na spravedlivý proces

V roce 1982 byl řešen v rámci případu *Alvarez* projednávaného před Soudním dvorem požadavek na opětovné otevření ústní části řízení. Evropský parlament jakožto účastník řízení napadl skutečnost, že neměl příležitost vyjádřit se k tvrzením vyjádřeným ve stanovisku generálního advokáta. Soudní dvůr však uvedl, že pokud by žádosti vyhověl, znamenalo by to, že strany mohou projednat stanovisko generálního advokáta, kterým se však dle jednacího řádu končí ústní část řízení. Evropský parlament měl v průběhu jednání možnost komunikovat s generálním advokátem zodpovězením dotazu, který mu byl položen. Z výše uvedených důvodů Soudní dvůr Evropskému parlamentu nevyhověl.³¹⁸ Tento závěr se zdá být vzhledem zcela logickým i vzhledem ke skutečnosti, že byl vydán v roce 1982. V této době prozatím ani judikatura ESLP neshledávala v nemožnosti vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta rozpor s čl. 6 odst. 1 EÚLP. Tento případ byl však prvním projevem toho, že bude soulad institutu generálního advokáta s právem na spravedlivý proces v budoucnu jistě opět řešen.

Z hlediska této problematiky bylo velmi významné usnesení Soudního dvora ze dne 4. února 2000 ve věci *Emesa Sugar*. Skutkový základ se týkal dovozních cel na cukr. Původně bylo v rámci vnitrostátního sporu mezi Emesa Sugar a Aruba podáno dvanáct předběžných otázek Soudnímu dvoru. Emesa Sugar se dopisem ze dne 11. června 1999 domáhala možnosti písemně se vyjádřit ke stanovisku generálního advokáta, které sdělil dne 1. června 1999. Unijní předpisy však neumožňují stranám vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta, takže se Emesa Sugar dovolávala čl. 6 odst. 1 EÚLP a především výše uvedené judikatury ESLP ve věci *Vermeulen*. Soudní dvůr však k namítanému problému sdělil, že postavení generálního advokáta je na rozdíl od belgického

³¹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1982 ve věci č. 206/81, Alvarez proti Evropskému parlamentu. Dostupný též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

generálního prokurátora nezávislé, nemohou tedy bránit žádný konkrétní zájem v dané věci, a z takovéto perspektivy na ně musí být též nahlíženo.

Kromě vykreslení specifického postavení generálního advokáta dále Soudní dvůr uvedl, že pokud by byla garantována možnost účastníků řízení vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta, přineslo by to, též vzhledem k jazykové komplikovanosti případů, velkou časovou zátěž pro Soudní dvůr a řízení by se významně prodloužila. Tato možnost však v právu EU není zcela vyloučena, jelikož existuje institut znovuotevření řízení. Společnost Emesa Sugar však neuvedla žádné konkrétní důvody pro to, aby bylo řízení znovu otevřeno po přednesení stanoviska generálního advokáta tak, jak předvídá jednací řád Soudního dvora.³¹⁹ Žádosti společnosti Emesa Sugar proto nebylo vyhověno.³²⁰

Společnost se proto snažila v dané věci uspět i před ESLP. Obrátila se na něj se stížností, která byla směřována proti Nizozemí, avšak namítala zde především to, že jí nebylo Soudním dvorem umožněno vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta, což shledává v rozporu se zásadou kontradiktornosti řízení. ESLP však konstatoval, že je tato žádost nepřijatelná. Nevyjádřil se sám k institutu znovuotevření řízení ve vztahu k právu na spravedlivý proces, nicméně konstatoval, že charakter celého sporu je zjevně peněžní, což samo o sobě nestačí k tomu, aby se účastník mohl dovolávat čl. 6 odst. 1 EÚLP. Neshledal tedy v daném případě důvody, pro které by stížnost byla přípustná, a samotným odmítnutím požadavku vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta Soudním dvorem se zde materiálně příliš nezabýval.³²¹

Jak tedy můžeme pozorovat, je důležitým institutem, co se kontradiktornosti řízení a obecně práva na spravedlivý proces týče, znovuotevření ústní části řízení poté, co bylo sděleno stanovisko generálního advokáta. V rámci své judikatury však zastává Soudní dvůr názor, že tato skutečnost musí být velmi dobře odůvodněna, aby bylo znovuotevření ústní fáze řízení opravdu uskutečněno.³²² Soudní dvůr též konstatoval, že nemusí povolit znovuotevření ústní části řízení v případech, kdy generální advokát pojme své stanovisko v nejširších souvislostech a řeší právní otázku, která ale nebyla v rámci řízení účastníky

³¹⁹ Bývalý čl. 61 Jednacího řádu Soudního dvora, nyní čl. 83 Jednacího řádu Soudního dvora.

³²⁰ Usnesení Soudního dvora ze dne 4. února 2000 ve věci č. C-17/98, Emesa Sugar (Free Zone) NV proti Aruba. Dostupné též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

³²¹ Rozsudek ESLP č. 62023/00 ze dne 13. ledna 2005, Emesa Sugar N. V. proti Nizozemí. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

³²² Srov. např. Rozsudek Soudního dvora č. C-535/11 ze dne 11. dubna 2013, Novartis Pharma GmbH proti Apozyt GmbH. Dostupný též z WWW: <http://curia.europa.eu>.

projednána.³²³ Tento restriktivní výklad čl. 83 jednacího řádu Soudního dvora vyplývá z obavy Soudního dvora, že znovuotevřením ústní části řízení bude docházet ke značným průtahům v řízení a ke zvyšování náročnosti řízení. Jen těžko přesně zjistíme, v kolika případech ročně je tento institut využit, nicméně z názoru Soudního dvora vyplývá, že tomu bude jen ve velmi malém počtu případů, v nichž použití tohoto institutu bude opravdu důvodné. Tento přístup Soudního dvora týkající se problematiky znovuotevření ústní části řízení se mi zdá být logickým v rámci zachování efektivity řízení.

Dne 5. února 2009 byl vydán rozsudek ESLP *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij* zabývající se možností znovuotevření řízení před Soudním dvorem. Stěžovateli byla v původním řízení u Soudního dvora zamítnuta žádost vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta.³²⁴ ESLP rozhodl, že směřovala-li by stížnost proti EU, musela by být bez dalšího odmítnuta, jelikož EU není smluvní stranou EÚLP. Vzhledem k tomu, že je však namířena proti Nizozemí, ESLP se případem zabýval. ESLP sdělil, že je nutné přezkoumat, zda řízení před Soudním dvorem poskytovalo dostatečnou garanci dodržení pravidel spravedlivého procesu. Dle judikatury ESLP pak stačí, pokud je tato úroveň ochrany rovnocenná míře ochrany poskytované EÚLP. Samotná ochrana v rámci řízení před Soudním dvorem tedy nemusí být vyšší nebo naprosto shodná jako je tomu ve světle čl. 6 odst. 1 EÚLP, ale zároveň nesmí být nedostatečná. ESLP žalobu zamítl jako zjevně neopodstatněnou, jelikož konstatoval, že právo na spravedlivý proces porušeno nebylo. Pokud by stěžovatel uvedl relevantní důvody pro znovuotevření ústní části řízení, mohlo k tomuto znovuotevření dojít.³²⁵

4.3. Dílčí závěr

Vzhledem k tomu, že v některých evropských státech běžně fungují instituty obdobné úloze generálního advokáta Soudního dvora, byla problematika střetu institutů obdobných funkcí generálního advokáta (dále bude v tomto významu používáno pouze „generální advokát“) s právem na spravedlivý proces, konkrétně zásady kontradiktornosti

³²³ Rozsudek Soudního dvora č. C 361/06 ze dne 22. května 2008, *Feinchemie Schwebda a Bayer CropScience*. Dostupný též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

³²⁴ Rozsudek Soudního dvora č. C-127/02 ze dne 7. září 2004, *Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Nederlandse Vereniging van Vogels* proti *Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA*. Dostupný též z WWW: <https://curia.europa.eu>.

³²⁵ Rozsudek ESLP ze dne 5. února 2009 ve věci č. 13645/05, *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands*. Dostupný též z WWW: <https://hudoc.echr.coe.int>.

řízení a zásady rovnosti zbraní, mnohokrát řešena před ESLP. Judikatura se v průběhu let značně vyvinula.³²⁶ Před ESLP bývá zpravidla namítána skutečnost, že není možné se vyjádřit ke stanovisku generálního advokáta, a též situace, kdy v některých evropských státech byla zavedena praxe, že se generální advokát účastní závěrečných porad soudu.

Co se týče závěrečných porad Soudu, lze se snadno ztotožnit s názorem ESLP, že rovnost musí být zajištěna jak ze subjektivní, tak objektivní stránky věci. Objektivně může platit, že generální advokát se sice účastní porady soudců, avšak nikterak na ni neparticipuje v takovém smyslu, že nevykonává hlasovací právo. Ze subjektivního úhlu pohledu je však problém už jen ve skutečnosti, že se po přednesení stanoviska odebere spolu se soudci k poradě, což a priori v očích účastníků může podryvat jeho nezávislost. Nabízí se též otázka, proč by generální advokát vůbec měl být přítomen poradě soudu, pokud by při ní neměl nikterak participovat? Jeho účast na závěrečné poradě se totiž potom jeví jako nadbytečná. Kromě toho, že by se neměl podílet se na hlasování, by podle názoru autorky práce generální advokát neměl při závěrečné poradě soudu ani prosazovat svůj pohled na věc, jelikož soud by se měl na základě jím předložených argumentů ve stanovisku rozhodnout zcela nezávisle. S ohledem na tuto problematiku lze vnímat právní názor ESLP velmi kladně, jelikož tím, že se generální advokát v souladu s judikaturou ESLP nadále neúčastní porad soudu, se jistě jen zvětší dojem jeho nezávislosti. Soudní dvůr tuto problematiku řešit nemusel, jelikož se generální advokát Soudního dvora během své praxe nikdy závěrečných porad neúčastnil.

Otázka možnosti či nemožnosti vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta může být z pohledu veřejnosti problematičtější. Zde se též rozchází názor SDEU a ESLP. Sám ESLP změnil během let svůj názor a došlo k překonání staré judikatury, podle které byla nemožnost vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta v souladu s čl. 6 odst. 1 EÚLP. SDEU se k možnosti vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta staví mnohem střízlivěji a pragmatičtěji. Vzhledem k tomu, jaký by mělo rozšíření tohoto institutu dopad na délku řízení (i na další zatížení agendy SDEU) není pohled Soudního dvora překvapivým. Vyjádřit se ke stanovisku generálního advokáta Soudního dvora umožňuje pouze prostřednictvím procesního institutu znovuotevření ústní části řízení, avšak v praxi povoluje účastníkům využít této možnosti velmi málo. Je tedy logické, že

³²⁶ Srov. Delcourt proti Belgii a Borgers proti Belgii.

upřednostňuje interakci stran řízení s generálním advokátem již v průběhu celého řízení, především však prostřednictvím dotazů v průběhu jednání ve věci samé.

Když vezmu v potaz unijní úpravu, která poskytuje účastníkům možnost znovuotevření řízení mimo jiné též tehdy, má-li být věc rozhodnuta v důsledku argumentu, který nebyl v rámci řízení účastníky projednán³²⁷, hodnotím ji jako zcela střízlivé východisko, které je svým způsobem schopné zajistit alespoň do určité míry respektování zásady kontradiktornosti řízení. Tento procesní institut není vzhledem k účastníkům řízení tak vstřícným, jako je například francouzská úprava „*note en délibéré*“, přípustnost jejíhož podání není podrobena rozhodnutí soudu. Nicméně vzhledem k celkové přetíženosti unijního soudnictví nevidím jiné možné reálné východisko. Navíc oproti francouzské úpravě mají účastníci možnost interakce s generálním advokátem již v průběhu písemné části řízení a především pak v rámci ústní fáze řízení při jednání před Soudním dvorem, kde mají možnost odpovídat na jeho dotazy. I tato skutečnost podle mého názoru přispívá k zajištění zásady kontradiktornosti řízení. Přestože právní úprava EU nereagovala vědomě na judikaturu ESLP týkající se institutu generálního advokáta a práva na spravedlivý proces, hodnotím ji tak, že je sama od sebe nastavená způsobem, který vyhovuje interpretaci čl. 6 odst. 1 EÚLP tak, jak ji zprostředkovává ESLP. Shodný závěr ohledně právní úpravy institutu generálního advokáta a práva na spravedlivý proces pak shledávám analogicky též s čl. 47 LZPEU na základě toho, co bylo výše uvedeno k zakotvení práva na spravedlivý proces v LZPEU a k vzájemnému vztahu LZPEU a EÚLP.

³²⁷ Čl. 83 jednacího řádu Soudního dvora.

Závěr

Generální advokát SDEU je institutem, který ve většině členských států EU nemá svoji obdobu. Přesto však za počátečního ovlivnění francouzskou právní úpravou našel své stálé místo v rámci unijního soudnictví. Domnívám se, že se dokonce ve skutečnosti v průběhu fungování Soudního dvora vymanil z vlivu francouzského správního práva a stal se svébytným institutem charakteristickým pro unijní soudnictví. Jeho pravomoc je širší, než je tomu u jeho francouzského dvojníka, a neomezuje se pouze na přednesení svého stanoviska, jako tomu je v případě veřejného zpravodaje.

Institut generálního advokáta můžeme prohlásit za relativně stabilní, co se právní úpravy týče. Tak, jak byl vymezen při vzniku ESUO, je až na drobné obměny upraven dodnes. Jediná větší změna týkající se generálních advokátů stanovila, že nadále již nebudou svá stanoviska vydávat ve všech věcech, ve kterých Soudní dvůr rozhoduje, ale pouze ve věcech, které vyžadují jeho účast. Tato změna vyplynula z nárůstu množství případů, které SDEU musel řešit. Je otázkou, zda se v budoucnu funkce generálního advokáta určitým způsobem změní. Dle mého názoru však v podobě, v jaké dnes funguje, může dobře využít svůj potenciál a naplnit tak úlohu, kterou má.

Dala by se však zvážit změna týkající se procesu výběru kandidátů na funkci generálního advokáta. Obraz zdánlivé transparentnosti vyvolaný dvouúrovňovým procesem výběru je zahalen do mlhy, která je rozprostřena okolo fungování Výboru dle čl. 255 SFEU. Tento Výbor je sice tvořen osobami, které jistě poskytují záruky spravedlnosti, korektnosti a objektivitu. Avšak kromě výroční zprávy, v rámci níž popisují a upřesňují svoji činnost a uvádí též statistiky Výboru, veřejně nepublikují jediný dokument monitorující jejich činnost. Stanovisko, kterým doporučují či nedoporučují konkrétního kandidáta, je zasíláno pouze vládě příslušného členského státu. Veřejnost se tedy nemá příležitost dozvědět, z jakých důvodů nebyl kandidát doporučen. Nedá se tak vyloučit, že by někdo mohl být odmítnut z důvodu svých názorů, politické příslušnosti nebo jiného takového subjektivního kritéria.

Přínos funkce generálního advokáta je značná a můžeme na ni nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Kromě toho, že generální advokát poskytuje záruky spravedlivého procesu a svojí činností tvoří jakousi vnitřní kontrolu nad soudcem zpravodajem již v průběhu písemné části řízení, tkví jeho hlavní úloha v poskytování nezávislého a nestranného

odborného zhodnocení dané věci, což činí prostřednictvím svého stanoviska. Přestože stanovisko nemá právní závaznost, působí silou autority osobnosti generálních advokátů, silou jejich odbornosti a hlubokého prostudování konkrétní problematiky. Na stanovisko se nevztahují žádné normy, které by upravovaly jeho formu či strukturu. To poskytuje generálním advokátům širší pole působnosti, jelikož v rámci sepsání takového stanoviska mají zcela volné pole působnosti. Též v důsledku této skutečnosti bývají stanoviska důslednou hlubokou analýzou daného právního problému a mají tak velký přínos nejen uvnitř Soudního dvora, ale i směrem k odborné veřejnosti. Dalším přínosem je též upozorňování na nekoherentnost a problémy týkající se judikatury Soudního dvora.

Institut generálního advokáta Soudního dvora může být konfrontován v souvislosti se zajišťováním principu práva na spravedlivý proces. Na první pohled se nám tato skutečnost může zdát absurdní, jelikož úloha generálního advokáta, jak bylo již výše několikrát zmíněno, přispívá k transparentnosti řízení přes Soudním dvorem a k výkonu určité vnitřní kontroly nad osobami soudců. I tato problematika je však dvousečná. Konkrétní nedostatek je v případě generálního advokáta Soudního dvora spatřován v nemožnosti vyjádřit se k jeho stanovisku. Dle mého názoru je však dostatečným řešením stávající úprava, kdy účastníci řízení mají možnost interakce s generálním advokátem v průběhu jednání před Soudním dvorem a kdy existuje institut znovuotevření ústní části řízení využitelný v případě, že generální advokát uvede ve svém stanovisku skutečnost, ke které se strany neměly možnost vyjádřit. Tato diskuse však v případě generálního advokáta Soudního dvora stále zůstává diskusí teoretickou, jelikož konkrétní reakce na judikaturu ESLP v obdobných případech ze strany Soudního dvora nepřišla a dle mého názoru by takováto reakce (v praxi znamenající určitou změnu) ani nebyla nutná.

Jak jsem již uváděla v jednotlivých částech této práce, nepovažuji za příliš pozitivní skutečnost, že institutu generálního advokáta je věnována jen malá pozornost ze strany odborné veřejnosti. V případě cizích zemí je situace o něco lepší, jelikož existuje řada publikací zabývajících se do hloubky činností nebo jiným aspektem generálních advokátů. Velmi přínosné jsou pak přesevším odborné publikace samotných současných či bývalých generálních advokátů, které do dané problematiky poskytují zcela jiný vhled. V rámci České republiky bohužel však snad neexistuje jediná odborná publikace, která by se výhradně tímto tématem zabývala. Většinou se rozboru institutu generálního

advokáta věnuje pár odstavců, v lepším případě stran, v rámci publikací zabývajících se fungováním SDEU. Jedinou pozitivní skutečností je, že se dá nalézt alespoň několik kvalitních českých odborných článků publikovaných na toto téma. Všechny však napsal současný český generální advokát Michal Bobek, což jen dokazuje, že je zájem odborné veřejnosti o institut generálního advokáta velmi nízký. I to byl jeden z důvodů, proč jsem se pokusila o analýzu tohoto tématu a rozhodla jsem se pro sepsání této diplomové práce.

Seznam zkratk

EHS	Evropské hospodářské společenství
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
Euratom	Evropské společenství pro atomovou energii
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
LZPEU	Listina základních práv Evropské unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Statut Soudního dvora	Protokol č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

AIT-EL-KADI, Zehina. *Code de justice administrative: annoté et commenté*. 1e édition. Paris: Dalloz, 2017. ISBN 978-2-247-16038-9;

BARAV, Ami. *Le commissaire du gouvernement près le Conseil d'Etat français et l'avocat général près la Cour de justice des Communautés européennes*. *Revue internationale de droit comparé* 26 (4), 1974;

BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1;

BOBEK, Michal. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-513-3;

BOBEK, Michal. *Selecting Europe's Judges: A Critical Review of the Appointment Procedures to the European Courts*. Oxford: Oxford Scholarship Online, 2015. ISBN: 9780198727781;

CRAIG, Paul a Gráinne de BÚRCA. *EU law. Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 0-19-876510-X;

DEBBASCH, Ch. *Contentieux administratif*. 6. éd. Paris: Dalloz, 1994. Précis Dalloz., ISBN 2-247-01712-6;

DUMBROVSKÝ, Tomáš., PETKOVA, Bilyana., VAN DER SLUIS, Marijn. *Judicial appointments: The article 255 TFEU advisory panel and selection procedures in the member states*. *Common Market Law Review*, 51(2), Kluwer Law International, 2014. ISSN: 0165-0750; 1875-8320;

DUVERGIER, Jean-Baptiste. *Collection complète des lois, décrets, ordonnances, règlements et avis du Conseil d'État*, 1er éd., Paris: A. Guyot et Scribe, 1831;

FEDOROVA, Mascha. *The principle of equality of arms in international criminal proceedings*. Portland: Intersentia, c2012. School of Human Rights Research series, v. 55. ISBN 1780681119;

GENEVOIS, Bruno. *Le commissaire du gouvernement devant le Conseil d'État statuant au contentieux ou la stratégie de la persuasion*. *Revue française de droit administratif*, 6, 2000, Paris: Dalloz. ISSN 0763-1219;

GOHIN, Olivier., POULET, Florian. *Contentieux administratif*. Paris: LexisNexis Litec, 1999, ISBN 978-2-7110-2776-7;

GUERARD, Stephane. *Juge Administratif en France*, Le [article]. Contemporary Readings in Law and Social Justice. 2013, 5(2) [cit. 2018-03-26]. ISSN 19489137;

CHAPUS, René. *Droit du contentieux administratif*. Paris: Montchrestien, c1982. ISBN 2707602760;

JACOBS, Francis Geoffrey, Anthony ARNULL, Piet EECKHOUT a Takis TRIDIMAS. *Continuity and change in EU law: essays in honour of Sir Francis Jacobs*. New York: Oxford University Press, c2008. ISBN 0199219036;

KARZEL, Daniel. *Evropský soudní dvůr: praktický průvodce*. Praha: ASPI, 2006. Právní rukověť. ISBN 80-7357-201-X;

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL Jan, BOBEK Michal. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3;

KŘEPELKA, Filip. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4298-8;

LAGRANGE, Maurice. *L'organisation, le fonctionnement et le rôle de la Cour de Justice des Communautés européennes*. Bulletin de l'Association des juristes européens, 1963, č. 13-14;

LAVERGNE, Benjamin, MEZAGUER, Mehdi. *Regards sur le droit au procès équitable*. Toulouse: Presses de l'Université Toulouse 1 Capitole, 2012. ISBN 9782379280092;

L'HUILLIER, Jean. *Une conquête du droit administratif français: le contentieux de la Communauté européenne du charbon et de l'acier*, Paris: Dalloz, 1953;

MASŁOWSKI, Solange. *Introduction au droit français*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. IFEC, 2008. Scripta iuridica, 7b. ISBN 978-80-87146-09-5;

MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3;

MOUTON, Jean-Denis a Christophe SOULARD. *La cour de justice des communautés européennes*. Paris: Presses Universitaires de France, 1998. Que sais-je?. ISBN 2-13-049060-3;

PACTEAU, Bernard. *Traité de contentieux administratif*. Paris: Presses universitaires de France, 2008. ISBN 9782130553281;

PÍTROVÁ, Lenka a Richard POMAHAČ. *Evropské správní soudnictví*. Praha: C.H. Beck, 1998. Beckovy právní učebnice. ISBN 80-7179-183-0;

RAINAUD, Nicolas. *Le commissaire du gouvernement près le Conseil d'Etat*. Paris: L.G.D.J., c1996. ISBN 227500226X;

REUTER, Paul. *La Communauté européenne du charbon et de l'acier*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1953;

SHARPSTON, Eleanor. *The changing role of the Advocate General*. In: Arnall, A., Eeckhout, P., Tridimas, T. *Continuity and Change in EU Law: Essays in Honour of Sir Francis Jacobs*. Oxford: Oxford Scholarship, 2008. ISBN-13: 9780199219032, s. 21

SLÁDEČEK, Vladimír a Veronika TOMOSZKOVÁ. *Správní soudnictví v České republice a ve vybraných státech Evropy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-518-2;

SLYNN OF HADLEY, Gordon Slynn, Mads Tønnesson ANDENÆS a Duncan FAIRGRIEVE. *Judicial review in international perspective*. Boston: Kluwer Law International, c2000. ISBN 9041113738;

TIERSMA, Peter Meijes a Lawrence SOLAN. *The Oxford handbook of language and law*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 0199572127;

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Jiří MALENOVSKÝ, et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-184-7;

Seznam použitých internetových zdrojů

Assemblée nationale. Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République n°58 [online]. 2008 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/reforme_5eme.asp;

Bobek, M. Tajné zuby Výboru podle čl. 255 SFEU. Jiné právo [online]. 2010 [cit. 2018-06-08]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.com/2010/10/tajne-zuby-vyboru-podle-clanku-255-sfeu.html>;

Břečťan, R.: Bruselské tajnosti s platy, Ekonom [online]. 2013 [cit. 2018-06-08]. Dostupné z <https://ekonom.ihned.cz/c1-59797730-bruselske-tajnosti-s-platy>;

European Personnel Selection Office. How to apply [online]. [cit. 2018-06-06]. Dostupné z https://epso.europa.eu/how-to-apply_cs;

Le Conseil constitutionnel. Service du Conseil constitutionnel. Les missions du Conseil constitutionnel [online]. 2005 [cit. 2018-02-10]. Dostupné z WWW: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/pdf/Conseil/missions.pdf;

Le Conseil d'État. Présentation du corps des tribunaux administratifs et des cours administratives d'appel. Devenir conseiller de tribunal administratif et de cour

administrative d'appel. Tour extérieur [online], 2013 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z http://www.conseil-etat.fr/content/download/2923/8797/version/1/file/dossier-presentation-te-tacaa-2013_1.pdf;

Le Conseil d'État et la juridiction administrative. Naissance et évolution [online]. [cit. 2018-04-18]. Dostupné z <http://www.conseil-etat.fr/Conseil-d-Etat/Histoire-Patrimoine/Histoire-d-une-institution/Ses-fonctions/Naissance-et-evolution>;

Lovriš, M. O touze právníka pracovat s „originálem“. Jiné právo [online]. 2013 [cit. 2018-07-14]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.com/2013/02/o-touze-pravnika-pracovat-s-originalem.html>.

Matter, A. Le rapporteur public, conteur d'histoires administratives en sursis. Un peu de droit [online]. 2014 [cit. 2018-07-08]. Dostupné z <http://www.unpeudedroit.fr/droits-de-lhomme/le-rapporteur-public-conteur-dhistoires-administratives-en-sursis/>;

Noel, J. Rapporteur public. Publicationnaire. Dictionnaire encyclopédique et critique des publics [online]. 2018 [cit. 2018-07-08]. Dostupné z <http://publicationnaire.humanum.fr/notice/rapporteur-public/>;

Soudní dvůr Evropské unie. Soudní statistiky [online]. [cit. 2018-06-06]. Dostupné z https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7032/cs/;

Wagnerová, E. Tajnosti soudní. Jiné právo [online]. 2007 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.com/2007/11/tajnosti-soudn.html>.

Seznam použitých pramenů práva a dalších právních dokumentů

Deklarace práv člověka a občana;

Loi du 16 et 24 août 1790 sur l'organisation judiciaire;

Constitution du 22 frimaire an VIII;

Ordonnance du 12 mars 1831 modifiant celle du 2 février dernier sur la publicité des séances du Conseil d'Etat, et le mode de décision des affaires contentieuses et des conflits, à l'exception des appels comme d'abus, des mises en jugement des fonctionnaires, et des autorisations de plaider demandées par les communes et établissements publics, et qui crée un ministère public au sein du comité de justice administrative;

Loi du 3 mars 1849 organique du conseil d'État;

Loi du 24 mai 1872 relative au Tribunal des conflits;

Décret du 30 septembre 1953, n°53-934, portant réforme du contentieux administratif;

Constitution du 4 octobre 1958;

Décret du 4 mai 1972, n°72-355, relatif à l'Ecole nationale de la magistrature;

Loi du 11 janvier 1984, n°84-16, portant dispositions statutaires relatives à la fonction publique de l'Etat;

Loi du 6 janvier 1986, n°86-14, fixant les règles garantissant l'indépendance des membres des tribunaux administratifs et cours administratives d'appel;

Loi du 31 décembre 1987, n° 87-1127, portant réforme du contentieux administratif;

Décret du 7 janvier 2009, n° 2009-14, relatif au rapporteur public des juridictions administratives et au déroulement de l'audience devant ces juridictions;

Code de justice administrative;

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli;

Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii;

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství;

Úmluva o některých orgánech společných Evropským společenstvím;

Smlouva o přistoupení Spojeného království, Dánska a Irska k EHS a Euratom;

Smlouva o přistoupení Řecka k Evropským společenstvím;

Rozhodnutí Rady o zvýšení počtu soudců a generálních advokátů Soudního dvora ze dne 30. března 1981;

Rozhodnutí rady ze dne 24. října 1988 o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství;

Smlouva o přistoupení Španělska a Portugalska k Evropským společenstvím;

Smlouva o přistoupení Rakouska, Finska a Švédska k EU;

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie;

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii;

Listina základních práv Evropské unie;

Protokol č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie;

Jednací řád Soudního dvora;

Jednací řád Tribunálu;

Rozhodnutí Rady a Příloha k Rozhodnutí Rady ze dne 25. února 2010, o pravidlech fungování výboru stanoveného v článku 255 Smlouvy o fungování Evropské unie;

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod;

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním;

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu;

Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy;

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů;

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Seznam použité judikatury

Arrêt du Conseil d'Etat du 13 décembre 1889, N° 66145, *Cadot*;

Arrêt du Conseil d'État du 10 juillet 1957, *Gervaise*;

Décision du Conseil constitutionnel du 22 juillet 1980, n° 80-119 DC, relative à la Loi portant validation d'actes;

Décision du Conseil constitutionnel du 23 janvier 1987, n° 86-224 DC, relative à la Loi transférant à la juridiction judiciaire le contentieux des décisions du Conseil de la concurrence;

Arrêt du Conseil d'État du 29 juillet 1998, 5/3 SSR, *Esclatine*;

Décision du Conseil d'État du 21 juin 2013, N° 352427, *la Communauté d'agglomération du pays de Martigues*;

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. května 1986 ve věci č. 222/84, *Marguerite Johnston proti Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, ECLI:EU:C:1986:206;

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. října 1987 ve věci č. 222/86, *Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) proti Georges Heylens, Jacques Dewailly, Jacques Amyot, Roger Deschod*, ECLI:EU:C:1987:442;

Posudek Soudního dvora ze dne 16. května 2017, č. 2/15;

Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. dubna 2018 ve věci C-441/17, *Evropská komise proti Polské republice*, ECLI:EU:C:2018:255;

Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. července 2018 ve věci č. C-338/17, *Virginie Marie Gabrielle Guigo proti Fond „Garantirani vzemanija na rabotnicite i služitelite“* ECLI:EU:C:2018:605;

Rozsudek ESLP ze dne č. 17. ledna 1970 ve věci č. 2689/65, *Delcourt proti Belgii*;

Rozsudek ESLP ze dne 28. června 1978 ve věci č. 6232/73, *König proti Německu*;

Rozsudek ESLP ze dne 23. června 1981 ve věci č. 6878/75 a 7238/75, *Le Compte, Van Leuven a de Meyere proti Belgii*;

Rozsudek ESLP ze dne 23. září 1982 ve věci č. 7151/75 a 7152/75, *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*;

Rozsudek ESLP ze dne 6. 12. 1988 ve věci č. 10590/83, *Barberà, Messegué a Jabardo proti Španělsku*;

Rozsudek ESLP ze dne 6. března 1991 ve věci č. 13251/87, *Berns a Ewert proti Lucembursku*;

Rozsudek ESLP ze dne č. 30. října 1991 ve věci č. 12005/86, *Borgers proti Belgii*;

Rozsudek ESLP ze dne 20. 2. 1996 ve věci č. 19075/91, *Vermeulen proti Belgii*;

Rozsudek ESLP ze dne 18. února 1997 ve věci č. 18990/91, *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*

Rozsudek ESLP ze dne 25. června 1997 ve věci č. 20122/92, *Van Orshoven proti Belgii*;

Rozsudek ESLP ze dne 1. července 1997 ve věci č. 23196/94, *Rolf Gustafson proti Švédsku*;

Rozsudek ESLP ze dne 31. března 1998 ve věci č. 21/1997/805/1008 a 22/1997/806/1009, *Reinhardt a Slimane-Kaid proti Francii*.

Rozsudek ESLP ze dne 7. června 2001 ve věci č. 39594/98, *Kress proti Francii*;

Rozsudek ESLP ze dne 23. ledna 2003 ve věci č. 23379/94, *Kienast proti Rakousku*;

Seznam ostatních zdrojů

Stanovisko generálního advokáta ve věci C-412/93 ze dne 23. listopadu 1994, *Leclerc-Siplec proti TFI Publicité*, ECLI:EU:C:1994:393;

Stanovisko generálního advokáta ve spojených věcech č. C-34/95, C-35/95 a C-36/95 ze dne 17. září 1996, *Konsumentombudsmannen proti De Agostini a TV-Shop*, ECLI:EU:C:1996:333;

Stanovisko generálního advokáta ze dne 14. prosince 2000 ve věci č. C-405/98, *Konsumentombudsmannen (KO) proti Gourmet International Products AB*, ECLI:EU:C:2000:690;

Stanovisko generálního advokáta ze dne 19. března 2002 ve věci č. C-280/00, *Altmark Trans GmbH a Regierungspräsidium Magdeburg proti Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, ECLI:EU:C:2002:188;

Stanovisko generálního advokáta soudního dvora ze dne 30. dubna 2002 ve věci č. C-126/01, *Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie proti GEMO SA*, ECLI:EU:C:2002:273;

Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ze dne 14. dubna 2015, sp. zn. C-615/13 P, *ClientEarth Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) proti Evropskému úřadu pro bezpečnost potravin*, ECLI:EU:C:2015:219;

Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 20. února 2018, sp. zn. C-441/17, *Evropská komise proti Polsku*, ECLI:EU:C:2018:80;

Stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 11. dubna 2018, sp. zn. C-622/16 P až C-624/16 P, spojené věci *Scuola Elementare Maria Montessori Srl proti Evropské komisi* (C-622/16 P) a *Evropská komise proti Scuola Elementare Maria Montessori Srl* (C-623/16 P) a *Evropská komise proti Pietrovi Ferraccimu* (C-624/16 P), ECLI:EU:C:2018:229;

Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka ze dne 14. června 2018, sp. zn. C-271/17 PPU, *Openbaar Ministerie proti Sławomiru Andrzejowi Zdziaszekovi*, ECLI:EU:C:2017:612;

Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ze dne 14. června 2018, sp. zn. C-171/17, *Evropská komise proti Maďarsku*, ECLI:EU:C:2018:439;

Soudní dvůr Evropské unie. Tisková zpráva č. 29/10: Soudní statistiky 2009. Lucemburk, 15. března 2010;

Soudní dvůr Evropské unie. Výroční zpráva 2017. Soudní činnost: Přehled činnosti Soudního dvora a Tribunálu. Lucemburk 2018;

Activity report of the panel provided for by Article 255 of the Treaty on the Functioning of the European Union, n. 6509/11, 17. 2. 2011;

Čtvrtá zpráva o činnosti Výboru dle čl. 255 SFEU ze dne 10. února 2017.

Prokhorchuk, Vasyl. *Rozhodnutí Soudního dvora EU - druhy, povaha a účinky*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta.

Matoušek, Michal. *Jazykový režim Evropské unie*. Brno, 2014. Rigorózní práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra mezinárodního a evropského práva.

Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce

Úloha generálních advokátů v soudním systému Evropské unie

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá významnou procesní úpravou specifického institutu unijního soudnictví. Generální advokát je příslušníkem Soudního dvora, jehož úlohou je dle čl. 252 SFEU předkládání veřejných, zcela nestranných a nezávislých odůvodněných stanovisek ve věcech, které podle Statutu Soudního dvora Evropské unie vyžadují jeho účast. Ačkoliv obdobná funkce není zakotvena v mnoha právních rádech členských států Evropské unie, našla v rámci fungování Soudního dvora Evropské unie své uplatnění. Tato diplomová práce přináší zevrubnou analýzu postavení i funkce generálního advokáta, jeho inspiračních zdrojů a vývoje tohoto institutu v rámci unijního soudnictví s cílem poukázat na význam úlohy jeho činnosti.

Práce je dělena do čtyř částí, které se skládají z dílčích kapitol. První část je věnována francouzské právní úpravě institutu veřejného zpravodaje, jakožto inspiračního zdroje unijního institutu generálního advokáta. Právní úprava veřejného zpravodaje je zde popsána v kontextu celého francouzského správního soudnictví. V rámci této části srovnávám též úpravu několika klíčových aspektů unijní a francouzské právní úpravy. Druhá část diplomové práce rozebírá postavení generálního advokáta tak, jak je vymezeno unijním právem. Je přihlédnuto též k historickým konotacím týkajícím se postavení generálního advokáta. Stěžejní je třetí část diplomové práce rozebírající samotnou úlohu generálních advokátů. Zde dochází k podrobné analýze činnosti generálního advokáta v průběhu celého řízení před Soudním dvorem. Zvláštní pozornost je věnována významu a přínosu činnosti generálního advokáta. V závěrečné části práce je rozebrána problematika střetu funkce generálního advokáta (též veřejného zpravodaje a osob podobných institutu generálního advokáta) s právem na spravedlivý proces, konkrétně s jeho jednotlivými složkami, kterými jsou zásada kontradiktornosti řízení a princip rovnosti zbraní.

Tato diplomová práce je založena zejména na analýze příslušné právní problematiky, práci s judikaturou Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva

či francouzské Státní rady, pomocí jíž jsou uvedené skutečnosti demonstrovány na konkrétních případech, a na komparaci francouzské a unijní právní úpravy.

Klíčová slova: generální advokát; Soudní dvůr Evropské unie; veřejný zpravodaj

Název diplomové práce, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce

The role of the Advocates General in the Judicial System of the European Union

Abstract

This thesis deals with the important procedural adaptation of the specific institute of the jurisdiction of the EU. An Advocate-General is a member of the Court of Justice whose role is to provide, in accordance with Article 252 TFEU, the submission of public, wholly impartial, independent and reasoned opinions in cases which, under the Statute of the Court of Justice of the European Union, require his participation. Although a similar function is not anchored in many jurisdictions of the Member States of the European Union, it has found its application within the framework of the functioning of the Court of Justice of the European Union. This thesis provides a thorough analysis of the position and role of the Advocate General, the sources of inspiration for and the development of this institute within the framework of the Union's judiciary system, in order to point out the importance of the role of his work.

The thesis is divided into four parts which consist of sub-chapters. The first part is devoted to the French legislation of the institute of the Public Rapporteur, as a source of inspiration for the Union's Advocate General. The legal regulation of the Public Rapporteur is described within the context of the entire French administrative jurisdiction. In this part, I compare the adaptation of several key aspects of the EU and French legislations. The second part of the thesis deals with the position of the Advocate General as defined by the EU law. The historical connotations relating to the position of the Advocate General are also discussed. The third part of the diploma thesis, which is crucial, focuses on the role of the Advocates General. The detailed analysis of the activity of the Advocate General as it takes place throughout the proceedings before the Court of Justice is discussed there. Particular attention is paid to the importance and to the merits of the Advocate General's work. The final part of the thesis deals with the issue of the conflict of the Advocate General's role (also with the Public Rapporteur and other roles that are similar to the Advocate General's Office) with the right to a fair trial, especially with its individual components, namely the principle of the adversarial proceedings and the principle of equality of arms.

This thesis is based mainly on the analysis of the relevant legal issues, discussion of the case law of the European Court of Justice, the European Court of Human Rights and the French State Council. The aforementioned analysis and discussions demonstrate general facts through an application on specific cases and through a comparison of the French and EU legislations.

Keywords: Advocate General; European Court of Justice; Public Rapporteur